

פרק שמנה ועשרים

הנה ראיתי להמציא ח"צ סי' ס"ד שכתב להחיר לישראל להשכיר לגוי שדה שלו קודם שנת שביעית לכמה שנים דהוי כשוכר גוי לכמה ימים לעשות מלאכה ריבול לעשות אפי' בשבת ודוקא להשכיר שדה לגוי בשביעית עלמה אסור הוא משא"כ בהבלעה והוכיח כזה ממה שכתב בשם רבינו ישעיה מטרלצי בפסקיו שם וז"ל: אעפ"י שארס מלווה על שבתת בהמתו בשבת אין ארס מלווה על שבתת בהמתו בשביעית ויכול להשכיר לגוי לחרוש בו בשביעית אבל לא ישכירנה לישראל החשוד לחרוש בה בשביעית מפני שצורך על לפני עור כו' ולא ישכור שדהו בשביעית אפי' לגוי שארס מלווה על שבתת שדהו בשביעית שאמר שבת שבתון יהי' לארץ עכ"ל. ודקדק מדבריו דדוקא בשנה שביעית עלמו או מקודם ללירך שביעית הוא דאסור להשכיר לגוי אבל בהבלעה כמה שנים שרי אפי' שוברה בשנת השמיטה דאפשר שלא יעבור בה שום שביעית אפי' שדה ששכר ישראל מגוי ס"ל דלא שרי להשכירה לגוי בשנת השביעית עלמה או ללורך שביעית ע"ש. וכן ראיתי לבנו מהר"ע שכתב בתשובתו ח"צ סי' ג"כ להחיר להשכיר לעכו"ם שדהו בלא עעמא דארטוגא בהבלעה דהיינו שהשכיר לו לשבע שנים בשבע מאות וזו שרי ולא דמי להשכיר חמור וריחים שלוקח ריוח יום יום דהכא כיון שהשכיר לו לשנים מרובות אס' יוציר ולא יעביר בחד שתא מינייהו משלם במטבא דאירחא דמלתא הוא שחינה זורעה שנה אחר שנה שמה תכחיש אלא כאלוה ששנינו הוכך שער שמי שזרות לכאן וזורע את הבור נמלא שכשהוא נוטל שכר שדהו לאו שכר שביעית הוא נוטל אלא שכר שאר שנים והא דאמרין צפ' המקבל המקבל שדהו מחברו לשבע שנים בשבע מאות וזו אין השביעית מן המנין התם בישראל קתני דמידע ידע שאין דרך ישראל לעבור בשנת השמיטה והו"ל לשש שנים אבל גבי העכו"ם בשביעית מן המנין ודרך הבלעה שרי ע"ש. והקושיות גלו הא חילוני בשכירות אסור מדרבנן להשכיר להעכו"ם משום גזירה אטו מכירה דאסור משום לא תמסם, ועוד הא קי"ל דאסור להשכיר ליום השבת בהמה לעכו"ם אפי' בהבלעה משום דארס

מלווה על שבתת בהמתו בשבת כדאיתא בע"ז (ט"ו:) וצ"ע אר"ח סי' דמ"ו ע"ש. ושבתת שדהו בשביעית כשבתת בהמתו בשבת דמיא כדאיתא בגמרא (סס.) ועיין במהרש"ל לז"מ (ג.) וכבר עמדו בזה האחרונים. ונלענ"ד לתרן דבריהם על כ"א דהנה הבעל המחור צפ"ק דשבת וצ"ע"ז (סס.) והרשב"א והריע"ב"א לשבת (י"ע.) והמאירי שם והר"ן צפ"ק דע"ז הכינו דרעת הר"ף ק"ף שלא הביאה הברייתא דלא ישכיר ארס כליו לנכרי בערב שבת משום דס"ל דבית שמאי הוא דאית להו שבתת כלים ולא אמרו אלא בע"ש. אבל ברביעי ובחמישי מותר כדאיתא בברייתא בהר"ח ע"ש. ועיין ברא"ש פ"ק דשבת (ס"י ל"ו) ובקרבן נתנאל אות ח' ולפ"ז איכא למילף לירדן אעפ"י דקי"ל דבכלים ליכא איסור עכ"פ נ"מ לענין שבתת בהמה דלכ"ע מלווה הוא על שבתת בהמתו מותר להשכיר לעכו"ם קודם השבת בהבלעה ומה שהקשה בעל המחור דלפ"ז גם מכירה לא הו"ל לאסור רק בע"ש דהא איסור מכירה הוא רק משום גזירה דשכירות ולמה תני: ובכל מקום אין מוכרים להם בהמה גסה אלמא לעולם אין מוכרים דהא סתמא קתני ע"ש. כבר תירץ ע"ז הר"ן צפ"ק דע"ז משום דהביא ברייתא דקתני לא ישכור ארס כליו לעכו"ם בע"ש דב' וה' מותר ב"ש קתני לה ובודאי דדוקא בסתם שרו הכי כגון שצרכה לאיזה מלאכה דאין יודע אס' יעשה בה בשבת אס' לאו אבל במפרש רדאי לא, ואס' מוכר לחלוטין הרי הוא כמפרש שכיין שתעמוד עמו זמן מרובה ח"א שלא יעשה בה מלאכה בשבת ואס' חסריגן מכירה משום גזירה שאלה במפרש שהוא אסורה לעולם ע"ש. ועיין בר"ן צפ"ק דשבת מש"כ בזה והא דמהני שכירות בהבלעה בשבתת כלים לז"ש משום דס"ל שאין אנו מזהרין אלא על מלאכתנו שלא תעשה בכלנו אבל לא מה שאחר עושה בכלנו במלאכת אחרים' והילכך אסור ג"כ ליהנות ממעשה שבת שתעשה בכלנו או לקבל שכר השמים הכלי רכיין דנהנה בתשמיש הכלי בשבת נעשה כמו שעושה עם הכלי מלאכתנו בשבת ובהבלעה כיון דאיו מקבל שכר שבת בפירוש וגם אפשר דלא יעשה הנכרי בה מלאכה בשבת כלל הילכך בהבלעה מותר דבכה"ג לא נקרא דנהנה משכר שבת ואיזו נקרא מלאכתנו ועיין במגיד משנה פ"ו מה' שבת ה"ו ע"ש. ומצ"ח

שמאי נשמע לבית הלל בשכירות בהקדא אפי"ג
 שמלווה על שביטתה מי"ג בהבלעה יש להחזיר והא
 דלחריקין גס שאלה הא בש"ל הא אינו מקבל שום
 הלא ממלאכתו א"כ עושה דבר שאינו מלאכתו
 איכא למימר דמיירי כגון שאמר בפירוש
 לעשות בזהמחו לכ"ע ובכליו לב"ש מלאכה בשבת
 דאז נעשה כשלוזו ולחומרה יש שליחות והמגיד
 משנה (סס) הפרזו על המדה וכתב דאפילו
 בשכירות בלא הבלעה דאסור גמי אינו אלא
 מטעם חומרא ולא מזד הדין ע"ש. אך
 לריבין להבין דברי הש"ע ב"רו"ח ס' רמ"ו דמשמע
 מהרמב"ם פ"ז מה' שבת: דס"ל כהר"ף דהבביתא
 דלא ישכיר אדם אתיה כב"ש וכדהובית הב"י
 ב"רו"ח ס' רמ"ו ע"ש. וא"כ כיון דבב"י מסיק
 התם ד"ה ולענין הלכה דכיון דהר"ף והרמב"ם
 מסכימים לדעת אחת הכי נקטינן א"כ בעינן
 למימר דה"ה לענין שכירות בהמה דמוחר ע"י
 הבלעה כג"ל דמביט שמאי נשמע לבית הלל
 בשכירות בהמה א"כ למה כתב בש"ע דאסור
 להשכיר או להשאיל בהמתו לבע"ס כדי
 שיעשה בה מלאכה בשבת ע"ש. ואיכא למימר
 דלכן דקרק המחבר וכתב: כדי שיעשה מלאכה
 בשבת לומר דאמר בפירוש לעשות מלאכה בשבת
 ודוקא ככה"ג הוא דאסור משום דהי"ה הבלעה
 אינו אלא משום דאפשר שלא יעשה הנכרי
 מלאכתו בשבת ולא נהנה ממלאכתו ועב"ס הילכך
 לא הוי כמלאכה ישראל משא"כ בהותנה בפירוש
 לעשות מלאכתו בשבת הרי נהנה ממלאכת שבת
 ונעשה כמלאכתו הוא אבל אם משכיר סתם איכא
 למימר דמוחר בהבלעה אפי' בהמתו אעפ"י
 דמלווה הוא על שביטת בהמתו וכדכתב רש"י לב"מ
 (כ"ח) ד"ה שכן שבת וז"ל: שבלע בשכר שאר
 הימים ואינו מפורש לשבת ע"ש. וכדכתב הר"ן
 לנדרים (ל"ו:): ד"ה נותן לו שכר שבת וז"ל:
 כיון שלא הזכירו בפירוש אלא שהבליעו בכלל
 שאר הימים עכ"ל. ועיין בהגהות מיימוניות פ"ו
 מה' שבת אות פ'. אך לריבין להבין לפ"ז מ"ש
 אח"כ בעל הש"ע (סס) ואם השאילנה כו' והתנה
 עמו להחזירה לו קודם השבת ועיכבה בשבת
 יפקרנה ע"ש. הא אפי' בהבלעה סתם מותר
 ולמה הל"ך להתנות עמו להחזירה לו קודם
 השבת ואם עיכבה יחזירנה? ואולי דקמ"ל דבהתנה
 עמו להחזירה לו קודם השבת ועיכבה בשבת גרע
 מסתמא משום כיון דהתנה ואעפ"כ הניח אללו

ביום השבת הוי כמו משאיל לו בתחלה ליום
 השבת הילכך בעינן שיפקירוהו ומ"ש הטור (סס)
 בשם הסמ"ג וז"ל: ובספר המזות התייר להשכירה
 בהבלעה ע"י הפקר ע"ש. משמע דאפילו בסתם
 הבלעה נמי בעינן דוקא שיפקיר ע"ש. הא כתב
 (סס) הב"י דהסמ"ג ס"ל כדעת התוס' והר"ז
 והר"ן והרא"ש דהבביתא דלא ישכיר אדם כליו
 לגוי אתיה אפילו כב"ה ע"ש. ומשכירות בהמה
 נשמע לשכירות שדה בשביעית דבהבלעה מותר
 כיון דלא מפרש שיצבור בשביעית ואפשר ששבת
 השביעית לא יצבור אלא יוציר נמלא כשהוא
 נוטל שכר שדהו לאו שכר שביעית הוא נוטל א"כ
 העב"ס עובד שבתו עצמו ולא עובד ישראל כלל
 ובכה"ג אין הישרא מלווה על שביטת שדהו בשביעית
 כמו שאינו מלווה על שביטת בהמהו בשבת.
 עוד איכא למימר דאפי' הפסקים דס"ל דהבביתא
 דלא ישכיר אתיה חליבא דכ"ע ובשביטת בהמתו
 אפי' בהבלעה אסור מודו בשביטת שדהו בשביעית
 דבהבלעה מותר משום דבשביטת בהמתו ס"ל
 דהחייב על בעל הבהמה שלא להניח שום איש
 לעשות מלאכה ביום השבת בבהמתו אפי'
 כשאינו נהנה מהמלאכה משא"כ בשביטת שדהו
 בשביעית מודו דאינו עובר אלא אם הוא בעלמו
 עובד את הארץ משא"כ אם הקרקע נעבד
 ע"י אחר בלא שליחותו אינו עובר בעל הקרקע
 מידי שנאמר שנת שבתון יהי' לארץ דעל כ"ח
 ואחד חייב לשבות בשביעית חייב מזד עלמו והסבר
 לזה כיון דבלא"ה הארץ בשנת השביעית הוי כמו
 חמץ דאינו ברשותו ועשאן הכתוב כאלו הן ברשותו
 דהא כל שנת השביעית הרי כל שדהו הפקר
 ואפקעתא דמלכה היא כל שנת השבט כדכתב
 רש"י ב"ר"ה (ע"א). ד"ה יד הכל וז"ל: מיהו כל
 שדות ופרדכות הפקר הן בשביעית ע"ש. וכדאיתא
 בכלאים פ"ז מד"ה וז"ל: אמר ר' יוסי מטעמי
 ב"חוד שורע את כרמו בשביעית ובה מטעמי לפני
 ר"ע ואמר אין אדם מקדיש דבר שאינו שלו
 ע"ש. וכדאיתא בב"מ (ק"ו). ע"ש. הרי ב"ח
 בשנת השבט הוי אינו שלו אלא דע שאן הכתוב
 כאלו הן ברשותו לענין שאסור לעבור בשביעית
 אך זה אינו אלא דוקא כשהוא בעלמו עובד
 בשדהו או אפי' אחר כשעובד בשליחותו ולהגלותו
 אסור גס ע"י האחר לעבור משא"כ כשאיש
 אחר עובד בקרקע של אחר אין בעל השדה
 עובר אפי' כשבעל השדה רואה שאיש עובד

בה והנית לו לעבוד נמי אינו עובר משום שבחמה אינו בעל השדה בשנת השביעית והפקר אך אם ישראל עובד הפירות אסורין משום דעכ"פ עבד בעבירה אעפ"י דאינו שלו משום דהתיב ושבחה ההין סתם ובחמה כיון שהשדות הפקר הזכות לכל ישראל הוא לאפוקי כשעבד"ם עובד בחוכה דהוא אינו עובר מידי וגם הישראל אינו עובר משום דהוא לא עבד בחוכה ואיכא למימר דגם הפירות מותרין ואין הישראל עובר מידי דגם עשין הכחוד כאלו הן ברשותו אלא לאסור לעבוד בעלמו ולא לעבד אפי' כשחזר עובד בנה שליחות הישראל אפי' כשריאה שצויד ומניח לו והילכך דקדח וכתב הרמב"ם בפ"ו דשביעית מ"א בפי' המשניות בענין לא נאכל ולא נעבד וז"ל: ואם מי'עבד על ידי אחרים ע"ש. פי' שאינו אסור הלא אם עשה שליח לאחרים לעבד אז הוא דפירות האסורים אפי' כשנעבד ע"י אחרים דהיינו עבד"ם אצל כשהעבד"ם עובד מעלמו שלא בשניתוח הישראל אין הפירות נאסרין משום שלא עבד שום עבירה ע"י ישראל והילכך כשהשכיר עבד"ם בהבלעה ואפי' אם יזכיר ולא יעבוד ג"כ ישלם במטבא הרי אין העבד"ם שעובד בשנת השמיטה בשליחות ישראל עובד הלא אדעתא דנפשיה קא עבד הלכך התיירו להשכיר חת השדות בשביעי בהבלעה מא"כ בשביעית בהמתו כיון דשכירות לא קניא הרי היא של ישראל הוה וברשותו היא הילכך לא מהני גם בהבנעה דהרי עכ"פ בהמתו אינו שובח ביום השבת הלכך כיון שהנית הישראל לעבוד בזה מקרי שעובד על שביעת בהמתו ועוה איכא למימר בפשיטתו כיון דבחמה בשנה השביעית אפקעתה דמנכח והפקר הוא הרי נקלם זכותו לשנה השביעית הלכך אעפ"י דבעלמא אמרינן שכירות לא קניא היינו דוקא בשאר שני שבוע דיש לו זכות מוחלט שגם וגומר הילכך אין כח לשכירות להפקיע מזכותו ורשות דקנין הגוף אינו מניח לו לחול ולפשוט בצולה לאפוקי בשביעית ענמה דבלא"ה הקנין בגוף נחש ממזח האפקעתא דמלכא הלכך הקנין שכירות מולא מקום לפשוט בצולה והנכך מהני עכ"פ בהבלעה (ולענין אם הפקר דשביעית מופקר גם לעבד"ם עיין בר"ש פ"ו דפאה מ"א) לענין לשביעית אפי' למ"ד דשביעית בהמתו לא מהני הבלעה ודמי קלח למה דאיתא בש"ע או"ח סי' רמ"ו וז"ל: ואם

עיכבה בשבת ומפקרנה ע"ש. והא סתם נמי הפקיר רק להפקיע איסור שבת ולא הפקיר לגמרי ואעפ"כ מהני לענין שביעת בהמתו והיינו צליווף השכירות דבכ"ג השכירות קניא ולפי"ז איכא למימר דבתום דחק המהרש"ל בב"מ (ג.) להגיה דברי הסו"ם דר"ה אצל שכתבו וז"ל: אע"ג דבתום מו"ק (י"ב.) אמרינן דשביעית וחולו של מועד אסור אמירה לנכרי סתם משום דשבת ויז"ט חדא מילתא היא ע"ש. וכתב מהר"ם: פי' יחול המועד אקרי יו"ט ושביעית אקרי שבת דהא שבת קראת רחמנא ע"ש. ועיין בפסקי תוס' והמהרש"ל כתב עשות סופר נפל בשפירם כי בכל מס' מועד קטן לא נזכר אמירה לכותי בשביעית דאסור או דשרי כי בודאי אסור אמירה לכותי בשביעית אפי' אם תאמר שמוחר בשבת לפי שהשביעית חלה הש"י קדושה בדרך דהתיב שבת שבתון יהי' לארץ וכן הוא הלשון בפרק מי שהפך מקבלין קבולת במועד כו' כל שמוחר מותר לעשות אומר לכותי ועושה עד כאן וכן בפ' תוס' לשם ככל המסכת לא נמצא רק מועד ולכן אינו אומר שטעה הסופר בין שבת לשביעית כי לשם ג"כ אשבת קאי כל שעושה כו' ודו"ק עכ"ל. ויש לדקדק עליו אם חלי' במה שלא נאמר שם רק במועד הרי גם שבת לא נאמרה בצרייתא אלא ודאי משום דדינא קרובים זה לזה הרי גם דיני שביעית קרובים זה לזה כדאמר התנא בריש מ"ק משקין בית השלחין במועד ובשביעית ושם (ו:) בצרייתא מרבלין בין במועד בין בשביעית ובמתניתין שם: לדין את האישות כו' במועד ובשביעית ע"ש. וכן מליוו הרבה הלכך כשמדבר בענין מועד גם שביעית גם שבת ויז"ט בכלל ובשיק"מ"ש דשביעית שאני לפי שהשביעית חלה הש"י קדושה בדרך הא עכ"פ הישראל אינו עובד ואינו עובר בשביעית הארץ ואין שליחות לעבד"ם ותל' אם לחומרה יש שליחות מה"ס או לא אצל עכ"פ משום שבות אסור כדמשמע מהסו"ם ב"מ (סג) ד"ה סתום וז"ל: ומיהו אמר ר"י דלא דמי לאומר לנכרי. אכול נבלה דלא שייך סתם אמירה לנכרי שהישראל עלמו יכול ליתן נבלה בפיו אצל הכה אוחו דבר שאומר לנכרי לעשות הוא אינו יכול לעשות כמו לשל או לחסום ומירושלמי דהמקין גבי מחזיקין ידי נכרים בשביעית דקאמר אל'

חרוש, כס עבדות ואלה נסבבה לה מיך בחר
 שביעית אומר ר"י דאין ראוי דהסס לפי
 שהחמיל כבר לתרום מפני דרכי שלום עכ"ל.
 מבוחר הא אם לא החמיל כבר אסור לומר
 הכי לעכו"ם משום שבות והא הסס ע"כ קאי למ"ד
 אין קנין דאי יש קנין הא הו"ל כמו קרקע ח"ל הוא
 (ועיין בתוס' גיטין (ס"ב.) ד"ה אין) וא"כ הוי כמו
 קרקע של ישראל ואמרינן דבשביעית שאומר
 לעכו"ם לעבוד אסור משום שבות ותולא ולאו
 משום שעובר בחיסור שביעת שביעית והיינו
 משום דבלא"ה בשנת השביעית הוי אפקעתא
 דמלכא ולא של ישראל הוא ולא דמי לשביעת
 בהמתו שעובר משום שביעת בהמתו אפילו
 על ידי עכו"ם משום דהבהמה שלו יאפילו
 כששכר שכירות לא קניא משא"כ בשביעת
 שדה בשביעית דבלא"ה בשנת השביעית נקלש
 זכות בעל השדה והשדה מטעם דהוי אפקעתא
 דמלכא הלכך אינו עובר מה"ט אלא כשהישראל
 עובר בעלמו משא"כ ע"י עכו"ם דאסור שבות
 הוא. ועוד דהפירות נחשבין לפירות ישראל ואסורין
 משום פירות שביעית משא"כ כשמשכיר הישראל
 שדה לעכו"ם איכא למימר דאפי' שבות ליכא,
 ועוד שהפירות הוי פירות של עכו"ם ומומרינן
 דאעפ"י דשכירות בעלמא לא קניא הכא קניא
 משום חלישות הקנין של בעל השדה בשנת
 השביעית הלכך נעשה של העכו"ם לגמרי לשנת
 השביעית ורק משום מראית עין שלא יאמרו
 שהעכו"ם עובר בשליחות הישראל בעינן להשכיר
 בהבלעה כדכתב הב"י באו"ח סי' רמ"ו טעמא
 דהסמ"ג שהמיר להשכיר בהבלעה ע"י הפקר
 דוקא ולא מהני הפקר לחוד היינו טעמא כדי
 שלא יאמרו דבהמתו של ישראל עושה מלאכה
 בשבת ונזיל שבת ע"ש. ועיין בעבור כס
 וה"ה לענין איסור שביעת שדה בשביעית אפי'
 אם נימא דשכירות דבכה"ג קניא מ"מ איכא
 משום חסד ונמריה עין הלכך בעינן דוקא
 בהבלעה. אמנם מפ"ק דע"ו (ט"ו:) מבוחר בהדרי
 דשביעת בהמתו ושביעת שדה בשביעית בחרה
 מחמת ניהו ובקנייה עוברים אפי' ע"י אחרים
 ולא מטעם שבות לחוד אלא משום שביעת
 וכדוכיח המנחה חינוך במגוה ק"ב ע"ש. אלא
 דאיכא למימר דחילוק יש אם עובר ע"י עלמו
 או ע"י אחרים ואם עובר ע"י עלמו עובר
 בכל הלאוין בלא תורע אם זורע ובלא תזמור

אם זורע ובלא תקלור אם קולר אבל כשעובר
 בעבודות הללו ע"י אחר תלי' בגדרי השליחות
 ע"י עכו"ם אינו אלא שבות אבל לענין המלות
 ענין דשביעת עובר העשה אפי' ע"י אחר ולא
 תלי' בגדרי השליחות משום ולענין הלאוין בלאוין
 בלשון יחוד לא תורע, לא תזמור, לא תכלור, לא
 תקלור משא"כ בענין נאמר בלשון כללי ושבתה
 הארץ שבתון יהי' לארץ שנה שבתון יהי' לארץ
 שכולל כל ישראל שארץ יהי' שבת בכל אופן
 בין על ידי זבין על ידי אחרים ולענין זה דמי
 לשביעת בהמתו בשבת דג"כ החיוב שהבהמה
 חשבות ביום השבת שהבהמה לא תעשה שום
 מלאכה ביום השבת בין על ידך זבין ע"י אחרים
 שהיווין נאמר: לא תעשה כל מלאכה גו' ובקר גו'
 וכל בהמתך גו' (ועיין מ"ש לקמן בפ' ל"ב)
 בשם מר חותני הגליון המקובל הנהג"ד דיפו
 ת"ו ז"ל) אך חילוק בין הגליונים בשביעת
 בהמה הרי אמרה התורה בפרש דגליוו על
 בעל הבהמה שבהמתו חשבת ביום השבת
 ובשביעת שביעית הגליוו נאמר על כל ישראל
 ובשבת הארץ וגו' והיינו משום כיון דבשנת
 השביעית כל השדות הפקר נינהו והיחוס לכל
 ישראל וכולם בעלים ניהו הלכך בזה הגליוו ג"כ
 על הכלל ישראל ואם בעל השדה עבד עובר
 על העשה בין על ידי עלמו זבין על ידי
 אחרים לאפוקי אחר שעובר על ידי עלמו
 הוא דעובר אבל על ידי אחרים אינו עובר
 משום דעכ"פ ההפקר אינו הפקר גמור
 אלא אפקעתא דמלכא לענין הפירות ויורד
 למיכה ללקוט פירותיה כדאיחא בגדרים (מ"ב:)
 ע"ש. אבל אין אחר רשות לזכות בה הילכך אינו
 עובר האחר אם עובר על ידי אחר אלא
 העובר עובר מעלמו וכיון דגליוו של שביעת
 הוי גליוו כללי איכא למימר דבעל השדה
 שעובר ע"י אחר אינו עובר אלא אם עובר ע"י
 ישראל יען שכל ישראלים בני חידים נכללו
 בהענין כמו שהאחר עובר לעלמו כך עובר
 בעל השדה אם עובר על ידי משא"כ אם נעבד
 ע"י אינו יודע שזכו חייב לעלמו ולא נכלל
 בהעשה ה"ה שאין הישראל עובר אם הוא עובר
 ע"י הא"י ותלי' בדין שליחות משא"כ איסור
 שביעת בהמתו דגליוו לבעל הבהמה דוקא
 נאמרה ולא לאחרים אלא שאין חילוק אם עובר
 ע"י אחרים משום שאינה הפקר הילכך אין

חינוך מי שהוא שבובר בין ע"י ישראל ובין ע"י עכו"ם והלכך בשכירות נמי לא מהני משום דשכירות לא קניא לאפוקי בשביעיה דאפקעתא דמלכא מהני שכירות דעכו"ם להפקיע דבכה"ג אמרינן שכירות קניא אך זה אינו שייך אלא בעכו"ם אבל בישראל דגם ממט אפקעתא דמלכא הוא הלכך חפ"י שכירות לא מהני משום דשכירות לא קניא והילכך בע"ז (ס) דמיירי בישראל שפיר אמרינן התם דשביעיה בהמתו ושביעיה שביעיה דמיא להדרי לאפוקי בעכו"ם דליכא אלא איסור שביעיה דכתבו החוס' ודפי' בשכירות דהא החוס' ב"מ (ס) כתבו דאפי' בקרקע של עכו"ם למ"ד אין קנין אם הוא מלוה להעכו"ם שיחרוש הוא עובר משום שביעיה והא לכ"ע אפי' למ"ד אין קנין לא"י בדרך ישראל מ"מ לא גרע משכירות איכא למימר דהילכך לריבון סיה' דוקא בהבלעה כדי שאפי' שבות לא יהי' ובלא הבלעה נראה כמו שמונה לו לעבוד בשביעית כנ"ל דעת המב"ט והמהר"ט שמתירין על ידי שכירות שדהו בשביעית בהבלעה וכדי לבאר ענין השכירות לעכו"ם בהבלעה עפ"י סוגי' הגמר' דע"ז (ט"ו.) הנני להאריך קלת לבאר הסוגי' (דשס) דהגמר' שס חקקה עממא דמתניתין דאין מוכרים דבמה גבה לעכו"ם ואמרינן משום גזירה דשאלה ושכירות ופריך שאלה קנייה ואגרה קנייה (פ"י רש"י בד"ה שאלה קנייה וו"ל: למי שאלמה דכין דחייב באונסין הרי הוא שלו עכ"ל.) ומתקיף לה רב שיא בריה דרב אידי ושכירות מי קניא ומסיק: והשתא דאמרת שכירות לא קניא גזירה משום שכירות ומשום שאלה ומשום נסיוני ע"ש. ויש לדרקק למה מסיים ומשום שאלה הא משאלה לא פריך מדי ושחא דאעפ"י דשכירות לא קניא שאלה קניא משום כיון דחייב באונסין הרי הוא שלו כדאשכחן גבי חמץ דאמרינן שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים והיכא דנתחייב באחריות באונסין לשיטה רש"י (בפסחים ל"א) בסוגי' דמלוה על חמלו ע"ש. וסעתייה עובר מה"ת ועין בתוס' (שם) ובתוס' ב"מ (פ"ב:) ד"ה אימור ע"ש. משום דשלך קרינן ביה אם נתחייב באונסין ומכאן מוכח דאעפ"י דק"ל דאין שמירה לעכו"ם היינו דוקא עכו"ם לעכו"ם או ישראל לעכו"ם אבל עכו"ם לישראל יש שמירה כדארכתיי בזה בספרי בטורי יו"ן בעף י"ג

פ"א ע"ש. הרי מועיל החיוב דאונסין להעלות במעלה להוסיף קנין בהחפץ להיות נחשב כשלו לגמרי. אך איכא למימר דאעפ"י דע"י החיוב אונסין פועל על החפץ להכניס ברשות השואל במקלה כדי לחייבו במזות השביתו ולעבור על ככל יראה ובל ימנא אבל אין מועיל להוניה מרשות המשאל לגמרי אלא החפץ עדיין ברשות המשאל ג"כ דתע דהא לאחר זמן כשחזר השואל את החפץ ליד המשאל אין נריך קנין להכניס ברשותו ואפי' כמתנה על מנת להחזיר אינו אעפ"י דמתנה על מנת להחזיר אינו חייב באונסין כיון דלהכי יתיב ליה במתנה דכתבו הפוסקים ובמתנה על מנת להחזיר לאחר הזמן נריך הנותן לחזור ולקטע ממנו משא"כ בשואל ממנו כדכתב הרא"ש בסוכה פרק ל"ב הגול ס" ל' ע"ש. והילכך המקדש בטבעת השואל אינה מקודשת ובמתנה על מנת להחזיר מקודשת וכן באת"ג אין יולאין אלא במתנה על מנת להחזיר משא"כ בשאל ביו"ט ראשון והיינו משום דמתנה על מנת להחזיר לכס קרינן ביה לאפוקי בשאל דלא הוי לכס ואררבה החיוב אויב מחליש כח הקנין דהא במתנה על מנת להחזיר כיון שאינו חייב באונסין לכס קרינן ביה אבל שאל שחייב באונסין מש"ה לא קרינא ביה לכס כדכתב הרא"ש ע"ש. והיינו ע"כ דהחייב אונסין פועל שיטעם החפץ ברשות השואל במקלה ועל מקלה הוית שלך קרינן ביה אבל סיה' שלכס דהיינו סיה' כולו שלו אינו פועל בשאלה לחוד כיון שעדיין חייב באונסין הרי אין כולה שלו ובשלמא בחמץ כל שיש לו חלק בחמץ הרי הוא עובר ככל יראה הלכך גם בשאלה שלך קרינן ביה ועובר ככל יראה משא"כ לענין לולב ואחריו ולענין קידושין וכדומה דבעינן סיהיה כולו שלו לא די בשאלה לחוד. אעפ"י דאיכא חיוב באונסין משום דעדיין מרשות המשאל לגמרי לא ילא ולא קרינן ביה לכס דהא עדיין חייב באונסין כדכוחי הרא"ש (ס) והרשב"ם לב"ב (קל"ז) ד"ה הרי זה ע"ש. ובאת"ג כיון דכתיב לכס בעינן סיהיה כולו שלו כדכתב הרשב"ם (ס) ד"ה ואם לאו וו"ל: דכתיב ולקחתם לכס משלכם סיהיה כולו שלו ולא שמקלחו שלו ע"ש. ובשאלה לא הוי כולו שלו מטעם חיוב אונסין ועוד אם השואל רוצה להשאל לאחר בזמן שאילתו אינו רשאי ובמתנה על מנת להחזיר רשאי

ליתן לאחר המתנה בזמן מתנתו (עין ברא"ש פ"ק דקידושין ס' ב') והיינו משום דבמתנה בכל ימי מתנתו יש לו קנין ככולו משא"כ בשאל אין לו קנין אלא במקלט והלכך מתחייב באונסין (עין בשנהרד"ן ע"ב). והיינו השאלה דמיא לקנין מכירה בשני דרכים ולקנין מתנה בדרך אחד דבמכירה יש שני ענינים: א') דגוף החפץ קניי לפוקח שום טענה אונס על המוכר ואפילו נאנסה קודם שפרע הלוקח את דמי החפץ מחויב הלוקח לשלם להמוכר דמי החפץ בלא שום טו"מ ומתנה אין לה רק ענין אחת מהן דהיינו הראשון שבה שהגוף החפץ קניי לו בכולו אם לזמן לזמן אם לעולם לעולם אבל לענין השני לתת תמורה החפץ להטותו אין להמקבל שום חיוב ואפילו נאנס תחת ידו במתנה על מנת להחזיר אין המקבל מחויב להחזיר תמורתו כלל ובמכירה עכ"פ החיוב על הלוקח לחזור את תמורת החפץ או את החפץ עלמנו בחזר בשלמותו.

ושאירה שיה בשני דרכים לגמרי שהיא מחויב לחזור לבעלים או החפץ או תמורתו לאחר זמן השאילה ויש להשואל בהחפץ עכ"פ קנין משותף בגוף החפץ המשאיל ולמתנה בדרך אחד שיש לו קנין בגוף החפץ אבל לא במתנה דבמתנה אפילו מתנה על מנת להחזיר יש להמקבל בהחפץ קנין גמור ואין לו שום שותף באותו הזמן ואין לו חיוב לשלם תמורה החפץ משא"כ בשאילה אין קנין הגוף גם בתוך זמן שאילה קנין גמור רק בשותפות עם המשאיל הילכך כשלה זמן השאילה גמר חלק השואל אחר חלק המשאיל שהוא בלא הפסק ומעט זה אין לריך המשאיל לחזור ולקנות מן השואל את חלקו שהיה תוך ימי שאילה יען שחלקו לא היה חלק מיוחד וגם היה לזמן וחלק המשאיל עדיין היה פשטה בכולה בלא הפסק ממילא כשהגיע הזמן נפסק משואל לגמרי וחייב עליו להחזיר החפץ או תמורתו הרי לא שותה למתנה אלא בדרך אחד והגדרים הללו רק בדרך כלל הוא אבל בפרט יש הרבה חילוקים ביניהם. ולענין חזן לפזור עליהם בכל יראה ובל ימלא עובר גם בשאילה דהא עכ"פ יש חלק השואל בהחזן מחמת מחלית הקנין אך זה אינו שייך אלא לענין לחייב את השואל בלאו דלא יראה ולא ימלא אבל לפזור את המשאיל לא מהני מידי דהא

עכ"פ מידי משאיל לא נפיק ועדין מחלית הקנין ברשותו הוא ועובר מחמת מחלית הקנין וה"ה לענין איסור שביעת בהמתו לא נפקע ממנו ע"י משאיל לעכו"ם דהשאילה אינו מועיל אלא להכניס גם ברשות השואל אבל לא להפקיע מרשות המשאיל לגמרי ועכ"פ מחמת חלק המשאיל מלווה לשבות בהמתו ממלאכה בשבת ולפי"ז אין יתרון לשאלה יותר משכירות לענין איסור שביעה והלכך כיון שמשום הגמ' דבשכירות עובר הוא משום שביעה דשכירות לא קניא קנין גמור להיות נחשב כשל עכו"ם לגמרי ה"ה בשלה עובר הוא משום איסור שביעה מהאי טעמא ולפי"ז יתורן נמי מה שראיתי בספר בני יהודה ח"ב ס' ע"ג שכתב בשם חכם אחד להקשות מתי שגא שאלו בלוגז מומעטין מלכס ובחזן לא ממעטין משלך שאלו והניח ב"ע ולפי מ"ש לעיל אתי שפיר ולא קשיא מידי ולפי מה דאיתא בפסחים (ה'): דאיסור לקבל פקדונות מן הגבירי לפיקן מלא ימלא ואדריכה מלך הוי"א למועט גם שאלו בלא"ה לא קשיא מידי אלא אפילו ללשנא קמא דהתם דס"ל דלמ"ד דבר הגורם לזמון כזמון דמי שלך קרינן ביה אפי' שאלו וקרא דלא ימלא לא בעינן רק למ"ד דבר הגורם לזמון לאו כזמון דמי ע"ש. נמי לא קשה מידי דבשאלו עובר הוא בלא יראה משום דעכ"פ יש לו בה קנין בהחזן קנין משותף ועובר בה משום חלק הקנין שיש לו בה ושלך קרינן ביה אפילו אינו כולו שלו ועמא דהך מילתא היינו משום דבאחרונא בעינן לקיחה תמה (עין בתוס' סוכה (ל"ד): ד"ה שמה"ה) ואלא לא יהי' כולו שלו הו"ל אחרונא חסר משא"כ בחזן לא איכפת לן משום חסר הלכך אפי' הוי שלו במוקלת נמי עובר והלכך אפי' בשאלו עובר דע"י חיוב אונסין נעשה החפץ שלו כדכתב רש"י בע"ז (סג) משא"כ באחרונא כיון דבעינן לקיחה תמה בעינן שיהיה כולו שלו והא דמשמע מדרברי הרשב"ם ב"ב (סג) דלכס דרדישין דבעינן שיהיה שלו שלו מקרא דלכס גופיה הוא דמוכח הכי וכן מלך מוכח דבעינן שיהיה כולו שלו דהא כתב (סג) דה"ו ואם וו"ל דכתיב ואלקחתם לכם משלכם שיהיה כולו שלו ולא שמקלתו שלו דאע"ג ודרשין בשמיטת חולין כפי' ראשית הגז בגדיכס עריסותיכס תדומותיכס לרבות עליה של שותפין ועיסת השותפין ותבואת השותפין

שחייבין בלילות ובחלה ובקרומה ה"ה נמי אי הוה כתיב אבל כיון דכתיב לכס נריך שיהא כלו שלו והאי דלא כתיב ולקחת לך היינו למדרש מיניה שיהא לקיחה לכל אחד ואחד ע"ש. ואם איתא דשופות פסול משום חסר א"כ אפילו אם הוה כתיב הדרכס נמי בעינן ע"כ לומר דנריך שיהיה כולו שלו דבשופות פסול משום חסר איכא למימר דכיון דפסול דחסר הוי משום דבעינן לקיחה המה וא"כ לא"ד דוילקחתם בעינן שיהיה לקיחה של כל אחד ואחד לרדיה איכא למימר דלא בעינן לקיחה המה וחסר כשר כאשר כתבנו בספרי אור ליון טעמא דהשמיטי הפוסקים האי דרשה דבעינן לקיחה של כל אחד ואחד משום כיון דפסקינן דבעינן לקיחה תמה ממילא אין לנו יסור קרא למילף דבעינן לקיחה של כל אחד ואחד וכיון דהרשב"ם קאי למ"ד דבעינן לקיחה של כל אחד ואחד ממילא לא בעינן לקיחה תמה הילכך ספיר כהנא דאם הוה כתיב הדרכס הו"ה דבשופות נמי יולא אך עכ"פ משמע דכ"ל להרשב"ם דלכס כולו משמע וה"ה לך משמע הכי דממקשה למה לא כתיב ולקחת לך וא"כ בחזק דכתיב לך הו"ל למימר דבעינן שיהי' פולו שלו? ובזמן כביר אמרתי לתוך על פי מה שראיתי בשופות הין סי' י"ט שאם השאיל ספר לחבירו ובאם מידו אינו חייב באונסין דהא מלוה עבד ואין כל הנאה שלו שאף המשאיל נהנה משום פרוטה דרב יוסף ע"ש. וא"כ בשאל אתרוג ללאה ידי מלוה הוי כמו שואל ספר ללמוד בו דמליה קעביר ואין כל הנאה שלו הילכך לא משכחת לה בשואל אתרוג שיתחייב באונסין דאין כל הנאה שלו ולא הוי שלו ולכן ממעטינן שאיל מלכס דשאלה לאתרוג מלוה אי אפשר שיתחייב באונסין מה שאין כן בשואל חמץ דלא הוי למלוה ושכר מתחייב באונסין והוי שלך בזכוו דחייב אונסין פשוט בזכוו ויפה כחו מכה השופות דבשופות השופק לא הוי אלא כש"ס בחלק של חבירו כדאמר שואל בהדיא (ב"ב ס"ג:) וז"ל: השותפים מחויקין כו' ועששים שומרי שכר זה לזה ע"ש. הילכך אינו יולא משום אתרוג בשופות אבל שאלה אם הוי באפשרי שיהי' באתרוג להתחייב באונסין איכא למימר ספיר דיולא ולכס קרינן ביה ובזה יבואר היטב דברי הרא"ש דסימנ

עלנו בשני מקומות שכתב בהלכות זליות סי' ב' וז"ל: וראיתי באשכנז לפני יו"כ כשמשימים (ר"ל לסליחות) ש"ל מתעטף פעלית של אחר משום דמספקא להו בעלית המיוחד ליום אם לובשו בלילה אי מצדך עליו (עין במחלית השקל סי' י"ד ס"ק ה') נראה לי דטועים הם דהא בעלית שאלה פטורה מן הליות היינו השואל מחבירו עלית שאינה מזוילת כו' פטור מלהטיל בו זליות כו' אבל השואל מחבירו עלית מזוילת נריך לברך ע"ש. ובחולין פכ"ה כתב טעמא דהשואל מחבירו עלית מזוילת מצדך עליו משום דאדעתא דהכי התאילו לו שיברך עליה ואם אי"ל לו לברך א"כ הסי' שלו הוי כאלו נתנו לו במתנה ע"ש. א"כ השואל עלית מזוילת קודם אור היום ללאה ידי ספק ברכה אדרבה דעת השואל היה שלא לברך א"כ ודאי המשאיל ג"כ לא נתכוון ליתנו במתנה וא"כ תקשה למה כתב הרא"ש דהאשכנזים טועים? ועיין בפמ"ג ובמחלית השקל סי' י"ד שהניחו דברי הרא"ש בל"ע אבל לפי הג"ל אחי ספיר דאם בגד של שותפים חייבים בליות כ"ש השואל בגד של חבירו דחייב בליות דהא נתחייב באונסין והוי כשלו אך בזה יש חילוק בין שואל בזמן חייב בליות לבזמן פטור דבזמן חייב הרי על ידי השאלה לא נתחייב באונסין דהא לאו כל הנאה שלו כשואל ספרים להר"ן הילכך לא הוי שלו ואינו יולא בהן ידי חובת זליות הילכך אינו מצדך על ידי שאלה לאחד משא"כ כששואל שלא בזמן מלווה דאז על ידי השאלה נתחייב באונסין והוי כשלו דהא אינו שואל את הבגד רק לכבוד ולא ללאה ידי המלוה ודמי כמו ששואל לו חפץ אחר והוי כל הנאה שלו וא"כ כששואל בלילה דלאו זמן זליות הוא ואינו שואל אלא ללבוש לכבוד אפילו על ידי שאלה נמי מתחייב באונסין דהא לא רמי לשואל ספר דהוא רק למלוה ולא כל הנאה שלו דמיפטר בפרוטה דרב יוסף משא"כ כששואל העלית רק לכבוד הילכך ספיר תמה הרא"ש על האשכנזים שהם שואלים בלילה לאו למלוה אלא ללבוש רק לכבוד הגבור ולא נפטר המשאיל מפרוטה דרב יוסף ספיר מתחייב באונסין והוי בגד שלו וחייב בליות משום דהוי עלית המיוחד ליום ואם לובשו בלילה איכא למ"ד דמצדך עליו והילכך ספיר כתב דטועים הם ומה שמחלק הרא"ש בין מזוין לאינו מזוין היינו טעמא משום

דמיונית היו בגד המיוחד ליום ומייבין לברך גם צלילה ואם אינו מווייך לא היו מיוחד ליום ואינו מחוייב לברך כלל אך זה אינו אלא כשואל בצלילה דתס שאלה הצלילה לאו למנוה הוא שואל הלכך הוי כל הנאה שלו ומחייב באונס אם כן הוי שלו אפילו בשאלה למוד מה שאין כן בשאלה ביום דתס שאלה למנוה הוא שואל אם כן בשעת שאלה נפטר מפרועה דרב יוסף ולא הוי כל הנאה שלו הלכך לא מחייב באונס והלכך אי לאו הגילוי דעת דלמחנה הוא נותן לו לא היה מחייב לברך דלא הוי שלו אך לפי זה עכ"פ הקשה הו דממעטיין מלכס לולב הגזול הא כיון דהגזיל נחייב באונסין הוי כשלו ואין לומר דגזולין איכא נמי הטעם דמנוה הבאה בעצירה דהא כיון דממעטיין גזול מלכס ע"כ ס"ל דמנוה הבאה בעצירה אינו פסול אלא מדרבנן כדכתבו התוס' בכו"פ (ל) ע"ש. ואיכא להוכיח קלה מחמת זה כהמחנה אפרים שמיני על הר"ן בטעמו הנ"ל וכח הטעם דשואל ספרים פטור מאונסין משום דמנוה לאו ליהנות ניתנו (עין במחנה אפרים בה' שאלה ופקרון ס' ג') ולפי זה איכא למימר דקרא דלכס חילטריך למעט אם גזל ביו"ט ללאת ירי המנוה דלא נחייב באונסין משום דלאו כל הנאה שלו דמנוה לאו ליהנות ניתנו דהא כחב רש"י בטהורין (ע"ב.) ד"ה אבל טעמא דגזיל נחייב באונסין דלא גרע משואל דכל הנאה שלו ע"ש. אך אם נימא דלכס ולקריין בשאלה טפי משותפות דהא שותפות מומעטיין מלכס משום דקנין שאלה פשיט ככולה משא"כ בשותפות ולך ולכס שויס הם אם כן בעינן למימר דחמץ של שותפות נמי אינו עובר ולא משתמיט שום תנא לומר הכי. לכן נלענ"ד לשדות נרנא ולחלק בין מנוות עשין למנוות ל"ה דכל היכא דכתיב לכס או לך כולו שלך משמע דכיון דהקפידה התורה שהמנוה לריך שיהי עשוי משלך דוקא הרי כל שאינו שלך הוי חסרון להמנוה והלכך מסתברה יותר אמר דבעינן שיהי כולו שלו כפי שלל יחסר אפילו משהו כל זמן שאין לנו איזה משמעות לרבות ללא בעינן שיהי כולו שלו דוקא לאפוקי בל"ה אם אנומנו רואין שהתורה הקפידה שלא יהי שלך אם כן אדרבה מה שיהי שלך זהו עיקר החסרון והקלקול והעצירה אי"כ מסתברה לומר דהתורה שאמרה שעובר אם היא שלך עיקר הקפידה שלא תהי

שלך לגמרי אבל אם הוי שלך אפילו במקלה הרי הוא עובר על הל"ה עד שיהי לנו משמעות בפירוש דבעינן שיהי כולו שלו והלכך לכס דכתיב בחתרוג ובכל העשין משמע דבעינן שיהי כולו שלו לגמרי אבל בחמץ ובשאר לאוין אם כתיב לך או לכס אפילו מקלה שלך נמי עובר והלכך בשביתה בהמתו דכתיב (בדברים ה') וממורך וכל בהמתך דמשמע דבעינן שיהי שלך אפילו במקלה משמע ולא בעינן שיהי כולו שלו לגמרי אם כן אם ישראל שאל בהמה מעכו"ם וקבל עליו אחריות דאונסין (דבלא"ה אין הישראל מחייב באונסין דאין שמירה לעכו"ם) מנוה הישראל על שביתה ואיכא למימר דאפילו אם לא קבל עליו אחריות דאונסין נמי עובר הוא על שביתה מוטעם כיון דעכ"פ הבהמה משועבדת להשואל כל ימי שאלתה והוי כשלו כדכתב הרשב"ם לב"ב (קל"ו) לענין המוכר שדכו לפירות ד"ה מביא ואינו קורא וז"ל: שאינו יכול לקרות האדמה אשר נתתה לי ומיהו בהבאה חייב דכתיב אשר תביא מארץך שהרי שיעבד לו יניקת הקרקע לפירותיו עכ"ל. הרי כתב בהדיא דדוקא אשר נתתה אין יכול לומר כשיעבוד לך אבל ארץך יכול לומר אפילו כשיעבוד לך וקנין השיעבוד נמי כשלו הוא אם כן בשואל כל היכא שמשועבד החפץ כל ימי שאלתה להשואל הרי הוא כשלו ומנוה על שביתה דקרינן ביה נמי בהמתך כמו דקרינן ביה ארץך וה"ה בשבירות נמי איכא למימר דעובר בשביתה מה"ט מעטס הנ"ל דהא עכ"פ ע"י השבירות נשתעבדה הבהמה להשוכר כל ימי שכירותה לעבודה אפי' אם נימא שכירות לא קניא הא עכ"פ משועבדת לעבודה ומחמת שעיבוד נחשב כשלך ובהמתך קרינן ביה ולפי"ו איכא לתרץ קוש' הגי' בפ"ק דע"ו סו' כ"ב שהקשה על רבינו אפרים ברבי יצחק ז"ל: רבינו אפרים ברבי יצחק כתב שאם שכר ישראל בית מעובד כוכבים אסור לישראל להניח עבודה כוכבים בחבור וכן אם שכר בהמה ומחר אחריו בשבת חייב משתא דשכירות קניא קלת ואין נראה ומ"מ הואיל ונפק משפוחיה דגזולין טוב לזכר עכ"ל והמג"א בכו"מ רמ"ו ס"ק י' הביא דברי הג"א הנ"ל בקצור ז"ל: ואם ישראל שכר מאינו יהודי בהמה מנוה על שביתה דשכירות קניא לחומרה עכ"ל. והמחליט השקל מביא (שס) בשם הת"ש

שכתב וז"ל: ולא העתיק יפה דעם בהג"א לא כתיב
 אלא טוב ליהודי ע"ש. והוא הבין שכוונת המג"א
 שהוא קאי על דברי הג"א ולכן כתב דלא העתיק
 יפה אבל לענ"ד אינו כן אלא שהמג"א מעתיק
 דברי רבינו אפרים ב"ר יצחק שכתב אם שבר
 ישראל בהמה וחמר אחרים בשבת חייב תטאח
 דשכירות קניא קלת והבין המג"א מדבריו
 דס"ל שכירות קניא לחומרה ולכן הקשה הא
 חין שידך לומר לחומרה בחיוב תטאח הא
 הוי מביא חולין לעזרה. אמנם לענ"ד נראה
 דלאו קושי' היא וה"ק נהי דשכירות לא
 נתחייב באונסין ולא נקנס לו רק לפירות מ"מ
 כיון דע"פ ההנחה משועבדת למלאכה להישרא
 הוי בשלו ובהמתך קרינן ביה ועובר עליה בלא
 העשה כל מלאכה אך כיון דאין גוף הבהמה
 נקנה להשוכר לגמרי אלא לשעבוד לעבודה
 אמרינן דעדיין לא יא' מרשות המסכיר כבוליה
 אלא שהם שותפים בה ולכן כ"ש אם ה' להיפך
 דהישראל ששכר בהמה לעבדו עדיין לא יא' אלא
 ההנחה מרשותיה לגמרי והמסכיר עובר בה
 בלא תעשה כל מלאכה. וזה כוונת רבינו
 אפרים אם שבר בהמה מעבדו וחמר אחרים
 בשבת חייב תטאח משום דשכירות קניא קלת
 מה"ס פ"ו דע"י שעבוד השכירות קונה הישראל
 בה קנין המשותף עם המסכיר ומה"ס נחשבה
 כבהמת ישראל במקלת ובהמתך קרינן ביה לעינן
 לאון אפי' שאינו שלו כבוליה והלכך לעינן מחמר
 אחרים חייב תטאח וכן לעינן להכניס עבדו
 בביתו השוכר נמי עובר בלא הביא תועבה אל
 ביתך דביתך קרינן ביה אפי' אינו כוליה שלו
 וזהו כוונתו שכתב דשכירות קניא קלת דהיינו
 שאינו קונה כבוליה אלא קנין קלת דעדיין נשאר
 שותף עם המסכיר ואם כן קנין השכירות אינו
 מועיל אלא לחומרה כלומר אם ישראל שבר
 מעבדו אמרינן דקונה במקלת לעבור עליו
 מה"ס בלא הביא ובלא תעשה כל מלאכה
 וכדומה ואם להיפך ישראל שהסכיר לעבדו חין
 העבדו קונה אלא קנין במקלת ועדיין קנין
 הישראל לא נפקע לגמרי ועב"פ יש לו חלק וקנין
 במקלת ויותר מבמקלת הלכך בודאי עובר הוא
 בכל דבר והא דאמרינן שכירות לא קניא פ"ו
 דשכירות לא קניא לגמרי שטעמה שהיא של שוכר
 לגמרי ואין להמסכיר בה שום חלק וקנין כל
 ימי השכירות הרי חין קנין השכירות אינו אלא

לחומרה אבל החומרה אינה כמו דאמרינן
 בעלמא לחומרה דאינו אלא מדרבנן ומלך
 זכירות וזריות אלא מלך הדין ומה"ס הלכך
 שפיר כתב רבינו אפרים דחייב תטאח ובה
 יתירך גם כן קושי' המג"א שכתב (שס) ואינו
 נראה דכוונתו משום דק"ל שכירות אינו כמכר
 אבל לפי הג"א חיי שפיר ומה שיש לדקדק ע"ז
 מישראל ששכר פרה ומכר עיין בתוס' יבמות
 (ס"ג) ד"ה ישראל שכתבו דמני מירי אפילו
 שמיטתיה עליו ע"ש. הרי ביארנו דשאלה
 ושכירות הם בגדר אחד לעינן אם נחשב בשלו
 או לא ולעינן מנות עינן היכא דבעינן שיהיה
 שלו חין זה שלו ולעינן לאון היכא דהאיסור דוקא
 בשלו שאלה ושכירות נמי נחשבין בשלו משום דאם
 להם קנין המשותף והלכך נחשבין בשלו בין
 להמסכיר ובין להשוכר בין לפושטאלי ובין
 הישראל בכל אופן דלהחמיר הוא והלכך כשמסיק
 הגמיר בפ"ז (סז) לעינן שכירות דאמרינן
 דהשכירות אינו מוילי' מרשות המסכיר לגמרי
 ונחשב ג"כ של מסכיר והלכך עובר המסכיר
 אם בהנתי השכירה עובדת בשבת משום דשכירות
 לא קניא קנין גמור להולי' מהמסכיר לגמרי
 אלא קנין משותף הוא הלכך ה"ה להיפך אם
 ישראל שבר בהמה מעבדו נמי הישראל עובר
 על לא תעשה כל מלאכה וממילא ה"ה בשאלה
 נמי דינא הכי דגם בשאלה הוי קנין משותף
 ונחשב לכ"א בשלו לחומרה הן להמסכיר והן
 להשוכר הן להמסכיר והן להשואל (עיין ביבמות
 (ס"ו):) וברמב"ן וברשב"א ולקמן נבאר בעז"ה
 הסוגי' דהתם ולעינן לאוי דשביעית דהיינו שדך
 לא חורט וכרמך לא תזמר קלידך לאת קלור ענבי
 מוידך לא תבזר י' להסתפק אם ישראל אחר
 שאינו בעל השדה שעבר כל עבודת הללו אם
 עובר הוא בכל הלאון הללו ובשלמא בהעשה
 דושבתה הארץ דכתיב בשלון כללי בודאי החיוב
 על כ"א ואחד מישראל שלא יעבוד את הארץ
 בשנה השביעית רק שנה שנתון יהי' לארץ אבל
 הלאון דכתיב בשלון יחיד ומדבר לבעל השדה
 והכרם שדך כרמך קלידך מוידך היכא למימר
 דאם אחר עבד כ"ז אינו עובר בכל הלאון
 הללו רק אם יש לו קנין במקלת דהיינו ע"י
 שאלה או ע"י שכירות וכדומה או היכא למימר
 דכיון דבשנת השביעית אפקעתא דמלאכה הוא
 והפקד הוא הרי יש לכל ישראל חלק בהן ונחשבין

כמו כולם שותפין ניגהו ולכא"ה מישראל קרינן ביה שדך קרינך ויורך כיון דבלאיון אפי' במקלת שלי נמי מהני אך לפ"י למה כתבה התורה שדך כו' הו"ל לכוז שדה כרס החס ולענין כלאים דכתיב שדך לא תורע בהמתך לא תרביע גו' עיין בפ"ב פ' קדושים (מ"ז) וכלאים מקשינן להרבעה ועיין בבשמים ראש (שפ"ח) ואולי איכא למימר דאמעו להכי כתבה התורה שדך כמתך למעט של עכו"ם דבשל עכו"ם ליכא לאיון הללו וכרעת הרמב"ם דנעוודן זידו לכ"ע יש קנין כדהארננו בצמצם וזו בפרקים הקדומים ואם העי"ם שכר מישראל השרה לשנת השביעית כיון דע"י השכירות עדין לא ילא מרשות הישראל לגמרי גם הישראל עובר אם עובר זה ואם עובר ע"י עכו"ם עובר משום שבות והפירות אסורין משום שעבד זה בעבירה ומשום קדושת פירות שביעית כיון שעדין לא ילא מרשות הישראל לגמרי יאם העכו"ם עובר מעלמו ג"כ הפירות אסורין משום קדושת שביעית מתמת מקלת קנין ששאר לישראל רק אם נימא הסברא שכתבנו מתחלה דכיון דבלא"ה אפקעתה דמלכא הוה והשדות הפקר ניגהו אפי' אם נימא דבעלמא שכירות לא קניא בשביעית ששכר לעכו"ם שכירות קניא משום דזכות הישראל נקלש בשנת השביעית אך באתה אין אגחנו לריבין לדקדק כ"כ בדברי המבי"ט והמהרי"ט דאיכא לנימא דאפי' אם נימא שכירות לא קניא ועדין רשות הישראל כאשר בהשרה מ"מ שפיר מתיר המבי"ט ומהרי"ט להשכיר שדהו בהבלעה אעפ"י דהעכו"ם יעבוד בשביעית משום דלענין הפירות אינו עוסק כלל דהא הפירות לזידוהו אפי' של עכו"ם ממש אסור דהא ס"ל פירות עכו"ם אסורים משום קדושת שביעית א"כ ע"כ עיקר הגלה לדעתה הוא לענין שאין הישראל עובר בעבודת העכו"ם בשביעית ע"ז קאמר כיון דליכא איסור אם הוא עובר ע"י עכו"ם אלא משום שבות והשבות אינו שייך אלא כשהישראל לוח להעכו"ם לשבות המלאכה בשנת השבע אבל כשאינו מלוה לו אלא שהעכו"ם עובד מעלמו אין הישראל עובר מידי ואפילו להרש"ל דס"ל דלאו משום שבות לחוד הוא עובר אלא דעובר משום מלוה דשבתה הארץ היינו דוקא כשמשכיר לשנת השביעית לחודי דודאי יעבוד משא"כ כשמשכיר

בהבלעה דאפשר שיוזיר ולא יעבוד אין הישראל עובר לא בשעה השכירות דהא אפשר שיוזיר ולא יעבוד ובשעה שהעכו"ם עובד ארעתא דנפשיה הוא עובר ולא דמי לשביעית כהמתו למ"ד דאפילו בהבלעה אסור משום דעבודת כהמה עובדים בכל יום ואין דרך לעבוד יום אחד ולשבות יום האחר משא"כ בשביעית שדכו אורחא דמילתא שאינה זורעה שנה אחר שנה שמא הכתיב נדכתיב המהרי"ט כהדאי ומה שמשוה הנמר דע"ז שביעית בהמתו לשביעית שדכו היינו דוקא בלא הבלעה כדמייירי החס דפריך ותנן בש"א לא ימכור ארס שדה יור בשביעית כו' ע"ש. ולדין שהארננו בפרקים הקדומים להוכיח דפירות עכו"ם מותרין ואין צפן משום קדושת שביעית איכא למימר ג"כ עלה דע"י השכירות יופקע איסור שביעית שדכו וגם הפירות מותרין עפ"י מ"ש הרא"ש והביאו הש"ך ביד" סי' קנ"ב ס"ק י"ז בטעמא דמשכירין בתים האידנא משום דנהי דלדין שכירות לא קניא כיון שיד האומות תקיפה וזוניהם שכירות אלימא כמכר ואף אם נפל ביהו של משכיר אינו יכול להוילאו הוי כמכר עכ"ל. ואם כן כיון דלענין הלואו דלא תביא תועבה אל ביתך אמרינן דהאידנא שיד האומות תקיפה שכירות קניא ולא מקרי ביתך משמע דאפי' מקלת ביתך נמי לא הוה ה"ה צנידן דידן לענין שביעית שדכו כיון דבת השכירות אליס כ"כ עד דאמרינן ביה שכירות קניא ומוליא מרשות המשכיר לגמרי וכמכר דמיא ואפי' מקלת שדך לא הוי אינו עובר מידי אם עובר זה ישראל למ"ד יש קנין ומה דק"ל אין עוודין היינו דוקא למ"ד אין קנין. ולקמן בשו"ת נבאר דין זה בחרוכה קלה ואם עבד זה עכו"ם אין הפירות נאסרין משום פירות שביעית דהו ליכא אפילו מקלה שדכו וכן לראב"ן שהביאו הש"ך (סס) דהא דמותר להכניס עבודת כוכבים לבתים השכורים להאינו יהודי משום דאינו מיוחד בבתים לישראל משום דכיון דהותן ישראלים מנהיגים מס מקרקעות להעבוד כוכבים אינו מיוחד הבית לישראל ומביאו הב"ש ע"ש. ובשביל טעם זה גם משכיר בית או שדה לא מקרי ביתך או שדך מפני שאינו מיוחד לך כמו דלא קרינן ביתך לענין להכניס בתוכה עכו"ם מהאי טעמא שומטים מס מקרקעות וכיון דבלא"ה אין

להישראל שדה המיוחד לו שפיר איכה למימר
 דאם השכיר הישראל את שדהו לעבו"ס אמרינן
 שכירות קניא וזולא מרשותו לגמרי לזמן
 השכירות. ולענין הקו"ס השני' האסור משום לא
 תחנם אפילו בשכירות משום גזירה אטו מכירה
 נלענ"ד להרץ עפ"י מה דאיתא בגמרא דפסחים
 (י"א. ה.) וז"ל: הוא עלמא מחזיר עליו לשורפו
 מיכל קאכיל מיניה ע"ש. הכא נמי ליכא למיגזר
 שכירות אטו מכירה דהא עיקר תחבולה שמחזיר
 לעשות שכירות לעבו"ס אינו אלא רק כדי שיה'
 לאל בידו לישב בארץ ישראל וישראל אדמת א"י
 בידו כדי שלא יהיה מוכרה למכור את אדמתו
 ונעזב וישראל ולילך לח"ל בשביל שנת
 השביעית אלא אפשר את להניח את אדמתו בשנת
 השביעית שלא לעבוד וישראל שממה בכל השנה
 ואין רוב העבור יכולים לעמוד בה הרי כל
 תחבולה שלו שמשכיר לא"י אינו אלא לתיקון
 הישוב כדי שיהי' באפשרי להתיישב בארץ ישראל
 וכיון שכל אלו שמשכיר את שדהו לא"י אינו אלא
 רק להעביר ולהסיר מעליהם כל המציעות שיכול
 למועט את מהלך הישוב שילך קדימה ואיך יבא לידי
 גזירה של מכירה לעבו"ס הא אדרבה הוא מחזיר
 אחרי המוכרים ליקח מהם קרקע ואיך יתכן
 לחוס שימכור את שלו ובכפ"ג כתב האשל
 חברה באו"ח רמ"ו לענין המכירה שעושין
 להבטחה בשביל שנה ולא חיישין לגזר משום
 שאלה ושכירות ע"ש. שוב ראיתי להשמן המור
 ח"ד סי' ד' שכתב טעמא דליכא בשכירות משום
 לא תחנם עפ"י דברי הראב"ן הכ"ל משום
 דבלא"ה אין לנו שדות המיוחדות לנו כיון
 דמשלמין מס למלך בעד הקרקעות ולא הוי שדך
 המיוחד לך והלכך אפילו מכירה מותר וליכא
 משום לא תחנם וכ"ש שכירות ע"ש. ומ"ש שם
 להקשות מפני מה לענין איסור חנייה דמדאורי'
 הוא סמכינן אהך טעמא דלא מקרי שדך
 המיוחד לא"י ולענין שמיטה דמדרבנן היא לא
 סמכינן אהך טעמא וטרחו עלמן לבקש התירא
 ע"י שכירות לשבע שנים משום פסידא משום
 דאיסור שלא לתת להם חנייה בקרקע איננו אלא
 כשלא יש להם חנייה בקרקע של ישראל בארץ
 ישראל כלל דאשתכח דקא יתיב ליה חנייה
 בקרקע של ארץ ישראל והתורה הקפידה על זה
 משא"כ בזמנינו צוה"ר שבכל השדות של ארץ
 ישראל יש להם חנייה ואפילו בשדות שלנו

ומשעבודת הן להם ולעסקא הן ביד ישראל
 באופן שאף בשדות וקרמיו של ישראל גם בעודם
 בידינו כבר עיקר החנייה היא שלהם דכל כה"ג
 ס"ל דלא חסרה תורה כלל ומשרא שרי למכור
 להם אפילו שדות וקרמיו ואפילו איסור דרבנן
 ליכא דלא מלאנו שגורו רבנן בזה אלא שכירות אטו
 מכירה וסוריא שהיא קרובה לא"י ולא בגוונא
 אחרתא וכל כה"ג שבמכירה ליכא איסורא אמתא
 לאו הכי גבי איסור שמיטה אלא דאף דנימא
 דכל כה"ג שהקרקעות שלנו הן משעבודות לגויס
 לא מקרי שדך כיון שאינן מיוחדות לנו וכל
 כהאי גוונא לא חסרה תורה איסור עבודת הארץ
 בשביעית מ"מ איסורא דרבנן איכא כל דלא אינן
 ליה הנכרי וליכא אלא מציעת הרייח דהא חזינן
 להו לרבנן קמאי דקמאי שהם אמרו ועשו
 הרחקה יתירא באיסור עבודת הארץ בשביעית
 כמו שאמרו אין עוררין דמשמע דאפילו בשכר
 אכור וכאותה שאמרו בריס פ"ד דשביעית
 משרבו ע"ע התקינו וברי"ש פ"ג סיפסקו ע"ע אמנם
 לאו הכי גבי חנייה קרקע לנו שהרי גבי מכירת
 קרקע לא נחסדו דכלפי לייא דעביד אינש לקטת
 קרקע ולא למכור ע"ש. ולענ"ד דלאו קושיא
 מידי לראב"ן מדין שביעית דלפי מ"ש לעיל
 דאפילו למאי דאמרינן שכירות לא קניא היינו
 קנין גמור אבל קנין משותף קונה הוא עכ"פ
 אי"כ בודאי אפילו עכשיו שנותנים מה קרקעות
 ובתים אסורין להכניס ע"ז בביתו משום דעכ"פ
 לא גרע קניינו מקנין השכירות דיש להשוכר
 קנין לחומרה אם כן במאי מיגרע גרע איסור
 עבודת שביעית מאיסור לא תביא כל תועבה
 שאכור גם בשכירות דהבאתי לעיל בשם הגהה
 אשר"י דע"י וכדאיתא בש"ע י"ד סימן קנ"א
 בהגהת רמ"א סיף י" ע"ש. ומה שהחזיר ראב"ן
 להכניס ע"ז לבית ישראל מטעם שנותנים מה
 היינו דוקא כשהישראל השכיר לעבו"ס את ביתו
 דכיון דמתחלה קודם שהשכיר אין להישראל
 רק כמו קנין שכירות מחמת נתינת המס
 ואח"כ כשחזר הישראל ומשכיר לעבו"ס הוי
 כמו ישראל ששכר מעבו"ס וחוזר ומשכיר
 לעבו"ס דליכא איסור כלל כמו שכתב המג"א
 בס' רמ"ו ס"ק ח' בענין שביעת בהמתו וז"ל:
 ומ"מ כל דאם שכרה מהאינו יהודי וחזר
 והשכירה לאינו יהודי שרי ממ"ג ע"ש. אבל כל
 זמן שהוא תחת ידו עכ"פ קנין שכירות יש לו

ועובר באיסור שביעית מה"ה מחמת מקלת קנינו הלכך טרחו עלמן לבקש התירא על ידי שכירות להשכיר לאחרים ושכירות שפיר מהני משום דדמי לשביתת בהמתו לכל דבר ועיקר ההיחזר הוא משום דדמי לשוכר מעכו"ם שחוזר ומשכיר לעכו"ם דלכ"ע אין המשכיר עובר מידי אפילו בשביתת בהמתו וה"ה לענין שביעית ובענין לא תחנס אפי' לישראל מותר להשכיר לה"א וליכא איסור דלא תחנס דהא עיקר איסור שכירות קרקע לעכו"ם היינו דוקא מחמת דגורין שכירות אטו מכירה וזה אין שייך אלא בזמן שאין משלמין מה עבוד הקרקע והקרקע מיוחד לישראל קריבין ביה שדך המיוחד לך ואז מכירתו מפירה דיש לו כח למכור ולתת בהמנה משא"כ עכשיו שאין הקרקעות מיוחדים לישראל ומכירתם אינו מכירה גמורה רק כמו שכירות א"כ עכשיו ליכא בחזירות כלל מכירה וליכא למיגזר מידי מכל הני טעמי שביארנו דברי המב"ט והמהר"ט שרירין וקיימין והשכיחות מהני הן להפקעת שביעית והן לאיסור לא תחנס.

פרה תשעה ועשרים.

והנה להסוגיא דע"ז (ט"ו.) שמיסק דשכירות ושאלה שוים וכמו דשכירות לא מהני דאמרינן שכירות לא קניא ה"ה שאלה לא קניא קנין גמור ולענין שביתת שדהו אפי' קנין דשאלה לא הוי דבשדה לא שייך שאלה כדכתבו התוס' בע"ז (ס:) ד"ה מי דמי ע"ש. ואעפ"י דמלאנו שם שאלה גס בקרקע עיין בתוס' צ"מ (ס"א ד"ה אס ועיין צ"ד סי' רכ"א סעיף ז' בהגה שם ובס' רכ"ד סוף סעיף א' ובס' רפ"ו סעיף כ"ב ובח"מ סי' ל"ה סעיף א' ובס' ש"א ע"ש. וכן הרבה היינו דוקא לענין עלם שאלה משכחת לה גס דבקרקע אבל חיוב אונסין דשאלה לא משכחת ליה בשאלת קרקע דהא בקרקע לא שייך לא גניבה ואבדה ולא שרפה ולענין בית שפיר שייך שאלה אפי' לענין אונסין דשייך לענין בית שרפה וכדומה ובקבל עליו דין שאלה דאל"כ הא נתמעט דין שמירה בקרקע וכל המחומר לקרקע קרקע דמי אבל בקרקע גס קבלה לא שייך דהא לא שייך שריפה בקרקע וגס גניבה ואבדה וגולה לא שייך בקרקע דהא קרקע אינו נגולה ואם ת"ל דאפשר דנעילה מליקין

בכח המלך אס מכות מדינה הוא אומר לו הרי שלך לפניך ואם מחמתו הוא אפי' ש"ח חייב להעמיד לו שדה אחרת כדאיכא בש"ט ח"מ סד' שע"א סעיף ג' ובס' רל"ב סעיף ק' ע"ש. והלכך לא שייך לגזור בקרקע משום שאלה דלא שכיח בקרקע שאלה כיון דליכא חיובא דאונסין ומלתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן כדכתבו התוס' (שם ע"ה) ד"ה איסור ככה"ג וא"כ קנין דשאלה אי' אפשר להיות בקרקע אך יש להסתפק אם מהני קבלת אחריות דיוקרא וזולא. ולענין שביתת בהמתו איכא בש"ע אר"ח סי' רמ"ו סעיף ד' בהדיא דמותר שכתב וז"ל: ישראל שהשכיר שוריים לאינו יהודי לחרות בהם וטורח בהם יש מותרים אס קבל עליו האיני יהודי אחריות מיתה וגזילה וגניבה ויוקרא וזולא ע"ש. א"כ ה"ה בנידן דשביעית נמי איכא למימר דמהני דס"ל דבקבלת אחריות דנתיבה וגזילה וגניבה ויוקרא וזולא הרי הוא שלו לגמרי דמש"ה בשביתת בהמתו אינו עובר מידי א"כ לענין שביעית אפילו בלאו הני טעמים שאמרנו בפרק הקודם אפשר להחזיר דקבלת אחריות כזו מקיף כמוכר גמורה להסתבב כשל המקבל לגמרי ואע"ז דקבלת אחריות נתיבה בקרקע לא שייך דדוקא בעצ"ח הוא דמשכחת או אפילו בצינו בעל חיים אלא בעלים וכדומה דש"ך לומר שכירות זו הוא מיתתן משא"כ בקרקע דלא שייך לומר הכי מ"מ אחריות דיוקרא וזולא גס בקרקע שייך אחריות יוקרא וזולא ואם נימא דביוקרא וזולא לא מהני איכא למשכחת לה גס אחריות דנגזרה וגזילה עפ"י מ"ש התוס' צ"ק (ס"ב:) ד"ה ילאו קרקעות בשני אופנים במסוגי גבול א"כ במחומר קרקע ע"ש. עוד משכחת לה לענין לחפור בה צורות שיחין ומערות וקבל עליו אחריות עכ"ז דככה"ג הוי שלו בכוליה דלל"כ אך הוה המסיר הא עכ"פ עדין מקלת הקנין של השניאל אינו שוכח ואעפ"י דעדיין שאל זכות להישראל בגוף החפץ מדאסור להמקבל לקלקל ומחויב הוא לחזור לאחר ימי השאלה גוף הקרקע כמו שהייתה קודם ואפילו כשדה החורט ציובל לא הוי דמותר לחפור בה צורות שיחין ומערות משא"כ בשאלה אפילו כדיון מ"מ הוי כשלו לגמרי דקבלת אחריות דכה"ג הוי כנכסי לטן ברזל כדכתב הב"ב באר"ח סי' רמ"ו בשם הסמ"ג

ע"ש. דק"ל דנכסי ברזל הו' כשלו וכדליתיה
 זיבמות (ס"ו:) דכהן משכר פרה מישראל
 חשפ"י שמונתיה עליו לא יאכילנה כרשיני
 תרומה משום דשכירות לא קניא וככהן שסס
 פרה מישראל יאכילנה כרשיני תרומה ע"ש. והיינו
 משום דבקבלת אחריות של יוקרה וזולא מהני
 שיהי' כשלו לגמרי דל"כ איך מותר להאכיל
 את בהמה ישראל כרשיני תרומה נהי דיש
 להכנין קנין במקלט הא עכ"פ נהנה מכרשיני
 תרומה גם החלק של ישראל ועיין ברש"י שם
 ד"ה יאכילנה כרשיני תרומה ועיין ברש"י שם
 ובזכורות (ט"ו.) ולבאורה יש לחלק דהתם הוא
 דהתפן שלו לגמרי משום דכיון שסס לו בדמי
 ומקבל מחויב להחזיר רק דמי התפן ולא התפן
 גופיה אלא אם אינו מחזיר דמי התפן יוכל
 לנבזה את הדמים מתפן דהיינו שיתפוס לה את
 התפן בדמים כדאמרינן התם חילו אתי עבוי"ם
 בעי וזו ולא יהיב ליה תפיס לה לבהמה ע"ש.
 משא"כ בגידן דיון דהקרקע גופיה חוזרת
 לאחר זמן וא"כ גם קודם הזמן לא הו' כשלו
 לגמרי אומם בזמנה זה אינו דהא ק"ל המכנסה
 שום לבעלה היא אומרת כלי אני טעלת הדין
 עמה וא"כ הא מוכנסה שום לבעלה ג"כ חוזרת
 לאחר גירושין או לאחר מיתה את הנכסי' לאן
 ברזל לידה ולא הו' לקנין עולמות וחשפ"כ
 אמרינן התם כמותתינן עבדי לאן ברזל יאכלו
 בתרומה ואם איחא דהיכא שחזרת בעינה לא
 הו' קנין גמור איך מאכילין בתרומה ולפי"ז אם
 הא"י יקבל על שלמו אחריות דנגיבה וגיזלה
 ויוקרה וזולא הרי היא של הא"י לגמרי ואין
 הישראל עובר כלל משום עבודת שביעית אם
 יעבוד בה העבו"ם ועל ה"ה ששס"ע שכתבו
 (שס) וז"ל: וי"א דכיון שאין הא"י יכול למכרה
 אם ירלה נקראה בהמה ישראל ע"ש. יש לדקדק
 מנכסי לאן ברזל דמסק בש"ע אה"ע ס"ו ז'
 סעיף י"ג דאם מכר הבעל לא עשהה ולא כלום
 ע"ש. וחשפ"כ ק"ל דלאן ברזל יאכלו בתרומה
 כשהכניסה לו ואין לומר דהשתי דעות שבה"ח
 תל"י בהשתי דעות שהוצא בה"ה ע"ש (שס)
 בדעיבד א"י מכר ע"ש. דהא בזה"ע התם
 הסתבר כדעת האומר אם מכר מה עשהה
 עשוי וזב"ח הציא השתי דעות בפירוש משמע
 דלא תל"י זה בזה. וראייתו להגרא' זנוק"ל
 בזבאוריו לאו"ח (סס) שכתב טעמא דה"א

דס"ל דלא מהני קבלת אחריות של יוקרה וזולא
 משום כיון דאין העבו"ם יכול למכור היינו
 משום דס"ל דק"ל כרז יהודה דאמר דהדין
 עמה ואמרינן שם תניא כותמיה דרז יהודה
 המכנסה שום לבעלה אם רלה הבעל למכור
 לא ימוכר כו' אלמא כל שאינו יכול למכור אינו
 שלו ע"ש. משמע דלהגרא' הממלוקת דר' אמי ור'
 תל"י אם נכסי לאן ברזל מקרי שלו לגמרי
 או דאינו שלו לגמרי ור' אמי ס"ל דמקרי
 שלו והלכך ע"כ דהדין עמו ורז יהודה ס"ל דלאו
 ידידיה הוא לגמרי הילכך ע"כ ס"ל דהדין עמה
 ומוכיח מהבבב"ה דהמכנסה שום לבעלה דהדין
 עמה מדרבננה דאם רלה הבעל למכור לא
 ימוכר אלמא דהדין עמה ולאו שלו הוא לגמרי
 דל"כ אמי אין יכול למכור הלכא לא ימוכר
 ממש עולמות והלכך הוכיחו ה"ה מר"י דנלאן
 ברזל לאו של המקבל לגמרי הוא ולבאורה יש
 לדקדק מאי דא"י הוא מרז יהודה הא לא
 אמר דהדין עמה אלא לאחר גירושין או מיתה
 אבל קודם לכן שציר מורה דהו' שלו לגמרי
 והא דאין יכול למכור היינו כדו שיטתה לה
 לאח"כ אך איכא לגמרי דס"ל דכל היכא שאין
 הנכסים שיכיס לו לקנין נמיותה עלמין אלא
 לזמן וכשיגיע הזמן חוזרת למקומה ממילא בלא
 שום קנין הרי מוזני כו' יש פחיתות הקנין גם
 קודם לכן וגם קודם לכן לא הו' שלו לגמרי
 ואין האחריות דיוקרה וזולא עושה פעולה לעובה
 להתחשב את הקנין כשלו לגמרי ור' אמי ס"ל
 דע"י קבלת אחריות אונסא ויוקרה וזולא הרי
 הוא שלו לגמרי והדין עמו ואפילו לאחר גירושין
 ומיתה שלו הוא או של ב"ב ולפי"ז לתרווייהו
 אם התפן שטעלו הקבלת אחריות אינו מחולק
 אלאו לעולם לכ"ע לא מקרי שלו לגמרי אפילו
 בזמן שברשותו הוא א"כ לריבין להבין במאי
 פליגי הפוסקים אם השאיל להעבו"ם לזמן הא
 לכ"ע אפילו מקבל עליו אחריות בחונסא ויוקרה
 וזולא נמי לא הו' שלו לגמרי ואם שאל להעבו"ם
 בלא זמן אלא לגמריה עלמין הא לכ"ע הו' שלו
 לגמרי אם קבל עליו אחריות דיוקרה וזולא
 ואפילו לרז יהודה ולא דמי' לנכסי לאן ברזל
 של האשה דלא הו' שלו לגמרי כיון דמשום שבה
 בית אביה תקנו לומר דהדין עמה והקנין לאו
 קנין תמדי הוא הלכך לא הו' שלו לגמרי
 ומכירתו אינו עכירה דע' ליה דהא רז יהודה

ע"כ מודה למאי דאיתא בסיפא דבריייתא ו"ל:
 ישראל ששם פרה מכהן לא יאכלנה כו' אבל כהן
 ששם פרה מישראל יאכלנה כרשיני תרומה ע"ש.
 דאל"כ הו"ל להגמר' לומר גם מזה הניח כוותיה
 דר' אמי ועוד דא"כ תקשה הלכתא אהלכתא
 דק"ל הלכתא כוותיה דהבריייתא זאת וק"ל כרב
 יהודה דהדין עמה? אלא ודאי דגם רב יהודה
 מודה להאי בריייתא? אלא ודאי דס"ל לחלק
 בין נכסי לאן ברזל שהוא לזמן ושלא לזמן
 ובכפן ששם פרה דקנה ליה לזמיתות בלא שום
 זמן וגוף הפרה לעולם שלו הו"ל אלא דמחוייב
 לשלם תמורתה אם יזנח חיזה אוגס הלכך שפיר
 אמרינן אפי' לרב יהודה דשלו הוא לגמרי ויאכלנה
 כרשיני תרומה וכן מובאר בתוס' שנים שם שכתבו
 בד"ה הואיל כו' ו"ל: והיינו דלא כרב יהודה
 ותימה דהא כרב יהודה מלי שפיר איתא דרב
 יהודה נמי מודה ששם ברשותו של בעל קודם
 שיערשנה ומ"ה אכלי בתרומה וי"ל דלרב יהודה
 כיון דלחר מיתה וגירושין יחי' שלה דקאמר
 הדין עמה וגם ממייס קאמר רב יהודה לקמן אם
 רזה הבעל למכור לאו כדדיה דמי ולא הי' להם
 לאכול בתרומה דאין גופו קטיו לו עכ"ל. ואח"כ
 בסמוך ד"ה יולאין בשן כו' כתבו תוס' ישנים
 ו"ל: וא"כ הדין עמו דאי הדין עמה לא היה
 יכול להוליה לחירות דאע"ג דרב יהודה מודה
 דאוכלין בתרומה מ"מ לא קאמר דמי להוליאם
 לחירות ע"ש. ולכאורה דבריהם סתרי אהדדי אבל
 לפי ה"ל אחי שפיר דמה שכתבו בתחלה דלרב
 יהודה לא אכלי בתרומה היינו משום דמייירי בנכסי
 לאן ברזל דהא דלרב יהודה אינה לזמיתות
 אלא כ"ו שעורה תחתיו דוקא דהא ס"ל דהדין
 עמה אבל בד"ה יולאין מייירי בנכסי לאן ברזל
 כדמתניתין כהן ששם פרה מישראל יאכלנה
 כרשיני תרומה דמייירי תוס' שישאר אללו לעולם
 כה"ג ל"כ ע"ש הוי כשל כהן לגמרי ומותר להאכיל
 אותה כרשיני תרומה (אפילו אם נימא דמייירי
 תוס' בעבדים כדמייירי תוס' במתניתין נמי אחי
 שפיר כדנבאר בסמוך) ויפ"י לרב יהודה דס"ל
 דהדין עמה מודה הכא דכה"ג הוי שלו לגמרי
 ולר' אמי דס"ל הדין עמו בכל גווגא הוי של לגמרי
 כיון דהוי קנין לזמיתות ולעלמין וכן דאמרינן
 (שם) לר' אמי ו"ל: ותסברנה ותי נמי דמחוייב
 בנגבה ואברה באוגוסים בכתש ובנפתח דמיה מי
 מחייבי. ה"ה דה"ל לומר דבעינן שיהיה לעולם

שלו בלא זמן כנ"ל. הרי נבאר דלזמן אפילו
 נהקבל אחריות דיוקרא וזולא נמי לא מהני
 דלכו"ש שלו גמור וא"כ במאי פליגי הפוסקים
 בסתם שכירות שהוא לזמן לענין שביעת בהמתו
 אפי' קבל עליו אחריות דיוקרא וזולא ואפילו לפי
 מה שביאר רבינו הגר"א פלוגתא דסתי דעות
 ג"כ מחוסר הצנה שכתב (שם) דפלוגתאן של
 אלו ב' הדעות תליא בספיקת הר"ף שם ויתורץ
 מאי דלכאורה קשה הא דאמרו (שם) א"ל רבא
 לר"ג והא ת"כ דר' אמי כו' וכי כוותיה דר"
 לא הניח ויש לתרץ בב' אופנים הא' דאיתו דומה
 לר"י דאיכא למימר דהף דאיתו יכול למכור מ"מ
 הדין עמו ושלו הוא כדאמרינן תוס' הא לא
 דמיא אלא לסיפא כהן ששם פרה מישראל
 יאכלנה כרשיני תרומה אלמא דשלו הוא דאל"כ
 אף מותר להאכילנה כרשיני תרומה ואין ראיה
 כלל מהבריייתא דהמכנסת שום לבעלה דהדין
 עמה כרב יהודה אלא דאיכא למימר דהדין
 עמו ואפילו אחרי גירושין ומיתה נמי שלו הוא
 או של ב"כ והוא כהדיעה הראשונה דאע"פ
 שאין יכול למכור כדאמרינן בבריייתא דהמכנסת
 שום מ"מ שלו הוא כדמוכח מהבריייתא דכהן
 ששם פרה מישראל. והב' דהבריייתא דת"כ דרב
 יהודה יחידא הוא דרשב"ג חזיל לטעמיה דאמר
 בגיטין (מ"א.) דאשה בכחוצתה אינה גובה
 משאר נכסים וכיון שיפה כמה בכך אף מכירתו
 בנכסי לאן ברזל אינה מכירה וכיון דלא ק"ל
 כרשב"ג דתוס' ה"ה דדינא דהבריייתא דהמכנסת
 ג"כ לא ק"ל כוותיה וכיון דאיכא למימר הכי
 ואיכא למימר הכי שפיר כתב הר"ף דבריייתא
 דמכנסת לא חבי בריר לן והלכך הלריכה הגמרא
 לומר אע"ג דתניא כוותיה דר' אמי מסתברא
 טעמא דרב יהודה ובלא"ה משום דתניא כוותיה
 דרב יהודה לא היה אפשר לפסוק כוותיה משום
 דנוף דברי בריייתא איכא למימר דלאו אליבא
 דהלכתא היא ולתירץ הב' אע"פ דלא ק"ל
 כהבריייתא דהמכנסת אבל עכ"פ הדין אמת
 דכל היכא דאין יכול למכור אינו שלו כהדיעה
 השניה שכתב ע"ה וא"כ עיקר ספיקת הר"ף אם
 נימא כתיבן הראשון והלכה כהבריייתא דמכנסת
 וא"כ אפילו כשאני יכול למכור נמי שלו הוא
 והלכך הלריכה הגמרא לומר טעמא דהלכה כר"
 משום דמסתבר טעמו ולא משום דתניא כוותיה
 אי נימא כתיבן השני דמה שהלריכה הגמרא

לומר עמא דמסתבר טעמו משום דאין הלכה כה ברייתא וא"כ איכא למימר בחמתה דכל היבא שאין יכול למכור לאו שלו הוא ובאלו השני תירוטי פליגי הני שני דיעות שש"ע כן הוא חוכן דברי רבינו הקדוש הגר"א ז"ל ע"ש. הרי עכ"פ מובחר דליבא חילוק בין השני תירוטי אלא אם נימא דהדין עמו אפי' אם אינו יכול למכור או אם נימא דכיון דאין יכול למכור בעינן למימר ע"כ דהדין עמה אצל אם לימא דלמ"ד הדין עמה נמי קרינן ביה דשלו הוא לא אשכחן מידי א"כ בריבא דהש"ע לענין עבד"ס ששכר בהמה מעבד"ס דאפי' קבלת אחריות דיוקרא ווולא אינו אלא לזמן איכא למימר דלכ"ע לא הוי שלו אפי' קודם הזמן א"כ מהשני תירוטי לא מוכח מידי בנידן דהש"ע לענין שביעת בהמה? ולכאורה נראה להמתיק עפ"י מה דק"ל כרב יהודה דהדין עמה וק"ל כמתניתין דריש פ' אלמנה לכהן גדול דעבדי לאן ברזל הוחיל והוא חייב באחריותן הרי אלו יאכלו בתרומה הרי אעפ"י דאינו אלא לזמן נמי הוי שלו כיון דעכ"פ נתייב באחריות דיוקרא ווולא ועתה שפיר איכא למימר דאם בעינן נמי ישיב' לו דשום למכור או לא תלי' בשני התירוטי של הגר"א ואם נימא כתיבין הא' הרי אפי' דאיט יכול למכור מ"מ שלו הוא ואפי' לזמן ולתירין הב' כל היבא דאין יכול למכור לא הוי שלו אפי' אינו אלא לזמן. אמנם באמת זה אינו דהא אפי' אם נימא דלא הוי שלו אם אינו אלא לזמן מ"מ שפיר אמרין דעבדי לאן ברזל יאכלו בתרומה משום דנתי' דאינו שלו לגמרי וגם להאשה יש לה חלק בזה הא' אפי' אם באמת דשלה היא מותרין להאכילם בתרומה דהא אפי' עבדי נכסי מלוג אובלין בתרומה והיינו משום דהוי קנין שקנה קנין שהאשה שהוא קנינו של כהן קנתה אלו העבדים דכתיב וכהן כיוקנה נפש קנין כספו שאין ת"ל קנין כספו אלא למירש הכי וכהן כי יקנה קנין כספו נפש כשברו של כהן קנה נפש הוא יאכל בו כדאיכא בגמ' התם ע"ש. א"כ עבדי לאן ברזל ועבדי נכסי מלוג אפי' אינו שלו לגמרי מ"מ יאכלו בתרומה ולפי"ז אתי שפיר נמי דברי החוספת ימים שביבמות (ס) כתבו דאפי' לרב יהודה דאכלי בתרומה לא מני להויתאם לחירות והקשו כיון דהדין עמה איך מאכילין בתרומה הא לא הוי שלו

לגמרי ותרטו דמה שקאמר דאכלי בתרומה כוונתם לכהן ששם פרה מישראל דלאו קנין לזמן הוא אך לשון התוס' משמע דמייירי בעבדים ולא לענין כהן ששם פרה ע"ש. ולפי הג"ל אתי שפיר ואיכא לפרש דמ"ש דאפילו לר"י אכלי בתרומה כוונתם בעבדים עממן דיאכלו בתרומה אפילו בעבדי מלוג משום דהוי כמו קנין שקנה קנין. אך לפי זה תקשה מאי אפילו שכתבו התוס' הא מאכילת עבדי אשה ליבא שום הכרעה לענין זכויות הבעל כיון דמשום טעם שקנין קנה קנין הוא דנעט כיון ואיכא לפרש דמייירי בכהן ששאל עבד מ"שאל וקבל עליו יוקרא ווולא דאכל בתרומה כמו בפרה ששם לה ובבענין קבלת אחריות דיוקרא ווולא לזמן איכא למימר דעדיף מולאן ברזל דאשה שהקבלת אחריות נעשה מתחלה בלא זמן אלא שנפסק ממילא הרי מוכח דכח הקנין חליש מתחלה משא"כ בקבלת לזמן הרי על כל פנים קונה אותם לאותו זמן קנין גמור והוי כמכירה לזמן א"כ הוי הקנין לזמנו כקנין גמור בלא זמן הילכך אין חילוק אלא אם יכול למכור כמו קנין גמור לעולם ושלו הוא ואם אינו יכול למכור אפילו בלא זמן לא הוי כשלו גמורה. עוד איכא למימר דהמתלוקת דהשני דיעות הללו הייט להמסקנא דהגמ' דרב יהודה מני ס"ל כהברייתא דת"כ דר' אחי דיוולא בן ועין משום דהוי שלו והא דס"ל הדין עמה אינו אלא משום שבה בית אביה וא"כ הלאן ברזל שהכניסה לבעלה הוי ג"כ קנין לזמן ואעפ"י יולא בן ועין לאיש והיינו ע"כ דהשביעין דהוי שלו גמורה ועתה תלי' המתלוקת של הדיעות לענין שביעת בהמה בשני התירוטי של הגר"א דלתיבין הא' דאפשר דאפילו אין יכול למכור מ"מ הוי שלו גמור לענין להאכיל בתרומה ולענין שיוולא בן ועין לאיש וה"ה לענין שביעת בהמה בקבל עליו יוקרא ווולא אפילו אינו יכול למכור נמי הוי שלו ואין הישראל עובר מידי וה"ה לענין שביעת שדחו נמי ובכ"ה' אם השאל לנפשו וקבל עליו אחריות דיוקרא ווולא אין הישראל עובר מידי משום שביעת ולתיבין הב' כל היבא דאין יכול למכור לא הוי שלו גמור אפילו קבל עליו אחריות דיוקרא ווולא נמי לא הוי שלו לכל דבר ועובר הוא משום שביעת בהמה וה"ה שביעת שדחו והא כהב הגר"א (ס) סעיף ה'

דקשני יש מתירין שהוכרז שם ס"ל כהדיעה ראשונה סעיף ד' ע"ש. הרי עיקר ההלכה הוא כדעה הראשונה. וכן יש להוכיח קלט מדברי התוס' בע"ז (פ"ו : ד"ה מי דמי דבקבל עליו אחריות דיוקרא וזולת הוי כשלו לגמרי דכתבו שם וז"ל : וקשיא דא"כ מאי קפריך והרי שדה ובה לא שייך בה שאלה ונסיוני תדע דהא לא אסרינן מכירה שדה לעכו"ם מהאי טעמא כי היכא דאסרינן בהמה בשא ע"ש. ועמדנו בזה לעיל מ"ש התוס' והא לא שייך בה שאלה הא אשכחן שם שאלה אפילו בקרקע וחמרנו הטובה ולא שכיחא בה שאלה משום דלא שייך בה חיוב אוסרין כמו בשאלה דעלמא דך מ"מ קשה הא משכחת לה בשאלה חיוב אוסרין על די קבלת אחריות דיוקרא וזולת וכחשם ופחתה אכל הא כימא דבכה"ג הוי שנו לגמרי אתי שפיר דליכא למגזור מדי ממי' דבלא קבלת אחריות הא לא שכיחא ובקבלת אחריות דיוקרא וזולת הא הוי שנו לגמרי והוי כמכירה גמורה לענין דהוי של עכו"ם ואין היסרה'ל עובר מדי משום שביעת כשעובר דהן העכו"ם א"כ אפשר להללה חיבור שביעית להשחיל לעכו"ם בקבלת אחריות דיוקרא וזולת ונרתי' בזה דבכה"ג איכא למיזר דליכא חשש משום לא תחנם אפילו מדרבנן דלא גזרו אלא שכירות אשו מכירה משא"כ בשאלה לא גזרו אשו מכירה ובשאלה גופיה ליכא חיבור משום לא תחנם מלך עלמה אעפ"י דהוי כשלו לגמרי משום דלא אסרה תורה אלא מכירה ללנויות דהוי חייבה לקביעות אכל כל חייבה שאלה לקביעות לא הוי בחיבור לא תחנם ובשכירות גזרו אשו מכירה לקביעות וכיון דלא אשכחן לאסור שאלה בעכו"ם משום גזירה אשו מכירה אמרינן דוקא בשכירות גזרו אשו מכירה משום דשכירות ליומא דמיא למכירה לתמידיות משא"כ שאלה דהוי מן סוג אחר ולא דמיא להדדי ולא שייך למגזור מדי וליכא בשאלה וכן באריות וקבלת ליכא שום חיבור דלא תחנם ורא' לזה איכא להביא מהא דתימא דתוספתא דע"ז פ"ב ה"ג ח"ל : אין משכירין להם בתים שדות וכרמים ואין נתנים להם אריות וקבלות בהמה ע"ש. הרי מדלא אחר התוספתא ואין נתנים להם אריות וקבלות בהמה שדות וכרמים משום לא תחנם אלא ואין נתן להם כו' בהמה דהיינו לענין הפקעת בכור הרי מבואר דהיינו טעמא

משום דדוקא בשכירות דדמיא למכירה גזרו משום לא תחנם משא"כ כל היכא דלא דמיא למכירה לא גזרו הלכך אינו אסור לא אריות ולא קבלות וה"ה בשאלה ואעפ"י דתחסידי דוד מוחק שם תיבת בהמה וגורם בהם וקאי על שדות וכרמים לענין שכירות דפתח בה תחלה התם לא מוכרח ואין לרדך למחוק לפי דברי הנ"ל ועיין שם בזמנתו בכורים וכן יש להוכיח מדברי התוס' ע"ז (סס) דבשאלה לא גזרו אשו מכירה משום לא תחנם עפ"י מה שראיתי במהרש"א שדוקדק על דברי התוס' שכתבו וז"ל : וקשיא דא"כ מאי קפריך והרי שדה ובה לא שייך בה שאלה ונסיוני תדע דהא לא אסרינן מכירה שדה לנכרי מהאי טעמא כי היכא דאסרינן בהמה גסה עכ"ל והקשה המרש"א למה לא גזרינן אשו שכירות וכמו דגזרינן במכירת בהמה גסה ותידך דליכא למיגזור מכירה שדה לעכו"ם משום שכירות שדה לעכו"ם כיון דהשכירות שדה לעכו"ם אסורה חף בחול ע"ש. א"כ ממילא מוכן דאעפ"י דבשכירות דעלמא אסור משום לא תחנם מחמת גזירה אשו מכירה בשאלה ל"ג דאל"כ למה לנו להתוס' לדמוקי בטעמא דלא גזרינן משום שאלה דלא שייך בה שאלה תיפוק ליה מחמת דכיון דהשאלת שדה אסור משום לא תחנם אפילו בחול אלא ודאי דבשאלה ליכא חיבור דלא תחנם וה"ה בקבלת אחריות דיוקרא וזולת נמי ליכא גזירה אשו מכירה דעס' וסברא אחת להם בהרווי"הו. אמנם גוף דברי התוס' ממוסר הבנה שכתבו תדע דהא לא אסרינן מכירת שדה לנכרי מהאי טעמא ע"ש. מוז' אש מיירי בח"ל והוכיחו מדלא אסרינן מכירת שדה לנכרי גס בח"ל כמו דאסרינן מכירת בהמה גסה לעכו"ם גס בח"ל הא לא דמי' לו לזה דבהמה אסור משום גזירה משום שאלה ושכירות ונסיוני ובקרקע לא שייך זה משום דבשאלת בבהמה אדם מלווה על שביעת בהמתו בשנת משא"כ בשדהו אין אדם מלווה על שביעת שדהו בשנת ואם לענין שביעת וכו' מיירי והוכיחו מדלא אסרינן מכירת קרקע לעכו"ם גזירה אשו שאלה ושכירות ויעבור העכו"ם בשביעית ואדם מלווה על שביעת שדהו בשביעית וכיון דשכירות לא קניא הרי יעבור הישראל על שביעת שדהו בשביעית א"כ איך יתכן למזר דלא אסרינן מכירה שדה לנכרי מהאי טעמא הא באמת אסור ואסור

למטר קרקע בא"י לנכרי משום לא תחנם
 ואם נימא דס"ל להתום' כמו שהוכחתי לעיל
 בפכ"ה דנכרי שאינו עובד ע"ס מותרין למכור
 לו ואין בו משום לא תחנם והילכך דקדקו
 לומר סתם לא"א מכירת שדה "לנכרי" ולא כתבו
 עכו"ם אבל משום שביעית הו"ל לאסור כיון
 דשכירות לא קניא וה"ה שאלה כדווכחתי לעיל
 דא"כ לא הו"ל לומר בלשון מדע בלשון מדע
 נא שייך אלא אם הוכיח מענין אחר לענין זה
 משא"כ הכא דשיקך הפלפול לענין אם מותר
 למכור שדה בשביעית לחסוד על השביעית או
 לנכרי ולא גזרינן אטו שאלה הוא והוכיח מזה
 גופיה מאלא אסרינן מכירת שדה לנכרי ולא
 גזרינן משום שאלה בשביעית ודוחק לומר
 דהוכחת התום מנכרי לישראל חסוד דאם כן לא
 הו"ל לומר בלשון מדע אלא סתם דהא לא
 אסרינן מכירת שדה לנכרי דהא דין אחד לכן ועוד
 למה פניך הגמרא: והרי שדה דאדם מלוה על
 שניתה שדהו בשביעית ומתן כו' דמי מישראל
 לעכו"ם הו"ל לפריך מעכו"ם לעכו"ם דומכרת
 בהמה גסה לנכרי אסור גזרה משום שכירות
 ויעבור על שניתה בהמותו בשבת ומכירת שדהו לא
 נאסר למכור לנכרי שאינו עובד ע"ז ולא
 גזרינן משום שכירות אעפ"י דאדם מלווה על
 שניתה שדהו בשביעית ועוד מאי הוכיחו התום'
 דבשדה לא שייך שאלה משום דלא אסרינן
 מכירת שדה לנכרי הא עכ"פ תקשה קוש'
 מהרש"א דאכתי קשה נהי דשאלה לא שכיחא
 לאסור משום גזירה אטו שכירות דשכיחא ועמה
 לא שייך תירך המהרש"א דהא ס"ל להתום'
 דנכרי שאינו עובד ע"ז ליכא איסור דלא
 תחנם ואיכא למימר דס"ל דמחמת שכירות לחוד
 לא הוה אסרינן מכירה אפילו בבהמה גסה ורק
 אם איכא משום שכירות ומשום שאלה ומשום
 נסיוני ופילו אס ליכא אלא שנים מהם נמי
 אסרינן אבל מחמת אחת מהן לא גזרינן דמהרש"א
 (שם) דגד"ה ד"ה מי דמי כו' רוצה לדקדק
 מדברי התוס' דמשום גזרה דשכירות לחוד לא
 אסרינן מכירת שדה ודחה זה מדברי התום'
 (ע"א.) ד"ה אומר שכתבו שם בבהמה שלנו
 דאין רגילין להשאיל ולהשכירם מיהו מאותן
 שרגיל לשכור קשיא כו' משמע דמשום שכירות
 לחוד נמי אסרינן שכירות לעכו"ם ע"ש. אך
 משום זה לאו ראי' היא מדי דאיכא למימר

דגם התם לאו משום שכירות לחוד הוא דגזרינן
 אלא דאיכא נמי משום נסיוני דהתום' לא
 כתבו אלא שאין רגיל להשאיל אבל שאין רגיל
 לנסיוני לא מיירי התם כלל ולפי"ז איכא למימר
 דס"ל להתום' דנכרי שאינו עובד ע"ז אינו
 עובד משום לא"א כדכתבנו לעיל בפכ"ה וס"ל
 דמשום שכירות לחוד ל"ג מכירה והלכך בקרקע
 דאין שייך בה שאלה ונסיוני הרי לא נשאר אלא
 משום שכירות לחוד והוכיחו דלא שייך שאלה
 ונסיוני בקרקע מאלא אסרינן מכירת שדה לנכרי
 גזירה אטו שכירות בלא הבלעה דאיכא משום
 שביעית שדהו בשביעית אלא ודאי דליכא כלל
 משום שאלה ונסיוני ולא נשאר אלא שכירות לחוד
 ומחמת שכירות לחוד לא גזרינן וה"ה דליכא
 למימר למכור לישראל חסוד על השביעית משום
 דליכא למימר משום שאלה ונסיוני דלא שייך
 בה שאלה ונסיוני ומשום שכירות לחוד לא
 גזרינן ומשום נסיוני בלא"ה ליכא למימר דהא
 כתבו התום' התם כריש הך ד"ה ושמעה לקליה
 דמשום נסיוני לא שייך למימר אלא איכא
 דאיכא חשש דמחמת אכל משום שביעית לא הוי
 גזרינן מדי ע"ש. ועיין בר"ן בסוג' דהס
 שוכות דבנסיוני לא שייך למימר מחמת איסור
 שביעית דהא בנסיוני קונה הלכות קיין גמור
 וליכא למימר משום איסור דשביעית בהמתו
 והלכך אחר דשיקך האיסור משום מחמת הוא
 ע"ש. וכיון דבקרקע לא שייך בה משום מחמת
 איכא למימר דגם משום נסיוני ליכא ככ"ל.
 עוד איכא לחלק בין מ"ש התום' דאטו שכירות
 לתר גזרינן היינו דוקא גבי בהמה דשעת
 הגזירה היתה בחמת שייך לגזור מחמת השתים
 שאלה ופכירות וכן כשנכתבין השנים דלא שכיחא לא
 הגזירה ורק שכירות אבל כל זמן שעדיין נשאר
 אחת מהן גס הגזירה בתקפה משא"כ בשדה
 דגם מחמתה לא הוה שייך בה שאלה הרי
 בשעת הגזירה לא היתה שייך אלא שכירות ובשבי
 אחת מהן לא גזרו. עוד איכא למימר דאפילו
 אם נימא דלענין שביעית בהמתו גזרו אפילו אטו
 שכירות לחודיה בשביעית שדהו ל"ג משום דשבת
 החשש מלוי בכל שבע משא"כ שביעית אין
 החשש אלא בשנת השביעית ומ"ש התום' (שם)
 בתירוץ וז"ל: ופרך והרי שדה דאדם מלווה
 על שניתה שדהו וכשהוא ביד ישראל אחר י

בו איסור דאורייתא אם זרע בו ישראל ע"ש. כוונתם לתרץ הא דלא פריך הגמרא ממכירת ישראל לעכו"ם דהיינו מדלא אסרינן מכירה שדה לעכו"ם ולא גזרינן אטו שאלה ושכירות ואם תתקן דשאלה לא שייך בדה משום שכירות לג"א א"כ גם קושי' הגמרא' לא קשה מידי ע"ז כתבו דבשלמא אי הוה מפרש קושי' הגמרא' והרי שדה בו דלאסור המכירה גזירה אטו שכירות א"כ תקשה כנ"ל אך בלמה זה אינו אלא דכוונת הגמרא' לאסור המכירה מלד עלמה ולא מלד גזירה אטו שכירות כיון דשאלה לא שכיח בה ליכא למגזור משום שכירות למוד ומטעם זה לא אסרינן למכור שדה לגכרי בא"י ואיסור מכירה מלד עלמה לא שייך לאסור אלא בישראל החשוד לעבוד בשביעית דאעפ"י דזכר וילא השרה מרשות ישראל לגמרי והלוקח העובד בשביעית עובר על חשבון עלמו ולא על חשבון המוכר מ"מ כיון דעכ"פ יולא מרשות ישראל לרשות ישראל אחר שהלוקח ג"כ הוא מזווה על שביעת שדהו וכשזרע בו י"ש בו איסור דאורייתא וכיון שהלוקח חשוד הוא על שביעית א"כ הישראל המוכר הוא הנורס שהארץ לא ישבות אם לא תהלין להתיירא מוש"א כשמוכר לגכרי הרי יולא מרשות הישראל לגמרי וזבז לא תחייבה הארץ בשביעה דבעודן בידו יש קנין דכחכב הרמב"ם בפ"א מהתימות והגכרי כשעובד את הארץ ליכא איסור כלל הלכך לא שייך לאסור מכירה מלד עלמו דכיון דאם עובר את הקרקע של הגכרי אין הישראל עובר מידי ולענין אין עוודין נבאר לקמן וכ"ש שהעכו"ם עלמו אינו עובר מידי הלכך אי לאו משום גזירה אטו שאלה ושכירות ליכא לאסור מידי דהא הגכרי כשיעבוד בשביעית ברשותו הוא עובד והקרקע של הגכרי לא נתחייב במנות שביעית.

פרק שלשים

הנה ראינו להשמין המור בחו"ד ה' ד' שהארץ להמליח איזה היור לעבודת הארץ בשנה השביעית והוא בחר ביותר למכור לגכרי את הקרקע וכל הנעשיות שבתוכה במכירה לזמן דהיינו לשתי שנים דהרי זו מכירה גמורה בנזק הקרקע ובארעיה דידיה קא עביד עבודה הארץ בשביעית עפ"י הרמב"ם ז"ל בפכ"ג מה' מכירה ה"ה וז"ל המוכר

נוף הקרקע לזמן קטוב הרי זה מכירה ומשחמט הלוקח בנזק חפצו ואוכל הפירות כל זמן המכירה ובסוף תחזור לבעליה עכ"ל. ומשום לא תחנם נמי ליכא אלא במכירה עלמין ולא במכירה מעורשת לשתי שנים (עיין במנחת חינוך מלוה תכ"ו שמשפיק בזה ע"ש) ואעפ"י דלא גרע משכירות דעכ"פ מדרבנן אסור הנה מקום יש ברא"ש לחלק ולומר דהיינו טעמא דשכירות דחיישינן שמא ישגיה לו לזמן מרובה ענין מכירה ולא פליגי רבנן משא"כ במכירה לזמן לשתי שנים בלבד לא מקרי חגייה בקרקע ול"ג ככה"ג וארובה ע"י היקין זה הוא גורס להיות לישראל חגייה בקרקע יותר שיקפו כרמים בארץ הקדושה ובפרט בזמן הזה דאיכא עוד גרדים ללרף ע"ש. אמנם בענין מכירה לזמן אם הוי קנין הגוף או קנין פירות חלי' במחלוקת הרמב"ם והראש"ד (סס כה"ו) שכתב הרמב"ם ז"ל: ומה הפרש יש בין המוכר קרקע לזמן קטוב בין המקנה אותה לפירותיה שהקונה לפירות אינו יכול לשנות זורת הקרקע ולא יבנה ולא יהרוס אבל הקונה לזמן קטוב הוא בונה והורס ושופה בכל זמנו הקטוב כמו ששופה הקונה קניין עולם לשנים עכ"ל. וכתב הראש"ד בהשגות ז"ל: א"א אינו מולא מוכר לזמן קטוב שיבנה ושיהרוס אלא באומר נכסי לך ואחרך לפלוני ע"ש והבין המגיד משנה דהראש"ד חולק על הרמב"ם בזו ע"ש. והמשנה למלך (סס) והפרישה בח"מ (סי' רי"ב) ס"ל דהראש"ד פרושי קא מפרש מילתיה דהרמב"ם ע"ש. ולענין דנראה דבנידון דידן לכ"ע מהני דער כאן ל"פ אלא אם מותר לבנות ולהרוס ולחפור בה להרמב"ם גם קנין לזמן מותר לשנות זורת הקרקע ולהראש"ד אינו מותר לשנות זורת הקרקע אלא באחרך לפלוני או כשקונה לשנים שנה או לחמש שנים או לארבעים שנה אבל כשמוכר לזמן מועט דהיינו לשתי שנים אין לו רשות לשנות זורת הקרקע מה שאין כן לענין קנין הגוף שפיר קונה קנין הגוף אפילו לזמן מועט דהא על כל פנים המקנה לו המוכר קנין הגוף לזמן המכירה ולא גרע מטתן מתנה על מנת להחזיר דקונה קנין הגוף בזמן המתנה ואין חילוק בין זמן מועט לזמן מרובה דהא ק"ל דהטתן אחרונ לחיביו ע"מ שתחזירנה לי נטלו וילא בו החזירו ילא בו וקרינן ביה לכס ולא פליגי בין זמן מרובה לזמן מועט ומשמע דאפילו

התנאי מוטל על מי שקיים התנאי אינו הופלת
 להמקיים אלא הופלת להניח לכן מוסיפין ומוקמינן
 בחוקה שלא יקיים התנאי ולא יעשה מעשה
 מה שאין כן היבא וההופלה של קיום התנאי
 הוי לבעל המקיים התנאי עלמו ארצה אמרינן
 דבודאי יעשה מעשה הממלא הופלתו כדי שיגיע
 למחוז חסלו והלכך לענין טהר אחריו על מנת
 להחזיר ללאה צו וההופלה להמקבל שהוא בעל
 מקיים התנאי הוא ובודאי יחפון לחזור ולקיים
 התנאי כדי שיגיע למחוז חסלו לקיים המטה
 עומדין הדבר בחוקה והמעשה קיים כמו
 שכבר קיים התנאי ויולא כסן ידו מוצתו ובנידון
 דידן למחז דמיה דהא קיום התנאי בנכרי תלי'
 וההופלה בשביל ישראל עומדין בחוקה צייל
 המעשה עד שיקיים התנאי וכשיעבור בה העבוי'ם
 יעבור הישראל על שביעתו שדו לרעת מהרש"ל
 ולרעתו עכ"פ משום שבות הוא עובר אך
 איבא למימר דזה תלי' בשיעת הרא"ש לסוכה
 בפרק ג' לולב הגזול ובריב"ז פ"ק לקידושין דס"ל
 דמתנה על מנת להחזיר הקנאה גמורה היא
 וממון שלו הוא וכשמחזירה לו הקנאה גמורה צדי
 כשאר הקנאות דעלמא והקנ"ה בבי' דה"א ס"ק
 ד' חלק עליהם וס"ל דאפשר שיהי' קנין הגוף
 אפילו לזמן וכשעובר הזמן נפקע הקנין ממילא
 ואין לריך הנותן לחזור ולקנות ממנו וכן כל כי
 האי גוונה ע"ש. וא"כ בשלמה במוטלטלין שמחוסר
 גווייגא שייך לומר בכל גוונה דקיום המעשה
 תלי' בקיום התנאי בחזרת המקבל בפועל מה
 שאין כן בקרקע בשלמה להרה"ש והריב"ז דס"ל
 דכשיגיע הזמן בלות ימי המתנה אינו נכנס
 צרשות הנותן אלא אם יחזור להקנות א"כ כל
 זמן שאין המקבל חוזר ומקנה להנותן לא נתקיים
 התנאי והמעשה ממילא בעל אבל אם ניתא דאחר
 בלות זמן המתנה אין לריך הנותן לחזור ולקנות
 ממנו את הקרקע אלא דחזרת הנותן ממילא
 הרי התנאי ארביה נתקיים בשב' ואל תעשה
 ולעבור התנאי לריך שיעשה מעשה ארביה לריבין
 להעמיד הדבר בחוקה שלא יעשה מעשה לבעל
 את המתנה והתנאי יתקיים בשב' ואל תעשה
 ואם אחר כך יעבור בה הרי הוא גזול ממנו מכאן
 ולהבא כיון שהקרקע כבר חזרה לבעליה וקרקע
 אינו גזולה ודעת הרמב"ם משמע דס"ל כהרא"ש
 והריב"ז דכשתום זמן המתנה והמכירה לריך
 הנותן או המוכר לחזור ולקנות מהמקבל והלוקח

לבו ביום יולא ביה וביתן מתנה דבכה"ג
 בקרקע ודאי אין להמקבל שותף לשנה לורת
 הקרקע כלל דהא התנה תנאי מפורש על מנת
 להחזיר בעיניה משמע ומעטס זה אמר הירושלמי
 בס"פ השולח דמוכר שדו בזמן שהיובל נוהג
 קנה קרקע ואסור לחפור בה צורות שיחין
 ומערות משום שהחורה אמרה ושב' לאחיותו
 צמיט פ"י כיון דהחורה אמרה ושב' לאחיותו נעשה
 כמו מוכר על מנת להחזיר דהחורה התנה עמו
 בשעה מוכרה שידע אך כשיגיע זמן היובל
 מחייב הוא להחזיר להמוכר הראשון את הקרקע
 הלקוח והלכך מחייב החוזר צמיט ואלא לשנה
 לורת הקרקע מידי ואלפ"כ קונה המקבל או
 הלוקח קנין הגוף דמתנה על מנת להחזיר שמה
 מתנה לכל דבר ולענין לוקח בזמן שהיובל נוהג
 חייב בצבורים (עין בקה"ח סי' רנ"ו ס"ק ג')
 הלכך איבא למימר דלענין שביעת מהני לכ"ע
 מוכר לזמן קצוב דעשה של האי' לגמרי ובאדרא
 דדיה קא עבדי. ונ"ל דאשכ"ח דמכירה לזמן מהני
 להפקע קדושת שביעת לאותו זמן מתנה על
 מנת להחזיר לא מהני והעטס הוא כדאשכחן
 לענין חמץ שכתב המג"א (בס"מ תמ"ח ס"ק ה')
 בשם הירב"ו הטעם דלענין חמץ לא מהני
 נתינת המתנה על מנת להחזיר משום דכל זמן
 שהתנאי תלוי הוי כפקדון ואם נתקיימו התנאי
 רף עפ"י שנמלח למפרע ה"י החמץ של הנכרי ה"ו
 קודם קיום התנאי כבר עבר עליו הישראל ולא
 ייעיל קיום התנאי לבעל האלו שכבר עבר ע"ש.
 א"כ ה"ו צידן דידן נמי אי אפשר להחזיר על
 ידי נתינה או מכירה על מנת להחזיר מעטס
 כדב"ז הג"ל והא דמהני מתנה על מנת להחזיר
 באחריו ולא הניקן ליה כדין פקדון היינו
 טעמא דכלל צדינו דכל מעשה התלוי בתנאי
 צוקס ועשה ערס קיום התנאי לריבין להעמיד
 המעשה בחוקה צייל דאמרינן קרוב הדבר
 שיהי' שב' ואל תעשה (עין בתום ר"ד ר"ש
 פ' המגרש לענין התנאי דעל מנת שלא הנשאי'
 לפלוני). והלכך לענין חמץ דשלא יעבור צבל
 יראה לריך שהי' המתנה קיימת והא מעשה
 המתנה תלי' במעשה הנכרי שיחזר לאחר הפסח
 לישראל ואם לא יחזור או המעשה בעל למפרע
 וכיון שערס קיום התנאי אמרינן שיהי' שב' ואל
 תעשה הלכך נחשב כל ימי הפסח אלל הנכרי
 כפקדון אך כל זה לא שייך אלא אם קיום

מחדש ולא נפקע בכדי מדכתב (סס ה"ה) וי"ל:
 ובסוף החזור לבעליה ע"ל. ולא כתב ובסוף
 חזרה לבעליה כדכתב לענין שדה חזרה ביובל
 והיינו משום דביובל היו אפקעתא דמלכא
 ונפקע בלא חזרה הקינן יחזרה ממילא (כמו
 בעבד עברי לאחר שש שנים לרביא דלאחר עבד
 עברי גופיה קניו ובספרי אור לין הארצתי
 בזה). מה שאין כן במוכר לזמן דליכא אפקעתא
 דמלכא איני חזרה ממילא אלא שהקונה לריך
 לחזור ולהקנות לבעליה. וכן דעת הר"ן בגדרים
 (כ"ט.) ד"ה א"ל אבי וי"ל ואפשר דהי"ד ס"ל
 לאביי דהפילו קדושה הגוף פקעה בכדי בהאימר
 לאשה מודה דלמחר לא נפקא בלא גט והיינו
 טעמא משום דכל קנין שאינו עולמית קנין
 פירות בלמוד מיקרי דמוכח בסוף פ' השולח
 גבי מוכר שדה לחזירו בזמן שהיובל טוגה הלכך
 גבי הקדש כיון דודאי חייל עליה הקדש דמיס
 שאינו עולמית בדין הוא דחיוב קדושה לזמן
 ידוע בלבד שאפילו לא תהא אופה קדושה אלא
 קדושה דמיס הרי מלינו קדושה דמיס גבי הקדש
 אבל באשה כיון דאי לא הויה אשתו לעולם לא קני
 ביה קנין הגוף וקנין דמיס באשה לא אשכחן
 ע"ש. הרי כתב בהדיא דקנין הגוף לזמן לא
 אשכחן דלזמן לא הויה אלא קנין פירות לבד ומ"ש
 הקל"ח"ס (סס) לומר דהיינו דוקא ההם לענין
 אישות בעינן קנין עולמית אבל גבי אהרוב הוי
 שלו אפילו אינו קנין לנוף אלא לשעה ע"ש. לפי
 זה איך יתכן דברי רב המנוגא בגדרים (סס)
 וי"ל: קדושה שבתן להיכן הלכה ומה אילו אמר
 לאשה הייס את אשמו ולמחר אי את אשתי מי
 נפקא בלא גט ע"ש. הא לא דמי זה לזה ומה
 היא סברתו. ואיכא למימר דרב המנוגא מודה
 דיש קנין הגוף לזמן אך דס"ל לחלק בין ממון
 לאיסור דבזמנן רבות לאדם להתנות כל מה
 שירצה לימן כמה שירצה ולמי שירצה ואך שירצה
 והרשות בידו לימן אפילו קנין הגוף לזמן וכל
 תנאי ממון קיים כמו שהרשות בידו להתנות
 דלמחרך לפלוגי דהארץ נתון לבני אדם לעשות
 כל מה שירצה כאדם העושה בחוק שלו מה
 שאין כן בדבר שטוגע רק באיסור ליכא שום
 זכות ורשות להתנות איזה דבר כפי דעתו רק
 כפי דעת החורה ועל פי הגדרים והחוקים
 שגדרה ותקפה לנו החורה דהשמים שמים לה'
 ולענין איסור דטוגע רק לה' אין לנו שום

זכות ורשות להתנות וללאזת מגדרי החורה
 ולעשות גדרים אחרים וטוגע ודא באשה נמלאת
 אלו השני מנייס ביחד יש להבעל זכות באשמו
 זכות הממון דהיינו כל המלאכות שהאשה
 מהמייבת לבעלה ומה שקנתה אשה קנה בעלה
 וכיוצא בזה יגס יותר מזה יש לו עליה קנין
 איסור דהיינו דאסור לה אכ"פ בהקדש ולענין
 זכות הממון לבד הי' לו רשות להתנות להקנות
 קנין הגוף לזמן דברב שבממון תנאו קיים
 ועבור זה הי' מהני התנאי שהנהה הייס את
 אשתי ולמחר אין את אשתי דבזמנן אסור
 דגם לזמן איכא קנין הגוף דתנאי שבממון תנאי
 קיים דהא הקנין שקונה את האשה מכה הפקר
 הוא שהיא מסבמת לקדושי האיש היא מבטלת
 דעתה ורלוונה ומשיי נפשה אלא הבעל כדבר
 של הפקר כדכתב הר"ן בגדרים (ב.) ד"ה ואשה
 ע"ש. והא התנה מחללה לקטנה רק ליום
 אחד וזכה אופה רק ליום אחד וכמו שמנינו
 הפקר לזמן לקמן (סס מ"ד.) ובש"פ ח"מ (ס'
 רע"ג) משא"כ בחלק האיסור שאסור לה אכ"פ
 בהקדש כל מה שטוגע להאיסור לא מהני כלל
 להתנות פרטים ומנייס אלא דהכל הולך אחר גדרי
 התורה וגדר החורה הוא דקדושת הגוף לא
 פקע בכדי בלומר כיון דהקדושות הגוף אינו
 טוגע לענין זכויות הממון שבין אדם לחזירו אלא
 שטוגע הוא רק באיסור שהוא בין אדם למקום
 לא מהני תנאי האדם כלל אלא כיון דעפ"י
 חוקי החורה ליכא קדושת הגוף לזמן והליכך אס
 אמר הייס את אשתי ולמחר אין את אשתי ציי
 גט ולא יולאה בכדי וזוהו הוכיח שפיר רב
 המנוגא דקדושת הגוף דהיינו קנין הגוף שהוא
 טוגע רק לאיסור ליכא לזמן והלכך שפיר מקשה
 קדושה שבתן להיכן הלכה כו' ולפ"י איכא למימר
 דלכ"פ קנין הגוף בקנין ממון אסור אפ"י בזמן
 ואעפ"כ א"א לומר להקנות הקרקע לא"י במהנה
 על מנה להחזיר ממנה דיש לחוש להני פוסקים
 דס"ל דציי קנין מחדש ובלא"ה אינו קונה בעל
 הקרקע את הקרקע בחורה בלא שום קנין
 אבל מכירה לזמן קטוב מהני לכ"פ ואפילו
 להראב"ד דס"ל דמוכר לזמן קטוב אסור לעשות
 אורת הקרקע מכל מקום מודה הוא דהקוח
 קונה קנין גמור לאיתו זמן דבמה שאין לו רשות
 לשנות אורת הקרקע אינו מוכר הקנין הגוף
 וכן מוחות שיט לו רשות לשנות אורת הקרקע

הוראות פרק שלשים ואחד ושלשים שעה כמו

אזנו הכרח לומר דקונה קנין הגוף לגמרי הדע
 דהא בח"ע סי' ז' סי"ט כהנז מור"ם שאשה
 שמכרה בנכסי מלוג שלה לאחר שנשאת להנזקה
 יכול למחות בצעלה שלא יבנה ולא יהרס ע"ש.
 והבין הסמ"ע בח"מ (סי' רי"ב ס"ק י"ג) דאם
 לא מכרה אין האשה צעלמה יכולה למחות
 משום שצעלה קנתה כל ימי חייה ע"ש. וא"כ תקשה
 הא להנזיקה הגמרי' דיבמות (ס"ו.) לומר הטעם
 דעבדי מלוג יאכלו בתרומה משום דהוי כמו
 קנינו שקנה קנין ע"ש. תיפוק ליה דיאכלו
 בתרומה משום דנכסי מלוג הוי של הצעלה לגמרי
 וקונה קנין גמור מדיש לו רשות לבנות ולהרס
 ואע"ג דנכסי מלוג אינו אלא מדרבנן מ"מ כיון
 דעכ"פ של הצעלה לגמרי הוא הו"ל להאכיל אותו
 בתרומה דלא גרע מכהן ששם פרה מישראל
 אלא ודאי דאע"פ דיש לו רשות לחפור בה ולהריס
 ולבנות מ"מ אינו מוכרח לומר דשלו הוא לגמרי
 הרי מוכח דאע"פ דיש לו רשות לבנות זורה
 הקרקע מ"מ אינו שלו לגמרי ולהיפך אם יש קנין
 הגוף לגמרי לזמן יש להוכיח דאע"פ דאין לו
 רשות וחכות לשנות זורה הקרקע מ"מ קניא
 קנין גמור והוי שלו לגמרי מדאשכחן במתנה
 על מנה להחזיר דהוי שלו גמור אע"פ דאין יכול
 לשנות זורה הקרקע א"כ כיון דאין רשות לזמן
 קלוב הוי קנין גמור ושלו הוא לגמרי ויולא מרשות
 ישראל ע"י מכירה לזמן טפי משכירות ולענין
 לא תחנם עדיף משכירות כמ"ש השמן המור
 ולענין אין קנין כבר הארכנו הרבה פעמים
 בזה דהא דבשדון כידו לכ"ע יש קנין ועוד
 דברדבנן לכ"ע יש קנין. ולהפקיר לזמן קלוב ג"כ
 (עיין במג"א סי' רמ"ו סעיף קטן ע"ו) ללעז"ד
 דאינו ענה להקל מעליו את חומר איסור
 השביעיה ואיסור לא תחנם דלענין שביעיה
 בשלמא לשיטת הירושלמי (בפ"ה דמאי ה"ח
 ובגיטין פ"ד הל"ב) והבבלי לעיל דאמר טעמא
 דמ"ד אין קנין לעכו"ם דכתיב והתנחלתם אותם
 לבניכם אחריכם לרשת אחוזה הקיש אחוזה
 לעבדים מה עבדים אחס קונון מהם והם אינו
 קונון מהם ע"ש. היינו דוקא מכירה אבל הפקר
 מהני לכ"ע אבל לטעם הבבלי בגטין (מ"ו)
 דאמר רבה טעמא דמ"ד אין קנין משום דכתיב
 השמים שמים לד' ע"ש. וטעם זה שייך נמי
 לומר לענין הפקר דלא מהני הפקירו משום
 דאין לו כח להפקיע הארץ ממנו ע"י איזה

אופן שיהי' משום דכתיב השמים שמים לד'
 ועוד אפי' לענין לא תחנם לא מהני כלל דהא
 אימא בנדרים (מ"ד.) ובש"ע ח"מ (סי' רע"ג)
 דהמפקיר שדה לזמן עד שלא זכה בו הוא או
 אחר יכול לחזור אפי' לאחר שלשה ימים ומייב
 במעשר אפי' קודם שחזר ע"ש ואם יפקיר קודם
 המכירה הא כ"ז שלא זכה בו אחר הרי הוא
 עדיין ברשותו וא"כ א"כ סימכור לא"י הרי
 עכ"פ יעבור בלא תחנם דהוא מוכר לעכו"ם
 שדה שלו דהיינו של ישראל ביד העכו"ם ואם
 יודיע להא"י שהפקיר קודם המכירה וזכה בה
 העכו"ם בתורת הפקר א"כ שוב לא יהי' כידו
 למכור מאחר שכבר זכה בזה בן הא"י בתורת
 הפקר ולסמוך על הפקר לחוד בודאי אין סברא
 דהא אפי' הכ"ז שמתיר לענין שביעיה בהמתו
 ע"י הפקר היינו הפקר בלידוק שכירות
 דאע"פ דשכירות לא קניא היינו קנין גמור אבל
 עכ"פ לקנין שכירות מהני הלכך בלידוק ההפקר
 קניא לגמרי ובפרט שהכ"ז עלמו ס"ל דמדרבנן
 שכירות קניא (עיין בש"כ סי' שי"ג ס"ק א')
 אבל בהפקר לחודיה ליכא מ"ד דמהני והיינו
 משום דההפקר אינו אלא כדי להפקיע ממנו
 ועוד איכא למומר כיון דעיקר ההפקר ששעה
 הוא רק בשביל למנוח היתר ליתן חנייה לא"י
 בדרך ישראל א"כ ההפקר עלמו בחיבור הוא
 כיון שע"י זה יתן לו חנייה אין לך נתינת
 חנייה בקרקע גדול מזה וכ"ש דההפקר שלאחר
 המכירה לא יהי' שום מועיל לכן מחזורתא
 לעשות דבב"י שמן המור למכור לזמן קלוב ואז
 בארעא דידה הוא דקא עבדי.

פרק אחד ושרשים

הנה גם דעת הגאון הגדול מהר"ם אליה דוד
 תאומים ז"ל שיהי' אב"ד צביה"ק ירושלים
 ת"ו נטיה כדעת השמן המור כדכתב במכתבו
 למר חותני הגאון המקובל הלריק מו"ה ר'
 נפתלי הירץ הלוי ז"ל וז"ל: המיה"ש ליר"ג הרב
 הגאון המפורסם בחו"ל כש"ת מו"ה נפתלי
 הערץ הלוי שלי"ט הנאצד"ק יפו עה"ק ת"ו
 ואגפ"י שלום שלו' כמשפט לירא' ד' ולח"ש.
ויד שאלותיו בהיהר עבודה לאחיות שומרי
 השביעיה איך יעשו בשביעיה הצעל"ט
 (א) בדבר הוראתו אשר גם הגאון האדיר מהר"ל ד'

ז"ל הסכים לכתרה למכור האילנות עם הקרקע מקום היניקה וכו' ורק אחר מפורש שאינו קובע הלכה זו לדורות וע"ז מסתפק ידירי ש"י אך לעשות ומה אשיב לו אם הגאון שר התורה ז"ל לא רצה לקבוע מהמורות להלכה זו מה אשיב ע"ז אני הפעוט בתרמילי והגאון הישיש שלי"ט אומר כי אינו רוצה עשה להתערב כלל וכלל מפני שאינו יכול לראות בעלמו ואם ברור לך הדבר בחותך כו' ע"כ לא אומר עשה דבר כזה כן השיב לנו היום אמנם לעניותי נ"ל שדדאי הוא הגרי"ד ז"ל לסמוך עליו בשעת הדחק כנ"ד. ואשר אמר לי ידירי ש"י בהיותי אלו בפעתיק שא"א עשה לעשות כן מפני שמהניתי חכמת יק"א לא ישמעו לנו חקרתה ודרשת' ע"ז ואמרו לי שגם עשה כמאז הבארון ר"ש כ"י הוא הראש וראשון לחברתם יעשה גם עשה כמאז ולפי קט שגלי ה' יותר טוב למכור לגמרי על משך שתי שנים לשנה זו ולשנת השביעית לבד ולא יותר וכמש"כ היתר זה בשו"ת שמן המור חיו"ד ס"ס ד' בזה"ל: וזאת תורת העולה בנ"ד שהוא בשרה הכרם דא"א למעבד תיקון השכירות שבדאי יעשה עבודת הכרם בשביעי כדכתיבנא למעבד אלו לעל הכרם למעבד א' משני האופנים האלו האחד) למכור כרמו לגוי מכירה חלוטה וגמורה גוף הקרקע מתם בשטר מפורש לשתי שנים שנה א' קודם השמיטה ושנת השביעית עלמה במה ששנה זה הכרם להיות קנוי' לו גוף הקרקע והאילנות להיות מושל בה שתי שנים כקונה קנין עולם ושיחזור לו את כרמו היקף אחר עומר ב' שנים אם אין לבו בטוח על הגוי לעשות מכירה סתמת לפום דינא ובשטר וישמע לו הגוי אחר הקנין להציב להתחייב לו שאחר השביעית יחזור לו את כרמו והוא יחצר לו מעותיו כדכתיבנא לעל עכ"ל לנרון זה והוא בלחמת המוכר מלהשכיר בהבלעה שזה נראה לכל כהערכה גלוי' שאנו מתירין למכור בהבלעה אשר כל היתר הוא רק בשביל שיכולים לחלות שלא יעשה עבודתו בשביעית וכל עיקר המכירה הוא כדי שיעשה אבל באופן הטוב נ"ל שלא יעטרך לעשות עזרקות לנ"ח דינא דמלכותא שלפי דינא דמלכותא מכירה לשתי שנים אין דינא כלל כמכירה רק כשכירות בעלמא וא"ל לעשותו בנית הערכאות שלהם. ואשר שאל בשני' ע"ד המהרי"ט שהסכימו

הפה"ש להשכיר בהבלעה והרי הארץ אינה שוכנת ומה יועיל לנו היתר הבלעה כלל. כבר קדמו בספר מנחת חינוך בתמיהתו זאה ואולם גם הוא כפה"כ ל"ד רק שו"ת מהרי"ט אבל לא את שו"ת המבי"ט אשר המהרי"ט נשטן עליו ושם מביא מקודם ד' המה"ר ישע"י מטראגי בפסקיו שכ' גלשון הגמ' דע"ז ע"ז ב' שמונין על שביעת השדה בשביעית ובכ"ז כ' חו"מ בשביעות דזכו רק שלא בהבלעה אבל בהבלעה מותר וגראה דעתו שגם בשביעת בהמה יסבור כן ול"ע ב"ד הרז"ה ומלחמות פ"ק דשבת ואמנם בגוף החידוש שהביא המנ"ח סוגיא זו דבשביעית ש"י עכו"ם אסור כן התורה נפלאתי מאד שלא זכר דברי החוס' במקומו דדייקו לכתוב לישראל החשוד ולא כ' סתם דאפילו לעכו"ם אסור מכלל דלס"ל כלל שמשמעות הגמ' שגם לגוי אסור לעבוד (לפי מה שביארנו דברי החוס' בפכ"ט אין רא' מדברי החוס') ויעו"י רש"ל ומהר"ם בנ"מ (ג.) שלפ"ש מחלקו בזה ולפלא שלא הביא תלמוד ערוך שבע"ז שם שגראה פשטתה כמהרש"ל ומל"ח שגם על ידי עכו"ם אסור (וגם חידוש על המנ"ח שלא זכרם) ואינו מנין מה יענה מההר"ם על סברת הרש"ל שפורש כי שנה שבתן יהי' לארץ (עיין לעיל מ"ש בזה בפכ"ט) אולם היתר תמיה לי של"כ בשו"מ (כמדומני) שיאמר בו שעוברים בשנה זו אם עבד עכו"ם בשביעית בדה' ישראל ויעו"י בהר"מ פ"כ משבת שכ' בשנה דשביעת בהמתו שאסור להשכיר ולהשאל בהמתו לגברי שמה יעשה בה מלאכה בשנה ואילו בפ"א משמיטה ויובל לא כ' ד"ז רק שאסור לעבוד בשנה השביעית ועובר בשנה ג"כ אבל להשאל או להשכיר שדה לנכרי בשביעית בשביל עשה זאת לא נזכר בשום מקום ולא לשתיים הנז' ושסאסם להשמיטו חידוש דין זה והוא נפלא מאד ולעניות הייתי אומר בזה דבר חדש עפ"י התו"כ פ' בהר שדרשו והיתה שבת הארץ לכם לאכלה לכם ולא לאחרים והיינו דאין פירות שביעית הפקר לעכו"ם רק לך ולעבדך ולאמתך כו' ע"כ עותן לומר שמקרא זה לכם ולא לאחרים נדרש גם על שלפניו על הפסוק שנת שבתן יהי' לארץ שנת שבתן. ע"ז ממעט אך קרא והיתה שבת הארץ לכם ולא לאחרים שדין שביעת הארץ אינו מוטל רק לכם וגם של רחובין

בשל שמעון אשר חסו שבימה הארץ ואינו כמו לך
 שבחמן שמתעב גם של ישראל חברו או לבס
 שבליית ולובב וכיוצא בזה ש"ו אהני קרא רשבת
 הארץ שהארץ תשבות אצל רק לישראל ולא
 לעצבים שעליהם אין איסור לעבוד בשדה ישראל
 בשביעית ומקרא נדרש לפניו ולאחריו וממש סגנון
 כזה נמלא בחולין (ק"ח): בפלוגתא דרב, ור"ו"ח
 אם יש יד להכשר (ואם נבא לפלל יתיישבו
 לנו גם הסמיות לה אה נמלא) ידעת כי הוא
 דבר חדש מאד אבל למחר הנושא שלא נמלא
 שום זכר בדברי רבותינו התנאים והאמוראים
 והפוסקים ר"ח שיאמרו בשדה של שביעית כמו
 בשביעית בהמת ישראל בשבת ואולי נוגע מעט
 בפלוגתא המבי"ט והבית יוסף בפרות שביעית
 משדה עכו"ם. ואף שיהי' כמדומני שאין לחוש
 כלל על הוראות המבי"ט וכוונת המהרי"ט ואחריהם
 הפה"ש להשכיר שה"ש בהבלעה איזה שנים את
 זה הנני נוהך מאד להשיב לכ"ג את אשר נראה
 לפי עניות דעתי ואהיו הבחירה.

הנני יודו עוז בכל ז"ל האעתיר תמיד
 בעני שלומי ובריאותי שלומי ומנוחתי מכבוד
אלי דוד ראבינאוויץ האומים.

וה התשובה שבבד הגאון מר חוהני ז"ל
 כתב להגאון הגדול האדר"ה ז"ל (בזמן ששכב
 במחלה מסוכנת) ז"ל:

אחד"ה כמשפט וכו' הגיעני מכתבו
 מיום ד' חנוכה ופתה הנני להשיב על מכתבו
 במבוקשו וגזירתו והשיב יתקף כי גם אנכי
 ידעתי הנחיות ואף כי חולשתי רבה מאד
 לא אמוע מלהתחזק ולכתוב מפני הכבוד
 ומפני הנחיות ה' ירחם עלי ועל' דמר
 ויחליטו ויחזקו מ"ש מעבת"ר שיותר טוב
 לעשות מכירה לזמן על משך שתי שנים כמ"ש
 בתשובת שמן המור אם כי לא ראיתי עלם
 התשובה קשה לי איך התיך למכור לנכרי
 דאשו גרע מכירה לזמן משכירות לזמן בשכירות
 אסרו חכמים גזירה משום למכירה חליטה כמ"ש
 בספ"ק דע"ו ובודאי גם מכירה לזמן רמיה
 לשכירות וכלל זה מפני כי אמתו שוכנים בין
 שכירות בזמן הזה מפני כי אמתו שוכנים בין
 האומות ואם לא ימירו שכירות אין למי להשכיר
 ותשאר הארץ שוממה כל זה בשאר שני שבוע
 אצל בשמיטה ובכרמים שאדברא כל השנים

אינם רוצים להשכיר כלל רק שבטלם יעבדו
 ורק שתהנו לו על השמיטה ואפי' השנה שקודם
 השמיטה אינם ניתנין לו רק בשביל השמיטה מי
 התיך להם באופן כזה (השמן המור מחלק בין
 שכירות למכירה לזמן כדכתבתי לעיל) וגם
 לענין דינא דחולכותא לתיך חקירה ודרישה אם
 מהני מכירה כואת ולבד מכל זה מאחר שבשמיטה
 שעברה נעשה באופן שכתבתי (דהיינו למכור
 האילנות ע"מ לקיף עם שיפור יניקה בקרקע
 כי היכי דלא להוי שום חשש משום לא תחום)
 ובבארון חתם על שטר מכירה כפי האופן
 שכתבתי למעכת"ה במכתב הקודם בהסכס
 הגאון ריל"ד ז"ל ויהי' חת"ם גדול אם נעשה
 כעה באיך אחר ולא יהי' כחובא ואיעלולא
 ולא ניתן מקום כו' ומ"ש מעכת"ה לענין הבלעה
 שקדמני בס' מנחת חינוך חפסתי אחר הס' הכ"ל
 ומלאתי וראיתי מ"ש בזה ומ"ש מעכת"ה כי לא
 ראינו את תשובת המבי"ט כנים הדברים כי
 מחוסר ארס הפנים אנכי ומ"ש מעכת"ה ע"ד המבי"ט
 שהביא לשון הגמ' דע"ו (ע"ו ב') שמלוין על
 שביעית השדה בשביעית ועכ"ז כ' תומ"י
 בפשיטתו דזהו רק שלא בהבלעה אצל בהבלעה
 מותר עכ"ד מעכת"ה. והנה כשאי לעמדי נראה
 לפרש דבריו דהנה הא דמלוין על שביעית
 השדה בשביעית היינו כמ"ש המג"ח במלוא קי"ב
 דבעשה יצבר בכל עבודה קרקע אפי' ע"י
 אחרים דכתיב שבת שבתון יהי' לארץ ושבתה
 הארץ מבוחר גו"כ דהארץ תשבות וכמו שמלוים
 על ש"כ וש"כ בשבת כן מוזהרים על שביעית
 הארץ בשמיטה והמשכיר לגוי או לישראל השדה
 עובר המשכיר משום שביעית שדהו עכ"ל. והנה
 הא דעובר בעשה היינו אם עושה דהיינו בשעת
 השכירות או עובר בעשה (בעת המלאכה של
 הנכרי כאשר יתבאר להלן) אצל אם הוא
 משכיר שאר השנים נמלא על השכירות אין כאן
 איסור דהא משכירו לשאר השנים אלא ששנת
 הו' נבלע בחובם ממילא אינו עובר בעשה ומה
 שהנכרי עושה אחר"כ לאו ע"י ישראל עושה א"כ
 מי יעבור על שביעית הארץ דהא ישראל לא
 גוה לו ואדברכה הוי ניחא לו שלא לעבוד א"כ מה
 שהנכרי עושה הוי כממילא ואינו עובר דוגמא
 לזה בשבת לענין ש"כ ע"ו. ו"ש א"כ להחזיר
 בהבלעה אמנם להשכיר לנכרי לשביעית בעלמה
 עובר בעשה ומ"ש בס' מנחת חינוך וע"ק שלא

מלאכי ד"ז בר"מ מפורש אך ודאי הלכה היא
 באין חולק עכ"ד וכן תמה מעב"ת ולא הבנתי
 מאי קשה לו דהא באמת בלאו הכי אסור
 להשכיר שדה לנכרי בא"י כמבואר שם בפ"א
 דפ"ז כד' יוסי משכירין להם בתים אבל לא
 שדות גזירה שכירות משום מכירה משום
 דבמכירה איכא תרתי חנייה קרקע והפקעה
 ממעשר (ע"ש. בתוס' שפירשו דוקא למ"ד י"ש
 קנין ולכאורה י"ל דדוקא בשאר שנים דאיכא
 הפקעה ממעשר משא"כ בשביעית דפטור מן
 המעשרות אבל זה אינו דאיכא ג"כ תרתי
 דקא מפקע ליה ומכירה למ"ד י"ש קנין דזה
 פשוט דאם נאמר לנכרי אין כאן מלות
 שביעת הארץ דשביעת הארץ לישראל נאמר ולא
 לעכו"ם ואף אלל ישראל י"ל שפקע איסור אלל
 נכרי למ"ד י"ש קנין ואכמ"ל ולמ"ד אין קנין ג"כ
 י"ש מפרשים דאיכא תרתי דבשעה שזרעה
 מפקיע ממעשר והקשו התוס' דא"כ בשכירות
 נמי י"ל לגזור אטו מכירה ויש ליישב דבשכירות
 לאו הפקעה היא דהא גוף הקרקע של ישראל
 היא ואינו מפקיע את הקרקע ורק התבואה
 גפקעה והקרקע בקדושתה קיימא ואינו נפקע
 רק לזמן והוי כמו שהנחה בורה ולא זרעה
 משא"כ במכירה דהוי הפקעה ממש ולכן אסרו
 להשכיר ג"כ רק מטעם גזירה ובלא"ה אפי' למ"ד
 אין קנין ג"כ אין יכולים להתיר שכירות בשביעית
 דהא חזינן דגזרינן שכירות לזמן אטו מכירה
 לחלוטין וא"כ אף אם אינו משכירו רק לשביעית
 דבמכירת שביעית אין הפקעתא אבל מ"מ הרי
 מכירה לחלוטין הוא על הזמן דמפקע ממעשר
 וגזרינן שכירות בשביעית אטו מכירה שהיא
 לחלוטין דאיכא תרתי וא"כ לא הוי ליה להר"מ
 להשמיט ד"ז בשביעית דבלא"ה אסורה ואם
 משכיר לישראל חשוד אין שליחות לדבר עבירה
 להחמיצ המשלח בשעה א"ע דהמנ"ח כחז ג"כ
 דעובר בשעה א"ע משכיר לישראל אין נראה
 דבריו בזה א"ע דכחצו לעיל דעיקר העברה
 העשה הוא במה שעושה מעשה ולא בדבר
 הנעשה ממילא וא"כ העברת העשה הוא בשעת
 השכירות וא"כ גם בישראל חשוד יעבור זה אינו
 דהא וסבתה הארץ הוא העשה ואף נאמר
 שעובר בשעה שכירות על וסבתה הארץ הא
 בשעת שכירות עדיין הארץ שובתה אלל ע"כ
 העברת העשה הוא בעת עבודת הארץ שמצטל

השביעה אלל שאם נעשה ע"י אחר או אמרינן
 שע"י השכירות נחשב מעשה עבודה שאח"כ ע"י
 הנכרי כאלו עשה המשכיר ע"י המעשה היא
 ואמרינן י"ש שליחות לנכרי לחומרא משא"כ
 בישראל חשוד אמרינן אין שליחות לדבר עברה
 רק השליח עובר בלאו ועשה וא"כ לא הוי לו
 להר"מ להביא דין זה כלל אלל דאין השתא דאם
 לא ישכירו לנכרי השאר הארץ שמהם ולכן
 מותר להשכיר כמ"ש הרא"ש לענין שכירות
 בהמה ולכן הורר אללנו השכירות בשאר שני
 שבוע. אמנם בשביעית אסור מחמת העשה הנ"ל
 רק שבהבלעה החיר המזבי"ט. ואם כי אנכי לא
 ראיתי את המזבי"ט מ"מ נראה שהוא החיר רק
 באופן כזה שישכיר לו על ארבע וחמש שנים
 ד"מ שהשכיר לו בכתום מכלול שנת תרס"ה ולא
 אמר לו שיזרע בכל שנה ולא נעשה שלוחו על שנה
 שביעית ואדרבה באמת לא ראה ג"כ שיעבוד בזה
 אלל שבדעיבור אם עבד לא איכפת לו אבל להשכיר
 לו בהבלעה באופן שיעבוד בזה זה לא החיר
 שהרי נבעל בזה עשה דושבתה הארץ ומ"ש
 מעכ"ת לומר דגם בשביעית בהמה יסבור המזבי"ט
 להתיר בהבלעה נראה שיש לחלק בזה בשביעית
 בהמה אינו דומה לשביעית קרקע דהא כי
 אוהר רחמנא על שביעית בהמה היינו שהבהמה
 לא תעשה מעשה וכו' אוהר בשביעית על שביעית
 קרקע היינו בלא מעשה דהא קרקע עולם הוא
 ואינו עושה כלום רק האיהרה שלא יעשו בה
 מעשה וא"כ הינה בשביעית בהמה בשבת דאפי'
 אם משכירה הרי נוף בהמה נשאררה של
 ישראל ואוהר רחמנא לישראל שבהמתו לא תעשה
 מעשה וא"כ שפיר אמרינן דמה תועלת בהבלעה
 דהא בעת שהבהמה עושה מלאכה עובר הישראל
 על אוהרה הזאת שהרי בהמתו עושה מלאכה
 אגוים בשביעית קרקע בשביעית לא הוזהר על
 הקרקע שלא תעשה מלאכה כ"ל רק שהוזהר
 שלא יעשה בה מלאכה ע"י אחרים וכיון דממילא
 לא שייך בזה העברת עשה כ"א ע"י המעשה
 הקודם ע"י שכירות כ"ל ואם בהבלעה אין
 בשכירות מעשה לאיסור וא"כ מה שעושה אח"כ
 הנכרי עבודה במה יעבור הישראל דהא לא
 שלחו לעבוד בזה כ"ל. ומ"מ מעכ"ת מוזכר התוס'
 בע"ז (ט"ו): שדייקו לכתוב לישראל החשוד
 ולא כ' סתם דחזילו לנכרי אסור כו' לא הבנתי
 דברי מעכ"ת בזה דהא התוס' לענין מכירה

חיירי ובודאי אם מזכה לנכרי אין בו שביעת קרקע למדי' יש קנין ומ"ש מעב"ת מדברי מהר"ם זצ"ל מ"ל: דגם מהר"ם יודה להרש"ל דאסור בלאו הכי בשביל עשה השביעת הארץ. אמנם פונת מהר"ם על החוקת ידי נכרים בשביעות בשדותיהם שרק מפני דבכי שלום הוחר וכמ"ד אין קנין ואפ"ה אינו אסור רק משום שבות ומחשבו ההחזקה כאמירה לנכרי לעשות ואיכא שבות דאמירה לנכרי ועשה ליפול דהא הקרקע אינו של ישראל זה האומר לו ומחוק ידו לעשות רק שה' אסור משום שבות כמו בשבת לולי דרכי שלום ועי' בס"פ הנזקין בפירש"י השתא אחזקין מחזקין ידיהם בנדבוא בדבר האסור לישראל כגון עבודת שביעת ע"ש. מ"ש מעב"ת דבר חדש עפ"ד הת"כ לכס ולא לאחרים לענין פירות שביעות ורלה מעב"ת לומר דמקרא נדרש גם לפניו על הפסוק שבת שבתון יהי' לארץ כו' וממעט הך קרא והיתה שבת הארץ לכס לכס ולא לאחרים שדין שביעת הארץ אינו רק לכס וגם של ראובן בשל שמעון אסור כו' ואינו כמו כו' לכס שבטולית לולב וכיו"ב שט"ז אהני קרא שבת הארץ שהארץ תשבות אבל רק לישראל ולא לעכו"ם שעליהם אין אסור לעבוד בשדה ישראל בשביעות ומקרא נדרש לפניו ולאחריו ע"כ דברי מעב"ת ויש לעיין בזה מה יהיה מפירות האלו שזרע ויעבוד העכו"ם בשדה ישראל הרי פירות שביעות אין נוחים לעכו"ם וז"ל: דהיינו דוקא בפירות של ישראל דממילא אבל בפירות ממה שעבד העכו"ם אדרבה הפירות הם שלו ואסור לישראל ליהנות מהם דאם נאמר דגם לישראל מותר א"כ מאי אס תאמר מה נאכל דתיב בקרא והנה לפי המפורש בתוספתא פ"ה דשביעות שאסור להאכילן לעכו"ם פירות שביעות יהיה הדין הפוך פירות שביעות של ישראל אסור להאכיל לנכרי ופירות שעבדן נכרי אסור לישראל לאכול והוא דוחק ועוד א"כ מה הרווחנו בשבירות עכו"ם אם הפירות אסורים לו וכ"ת דודאי מותרים לישראל אלא שנהג בהם קדושה שביעות ומ"ש וא"ת מה נאכל היינו אחר זמן הביעור הניח למד' בייעור זה שריפה אלא למד' הפקר לעשירים ולעניים א"כ מאי מה נאכל דקאמר ודוחק לומר דבשביל זמן שאין נכרים צא"י עסקין דהא בכל זמן היו חושבים וגם לעמיד דהא מהם תקנו עבד ואמה כתיב

מכל אלה נראה דאדרבה שביעת הארץ גם ע"י עכו"ם ולמען לא תהיה סוגי' דע"י (ט"ו) מהנגדת לדבריו לכאורה כמה שתקנו לעיל בין שביעת בהמה ושבת לשביעת קרקע בשביעות לענין הבלעה ובסוגיא דע"י ממה להא אהרדי ראיתי לדבר מעט בסוגיא הנ"ל לברר שאין סחירה לדברינו ואעתיק לשון התוס' בקיבור בד"ה מי דמי וז"ל: לכן נראה לפנים התם אין אדם מלווה על שביעת בהמתו בשביעות פירוש לפי שאין האיסור תלוי בגוף הבהמה כו' ואפילו השאיל פרתו כו' אין שום איסור שביעות על הבהמה כו' ויש להחיר כו' מטעם תלייה כו' אבל גבי שבת שהאיסור תלוי בגוף הבהמה ואיכא איסור כו' לפיכך אין להחיר למזכרה מטעם תלייה דשמיטה ופריך והרי שדה דאדם מלווה על שביעת שדהו כו' יש בו איסור לאורייתא אם זרע בו הישראל ותליין להחירא עכ"ל. הסבר דבריהם דהתוס' מפרשים דהא דרבה פליג על רב הונא דתלה בענין מכירת בהמה ולא חייב לשבת דאומר לשמיטה זבחה והביא ראיה משביעות דמותר לב"ה למכור בהמה לישראל חסד ותליין שיכול לשוחטה ולא חייב עיר ומילוק רבה דלא דמי דהתם אין מלווה על שביעת בהמתו בשביעות והיינו דהתם משום לתא דלפני עור לא חתן מכשול אחיין עלה וא"כ האיסור הוא שלא יאן את המכשול לתבירו א"כ מתנאי האיסור הוא שהדבר הניתן הוא המכשיל בעלמא וכיון שפאן אין האיסור תלוי בגוף הבהמה א"כ אין הבהמה עלם המכשיל דהא המכשיל אינו בה רק אם יעשה בה מלאכה בקרקע בשביעות א"כ לענין לפני עור לא עבר עלה דאפשר שלא יעשה בה מכשול וזהו הטעם דתליין דכיון דאין זה עלם המכשיל דהא אין תלוי האיסור בגוף הבהמה רק שאפשר שא"כ יעשה בה מכשול א"כ אינו עובר דהא אפשר שלא יעשה מכשול ואין זה בכלל לא חתן מכשול משא"כ גבי שבת דאדם מלווה על שביעת בהמתו בשבת ולכן אסור למכור בהמה לעכו"ם גזירה משום שבירות והנכרי יעשה בו מלאכה ולא טבל לחלות דאומר לשמיטה זבחה דהא משום איסור דשביעת בהמתו אמתא עלה ואם יחרוש בה הנכרי יהיה איסור על ישראל משום שביעת בהמתו והאיסור על גוף הבהמה וא"כ אין צדקה את האיסור על ידי תלוי דשמה לשמיטה זבחה דאדרבה לריבין אנו לראות ולהשמד

בגוף האיכור גם מספק דהא בלפני עור ג"כ אם
 ה' בגוף האיכור לא היינו תולין ולכן גזרין כאן
 ולא תלין ופריך והרי שרר דררס מלווה על
 שביעה שדכו בשביעיה ומוחר למכור לישראל
 חסוד ותלין להחירא והיינו דהינח בלפני עור
 במכירת בהמה בשביעית שפיר קאמר רבה דבין
 דאינו מלווה על שביעה הבהמה וא"כ הבהמה לא
 הוי גוף המכסול אלא שאם יעשה בה מלאכה זו'
 אז יעשה בה מכסול ולא היא בעלמה ולכן תלין
 ונמלא שהבהמה איננה מכסול ואינו בכלל לא
 חתן מכסול אבל מה יענה במכירת שדה בשביעית
 דררס מלווה על שביעה השה והאיכור תלוי בה
 בגוף הקרקע והיא בעלמה המכסול שאם הוא
 ביד ישראל אחר י"ש ש"ו איכור דאורייתא אם
 זרע בו ישראל נמלא בעלמה היא המכסול
 וכלל בלפני עור לא חתן מכסול דהא איכור
 דאורייתא תלוי בה בעלמה וא"כ למה תלין
 לקולא דהא אפילו באיכור לפני עור לא היה
 לנו להקל לפי הסברה הנ"ל ועשה לפי פירוש
 זה של החוס' בסוג' הג"ל יראה הרואה שאין
 מזה סתירה כלל לדבריו וכ"ש לפי רש"י שפיר'
 הקוגיא אדם מלווה על שביעה בהמתו
 בשבת ואיכה למגור משום כל הני דהיינו שאלה
 ושכירות ונסיגות ופריך משהר"ש וי"כ ג"כ
 למגור. מכל הני דודאי לא שייך סוגיא זאת
 לדבריו אע"ג דהחוס' סתרי פירש"י וכתבו
 דלא שכיבי כל הני גבי שביעה שדה ע"ש.
 בדברי החוס' סתומים ובפרט בדברי המהרש"א
 על דבריהם שא"א להולמם כלל כפשוטם ואכמ"ל.
אמנם שהני לעלמי לבי עלי דוי מאד רואה אנכי
 מיום שחתי פהוהשמיטה שאנו מדברים
 עלי היא השמיטה השלישית מיום שחתי ביפו
 וראיתי כי אלה אשר התחילו למשכני נפשם
 על היתר השמיטה רובם ככולם לא ילאו
 נקיים ואנכי כמו כן אשר הלכת בדרך אשר
 הסכימו פה הגאונים הגדולים. אבל אנכי היינו
 הולקין וזכר ועוסק צוה להחיר סחירה בשירות
 שביעית וזכר אצרו רז"ל כמה קשה אבקה של
 שביעית כו' וכבר ראיתי כי גם אנכי קבלתי
 למטרפסי עבור זה צוה השמיטה שאני חולה
 בעון זה וירא אנכי מאד להשחקע צוה ולקבל
 עלי במקום חמור כזה כי מה אני ומה כחי איש
 פשוט אשר יעמיכו על הוראות חמירות כאלה
 ואם מעב"ת כותב שאינו רואה לסמוך על

דעתו ומה אענה אנכי אחריי ואם מעב"ת רואה
 לכתוב לגאוני גאליליה ורוכיה הלא לריך
 למהר הדבר כי כמעט אין עוד פלא. סוף דבר
 אם יעמוד מעב"ת מרחוק לא אוכל לעשות גם
 אנכי בפה שום דבר כי מהראוי היה שכל ההוראה
 הזאת יעשה מגדולי ישראל או בכנופיא דלימטי
 לכל אחד שיבא מכשירא. ומה שמבקש מעב"ת
 לדעת אם הסכים הגר"ל ד זלה"ה על ההוראה
 של הבלעה ידע מעב"ת דרכי כהוראות אלה ה'
 שאלתי בכל פעם את הגאון ריל"ד ז"ל ואם
 הסכים להיתר הסכים ואם לא ראה לומר
 לא היתר ולא איכור אז התישבתי ושאלתי
 את הגאון הרע"ט ואם פסק להיתר אז הייתי
 מספיק צוה ובצעני הוראה הזאת של הבלעה
 איני זוכר היטב ובמדומה לי שגם הגאון ריל"ד
 ז"ל חזר לי אם יעשו כמהר"ש ז"ל אין לנו
 להרהר אך לא יוכל להעיד בודאי אבל זאת
 ידוע לי בדיבור שהלעתי לפני ואיכור בודאי
 לא אמר בה. אך בכל זאת לריך להתישב היטב
 והרבה בכל ההוראות צוה כמהר"ל בפסחים
 דבני מדינת הים סרכי מילתא ובפרט בזמנינו
 זה אשר ראיתי עד כמה הוקל בביניהם עד
 שנעשה כהיתר ואוי לעינים שכן ראוה ולאויס
 שכן שומעו. מי יודע אחרים כוונת המחפשים
 היתר ואף הכשרים והיראים שבהם אינם רואים
 היטב את העולר וכל המקול להם מגיד להם
 ומניחים להשעות בעלמם ולא אוכל להעלות הכל
 בכתב ולריך בקשה רחמים וס'עתא דשמיא
 לכל יאל מכסול מהחתי ידי המורים והנני העזיר
 מברכו בלב ונפש שיחוקהו ה' ויחלימו ויברכו
 בשלום ובהשקט כחפץ וחשק כל הגלוס אליו
 וירא ה' וחפץ הדושה

נפתלי הירץ הגוי

החונה פעה"ק יפו ת"ו.
 והביע לו כבוד הגאון האדר"ת ז"ל וז"ל:
 שלו' שני' בריות גופא ומי אריכי לד"ע
 ויד"ג יראוי יד"ג עון הגאון המפורסם חו"ב
 וכו' וכו' מו"ה נפתלי הירץ הלוי
 (ש' לאי"ע) הגאב"ד יפו.
 על יקרנות אשר כבר הגיע ליד ביום ג'
 שבוע העבר עור היום כבר עלי להשיבו
 כרצוניו אבל מה אעשה ולאו אורח ארעא דקאי
 גברא רבא אבראי ואני רואה להגיע דברי אליו

במקדס וכמוהו כמוי רולה אני בתקנה אחינו
 שומרי תורה די עליהם יחיו. במכתבי צימי החנוכה
 בקשתיו ולא גזרתי עליו חלילה לי מביטוי
 קשה כזה ורק וזאתו להשיבני מפני האורחים
 שמיני בזה על השוכנתו ואני הצטחתי לאסוף
 אסיפת הרבנים בדבר הזה וכבר עבר ואמא
 לידידי (שיח') גופא דעובדא הן דבר כתבתי לכ"ג
 (כ"י) בדבר אשר נדענו להתיר בהבלטה
 כהוראת המבי"ט והמהרי"ט ואחריהם הפאה"ש
 ז"ל והנה היינו בלוחה חדא עם רבנים מובהקים
 וכמעט הסכימו על ידי ושוב נתפרסם בעיר
 ומגרא' והנה רעש גדול הרב דדובראוונט ועמו
 הרב ר' מעג'יל מועשטער כ"י ועוד אחרים
 ועבלא גדולה בדיהם חתום מהגרי"ד ז"ל (ויבדל
 לחיים טו"ה הגרש"ס כ"י) ועליהם נבא חתומים
 רבנים ובעב"ח שאין לעשות גם ע"י נכרי שום
 עבודה בשום הוראת יהיה צעולם והראתי להם
 מכתב כבודו אשר משמעו שהגרי"ד הסכים
 להיתר האב וכו' ז"ל. אך נחיתלה לסיפה והנה
 באמת לא זכר שמו על ההוראה הזאת וככן
 עמדו מנגד לאמר שלא יהיה כלל בשנת תרנ"ו
 ואח"כ בא גם הרה"ג ר"ח זאנענפעלד כ"י אשר
 גם הוא מהחתומים שמה ואחרי עיניו השיב שאין
 הסכמת העבאל שייכה כלל! להתרם של הגאונים
 האלו אך לאשר ברעיוני ה"י סיסכינו כולם ע"ז
 אמרתי לבאר משע. והנה שמעתי אחרי קול רעש
 גדול מחסידי הגרי"ד ז"ל לעמוד מנגדי וכן
 נתפרסם בעיר כמו שהייתי ח"ו רולה למשרי
 הרבא ואחרי המו"מ שה' לנו והראתיים דברי
 המבי"ט והמהרי"ט ואמרתיה להם ד' כתר"ה (כ"י)
 וכי הנחנו יודעים את החורה יותר מהם
 ואם קשה על דברינו אין אחריותם עלינו
 וכדאי יהיה לשמוך עליהם בשעת הדחק כזאת
 שלא יאמרו מי שא"י בזה אך כל השקלא וטריא
 לא נכנס באזניהם הם באמת הרי כ"ח לפנינו
 הטבלא הזאת חמורא מעקרי תורה אשר בכל דבר
 אנו מחפשים היתרים לשעה. ולכן בראותי קנאתם
 כ"כ ובידעי כי הגרש"ס (כ"י) משך ידו ואולי ימלא
 מי ומי שילא דוקא לאסור ע"כ אמרתי לטולם
 קן הדברים כי אני ל"ו דבר ממה שהי' עד כה
 ורק ע"י הרב ציפו (שליט"א) נתעוררתי עתה
 לשום לב לעובדים וכי ידעתי שבש' תרנ"ו חותר
 מעט ממה שהי' בש' תרמ"ט א"כ ל"ג תורה
 חתומה אך לאשר הראויי טבלא מרובעת כו"ח

באכיפת ח"י"ר כ"ד הגדול בחו"מ מאסיפהמו ועתה
 אין איש איש אחי ע"כ גם אני מושך ידי מזה ולגמרי
 תהיה ידי מכולקת מהוראה בזה ולא אומר לא
 איבור ולא היתר מלבד מה שיועד כ' הרבנים שי'
 באיזה חלופה שכבר הקילו בש' תרנ"ו ע"ז בודאי
 יכולים הם לשמוך ויותר לא אומר בזה דבר כי
 היכי דלא ליקרי אותי כ"ד שריא ולא לנוחו עלי
 כי מדרשא ובכ"ז לא חמט העוב מלכתוב שילה
 זאת לגאויי ח"ל שיח' צי"ס שלפני האסיפה
 שלחתי לשאלו את הרב מלובלין (כ"י) מה דעתו
 בזה ואמר שתיישב ויעיין בזה וציוס ה' העבר
 שמעתי שדעמו להחמיר הרבה וכי א"א להתיר
 בהבלטה לכולם רק אם בא יחיד לשאלו, ואני
 השבתי לכל שאל' אחתי כי מאז לא אומר בזה דבר
 וכאשר יודע מעכ"ג (כ"י) כמאז כן בל"ס יעשה.
 והנה להשיב ע"ד פלפוליו שב' אלי כבודו אף
 כי דבריו נחמדים ונעימים אבל למניגה לבי
 כבד עלי הכתיבה ל"ע מפני חלישותי מכתבים
 רבים עלי לבדי לכתוב (מלבד לחתום על
 מכתבים הנוגעים לכוללים וכו"ו) ועוד עתה עלי
 לכתוב שלשה עשר מכתבים לרבנים שונים בחו"ל
 ע"כ ישא ידידי (שיח') על אשר איני משיבו על ד"ת
 ובאמת הוא למוחר צעת לפלפל את אשר כ' ידידי
 שי' ע"ד ת' שמן המור הנדק אתו ואחרי אשר כבר
 יאלה הוראה מלפניו בשנת תרנ"ו לעשות המכירה
 בא"א בודאי יוכל לעשות גם עתה כן למכרם
 ע"מ לקון ועס קרקע שיטור הגניקה וכאשר
 הסכים לו הגרי"ד ז"ל ואם שלא החליט
 לדורות כן הרי עכ"פ אז הסכים מפני שעה"ד
 ק"ו לשנה השביעית הבעל"ע לפי מלש העובדים
 צעת הזאת ד' ירחם עליהם וכן אשר הורה
 כהוראות המבי"ט והמהרי"ט ז"ל מי ימחה בידו
 אם גם עתה יעשו כן ואשר כתבתי לשון השמן
 המור הוא לאשר בהיותו יחד בהאכסניא דשה
 ספר לי ידידי (שי"י) כי עתה אי אפשר לעשות כן
 מפני שאין הברון הגדיב בעל המושבות ועס בעל
 היק"א א"א לדבר צענינים כאלו שהכל משחק
 להם אבל לפה"ג מדברי כתר"ה שי' וגם עתה
 יוכלו לעשות כמאז וכשמע סיד הגדיב גם עתה
 בזה כמאז ע"כ בודאי לרקו דברי ידידי שי' שאין
 לנו לשנות מהוראתו בקודש אז יפה כ' כתר"ר
 (שי"י) לקיים דברי המבי"ט ואומר כדברי ר"ע על
 ריב"צ חכם גדול אהה שקיימת דברי חכמים ואיך
 שהוא נהגתי כי כמוי כמוהו דעתנו שוות שאיבור

כתיבת הארץ בשביעית רק לישראל היא ולא לעכו"ם והם אין עממנו שיום מיני' ומיני הסתים שמעתה ויש פנים גם לדבריו אף שדבריו נזקקים לענין הפירות ונ"ל הרגשה בזה עכ"פ יהי' מה שהיה אבל סוגיא דע"ז אינה עומדת נגד האב ובט הגאונים שראו את החרוס להחיר בהבלטה ולא כהמנ"ח שדומה שאלא מליה מה שפעלס מהגאונים האדירים האלו. ידיו כ' שהמנ"ח תמה שלא מלא זה בהמ"מ וכי גם אני תמהתי בזה וכי אין בזה תמי' כלל דהא בל"ו חסור להסביר כו' כמדומני שאני לא תמהתי בזה כלל רק שאמרתי לרא"י שלא כהמנ"ח תמה שלא נמלא זה בהמ"מ והם משני שכבר בל"ו חסור גזירה משום מוכיח כ"ד מעמ"ת אני לא באתי לדין מזה זו והדרגה מזה הרא"י דאין איסור השבחה נשבת ע"י מלאכה עכו"ם מדלא חסרו שכיבות משום השביעית דחמירא מפני גזירת מוכיח אכן גם דברי ידיו (ש"י) ע"ג וגר לי שלא אוכל להשפיע בהם וכבר נלחו די ל"ע לכחוב גם המעט הזה מלבד מה שרעיוני ערדיות ובכמה הפסקות כתבתי כל האמור אשר כתב ידיו (ש"י) כי אם אני כותב שאיני רוצה שיסמוך עלי ק"ו הוא (שיח"י) ק"ו או השבחו בלדיו ידיו (שיח"י) כבר ש"ט עם הגאון האדיר הארי החי ז"ל (ויברל בתר"ה לחיים ארוכים וטובים עד ק"כ שנה) וגם כבר ש"ט לעלמו בהלכות האלו זה כשתי שביעיות שהיו לפני למעשה ואני גר בדרך למעשה לא עסקתי ועם גדולי הדור לא דברתי גם להלכה ועתה אך אקבל עלי להורות הוראה להיתר בידעי ערכי הדל. אמנם אשר יכתוב ידיו (ש"י) שלבו עלי דויבי כל אשר התחילו להשטיו על היתר השמיטה ריבם ככולם לא ילאו נקיים וכן גם מעלת כ"ת שיח' בעלמו כו' וכו' לא כן עמדי חליה למעמ"ה (ש"י) לפחד מזה ואוחס שיטע דסקלו למערפסייהו ל"ע כמדומני שלא דברו דבריהם לש"ס רק מפני הגלחון והקטור ובזיו חמני ירושלים ת"ו וכל לימדיה מקבלי התוקף ורלוים העו את דעתם להקל בלא טעם וריח, ידיו שיח' יודע היטב מי ומי היו בזה. זכרתי גם חרס"ח שראיתי לגדול חי' שקרא בהלכותיה מאמרו של רב פלוני שבי' שהמסייע להעבירים לשמור השביעית ה"ה נאשיע די ע"ש פי' ופטפט דברי הכל חללי והגדול ההוא נרעד ונרתת

מרוצ לער ועמתי נפש ואמר בפה מלא תמה אני אם יליא זה הכותב שנתוכן ה"י ר"ל וכי נקלה הוא לבנות חו"ד ירושלים והת"ח שנה והוא עון חמילים ואין תימה דסקלי למערפסייהו ל"ע אבל ידיו (שיח"י) כונתו לש"ס לטובה העניים והאומללים ל"ע לא להתייר ולהתפאר לא לקטור ולהתגדר וה"ה מוח ומתן בהלכה למעשה ובפרט אחרי שכבר דן לפני הגאון ז"ל והורה לו והתורה חסה על תמונת ישראל וכת"ר (כ"י) משפט לוי זכה לאסוקי שמעתה אלייך להלכתא הלכה ומורין כן ויפקד ד' חילו ופעל דיו יראה ובשביל הוראות היתר שביעית בעד אחינו הרעבים ללחם ושומרי תורה ד' ופקודי ארץ ימים ישבעו ולשנים ארוכות ורבות יחמנו ויחוקרו ומהעשמים שאני רוצה למשוך די בכלל הוא לכל יאמרו המסכילים והחפשים אחות י"ל צבית המתקן ויהלו בי בוקי סרוקי לאמר כי אינני כהגדיל'ך ז"ל המחמיר ולי כוחא דהתיירא הרבה אחי כו' (כבר התפארו בי שאני מיחיד חובבני ליון ועוד מועט יתארתי ח"ו הרב הגאון וכו"צ בהקדמים האלה המרים כלעמם גד' וידע לבני כו' כבר כתבתי את כל אשר אחי ילד'י הגאון דשאוויל (שיח"י) ואיד"ש אכתוב בימים האלה להגאונים מלבוב ובארזון מגליציה וזו"ל גם להגאב"ד מקהלעין שיחיה וזולתם אין לנו בדור הימים למי לכתוב וד' ישלח למעלה כ"ת דשואה שלימה ויחוקרו ויחמנו לאורך ימים ושנים ככל אוי"ש נפש ידיו המעטיר בערו תמיד ועברתי מלו"ג ידיו עוו

אלי' דוד בן טוביא
(המבקשו להזכירי בהלכות)

שוב כתב במכתב אחר למר חותמי ז"ל וז"ל:

זה חייה שבעות שכתבתי לכתב"ה (כ"י) בדבר השביעית ובחשון כתבתי לו חייה דברים בשם ידיו עוו הגאון דשאוויל (כ"י) אשר בעת כתיבתי לבני' (כ"י) קבלתי מכתבו ולאמך לב ידיו (ש"י) ע"ד השביעית הודעתו מש"כ פגרי"ו (כ"י) אלי שכלל הענין דעתו נוטה לאחוז ולהקל כל מה שאפשר ובקיצוץ חברים ומפלגי תורה ובאופן לראות הטולד שלא יאמרו הצריית שהותרה הרעוטה לגמרי ולבעל מלות שמישה לגמרי ת"ו

בענותתו להעתיק לי דברי הגאון משאויל
 (נ"י) דבריו צוה לא מעלין ולא מורדין כי לפי
 הנראה ממהכתבו לא סייגוהו קמיה ח"ך. ומה
 געשה מכירת הכרמים כי מ"ש מלבד איסור לא
 תחנם הרי בחר היטב כחבתי כי נמכר ע"מ
 לעקור וקיי"ל ר"מ ור"א דאמר בפ"ק דע"ז כ'
 ב' מוכרין להן חילין ע"מ לקון וקולץ כדעת
 הרמב"ם דפ' כה"ב וכן ב"ד ס' קג"א
 ומ"ש איסור מפורש והא"ן לא תמכר ללמיתות
 לא ידעתי ובי ח"ך מוכרתי הגע ע"מך ובי ע"ן
 נקוב בכלל לא תחנם או בכלל לא תמכר
 ללמיתות (בלאו הכי לאו איסור הוא מדי
 דלאיסור מפירה לנכרי משום מכירה ללמיתות
 אינו אלא לשיטת הרמב"ן דהוא מפרש כוונת
 הלאו דלא תמכר ללמיתות לענין מכירה
 לעכו"ם ללמיתות וכבר כתבתי לעיל דהפילו
 להרמב"ן אינו אסור משום הלאו דללמיתות
 רק בזמן שדיובל טרג ומש"כ צוה"ו שאין היובל
 טרג ה"ה דחילו אסור כלל למכור לנכרי
 משום ללמיתות) תחנם מה שכתב שהוא דבר
 זה מאלו כ"ו והערמה דמוכח וכחובא
 והעולא והר"ם הנה כבר עשינו בפני הגאון
 הר"ל ז"לה"ה וכבר דיברנו עמו הדבא
 בענין הזה יותר מכל הדברים ולא שמעתי
 ממנו שיחיש לזה, אך בכל זה לבי בל עמי
 בשביל זה שגדאה הערמה מוכחת וכבר כתבתי
 למעב"ת במכתבי הקודם שרונ"י לזרף לזה
 היתר של בעל שמן המור ז"ל והכל כדי
 לזאת מן הערמה הנ"ל והפרש שיחתי הנה
 המכירה היתה האילנות ע"מ לקון ונתתי לו
 זמן להקונה שמחייב לקון בזמן הסוף קודם
 כשמיטה ואם לא יקון הרשיתי שלא
 יתבעל המכירה רק שהמוכר יש לו רשות לקוללם
 בעלמו על חשבון הקונה. ובעת הוספתי בתנאי
 שהכריחה ביד המוכר שאם לא יקון הקונה לזמן
 המוגבל אין יש רשות להמוכר לבעל המכירה
 באופן הנ"ל ותשאל המכירה באופן אחר דהיינו
 רק על שלש שנים האילנות והקרקע של כל
 הכרמים מתהום ארעא עד רוס רקיע על משך
 שלש שנים שיהי' שייך להגוי הקונה כפי היתר
 של בעל שמן המור והרווחתו צוה שלא עשינו
 היתר של בעל שמן המור לבד כי לפי דבריו
 כבר הקשיתי במכתבי הקודמים דלא גרע מכירה
 לזמן משכירות וכמו שגורו על השכירות משום

כו' וכו' הנה למחרתי קבלתי מכתב גלוי ממנו
 כותב לי הדברים האלה:

ע"ד היתר ממכירת הכרמים עם מקום
 יניקתם לבד מלבד איסור לא תחנם ומלד איסור
 מפורש והא"ן לא תמכר ללמיתות הוא דבר
 זה מאלו בגילוי דעת ואומדנא דמוכח לכל שהוא
 רק להפקיע האיסור לבד והערמה דמוכח וכחובא
 ועולא והר"ם וזה קרוב להיתר הרב המעט
 מקובנה במכירת קרקעות אשר לווחו עליו
 כ"ע וגם בשאלות והשבות משיב דבר
 וישקט ולא יאמר ואף שכתבתי בחפון במכתבי
 שלא לגעו בכבוד הרב מיפו בעדותו ממהכתבו
 שממכתב הגר"ל ד להרב מיאטישאק שא"כ נתבעל
 כל איסור תורה אין הכחשה גלוי למה
 שאמר הרב דיפו שלא יאמר רק שחינו
 רוצה להתעורר צוה להתיר ובקשתי למחוק
 שורה זאת ממהכתבי שכלי לתלות ח"ו בוקי
 סריקי עלי שאני מולד ג"כ בהיתר כזה, ובקשתי
 ג"כ לשנות לי בחזרה הדף הזה עם ההמחק
 בשורה הזו כי ע"כ אף באוה העתקתי דבריו
 לראות מה דעתו צוה ומש"כ שהרב דקובנה
 התיר מכירה קרקעות ולוחו עליו כ"ע לא
 ידעתי ע"כ הדברים. מה ה' היתרו של הרב
 מקובנה וכדומה שלא התיר יותר ממש"כ בשו"ת
 שמן המור והרב ר' חיים יעקב שפירא הראב"ד
 בבד"ל שלנו (נ"י) ספר לי (שהי' אז מו"ך
 בקובנה) שכל עיקר הוראתו וכן של שמן
 המור שמוכר בעקרי דמים ובקובנה לא ה'
 אותו הספר וגשלת לו מברלין (כמדומני) ובדאי
 כבר הרגיש בעל שמן המור במש"כ
 הגאון דשאויל מלא תחנם ומלא תמכר הא"ן
 ללמיתות ואין הספר תח"י כעת ולפ"ד השה"מ
 למכור רק לשתי שנים א"כ לא שייך צוה הלאו
 דללמיתות כלל (ובכה"ג ה"ל רק כשכירות ול"ש
 משום לא תחנם) ולא אפונה כי מעלת כ"ח
 שו' להאי שמעתיא כנדי מסקן ואם כבר דן
 צוה לפני הגר"ל ז"ל ולא מוחה בידו הרי
 לפנינו שתיקמו כהוראה ע"כ הגאון הגדול
 הלדיק האדרת ז"ל.

וכך השיב לו כבוד מר חיהני הגאון הלדיק
 המקובל אמיתי ע"ה קו"ה ז"ל וז"ל:

נכ"ק הגיעני לכטן ומה שערמ מעב"ת

מדאורייתא דאל"ה איך מדמה לה לבמה דהא
 י"ל דאפילו לר"מ דגזר באילן היינו מוסיף דאי
 משהי ל' עובר מדאורייתא מש"כ בבהמה אלא
 ודאי גם באילן אינו רק נראה כהני' בקרקע
 עכ"ל. הרי זה לפניכם קוראים נכבדים דעת
 הגאונים הללו. ועתה אליע לפניכם תמליה
 ההוראות שעה שהיפה בהשמיעות שעברו עד
 עתה.

פרק שנים ושרשים

תמצית ההוראות שעה עפי' עמודי ההוראה
 שבאה"ק למעשה שהיה בשמימות שעברו כך הי'
הנה מיום התפתחות היסוד החדש עד עתה
 כבר עברו שלש שמימות ובשמיטה
 הראשונה בשנת תרמ"ט הסכימו כל הרבנים
 הגאונים שבאה"ק ובתוס' גם מר חותני ז"ל
 (שאז כבר השתמש בכתב הדפנות ביו"ב והמוסדות
 ת"ו) להוראות איסור ואז נעשה ונגמר הסבל
 חתומה לאיסור וזה ההוראות היחד של הגאון
 ר"א הגאון דקאוונע ז"ל לא קבלו והסרדים
 לדבר ה' פתרו שמיטה כדת ההוראות הגאונים
 הנ"ל ומעט מזער שנהגו כהוראות היחד של
 הגאון ר"א ז"ל ובשמיטה דשנת תרכ"ז שהישוב
 החדש אז כבר עשה פרי ונתחדש במדה מרובה
 בגוה צדקמים ופרדסים עד שבכלל לא היה
 באפשרי לשמור השמיטה כדת לאסור בסחורה
 ובאיסור הולאות פירות שביצית לחו"ל ובשבועות
 הנשיעות הנחלות וכל לרכיה ופרעיה כי היו
 סבלו היזק רב בשביל זה והישוב שקול כנגד
 כל הפורה כולה לא היה בכח ליתר קדימה הכל
 כפי שה' ראות עיני מר חותני הגאון המקובל
 רנ"ה הלוי ז"ל הלוע מר חותני ז"ל לפני
 הגאונים שבירושלים ובראשם הגאון רשכבה"ג
 מ' ריל"ד ז"ל התחזקה להחיר עבודת הכרמים
 ופרדסים ע"י מכירה לעכו"ם ומה שעמד לנגד
 האיסור דלא תחנם. המליץ היל"ה למכור אלנות
 ע"מ לקח ולהעמיד אותם במקומם ולנטעם
 בשדה אחרת שעומד בשמות הא"י ולהגביל הזמן
 להעתיקם קודם השביעית ובכה"ג ליכא איסור
 דלא תחנם כדכתבתי לעיל בשמו והלעה זאת הוטבה
 בעיני הגאונים שבירושלים ובראשם הגאון מאור
 הגולה ריל"ד ז"ל והסכימו לזה עד שכולם
 בהסכמה מאוחדה כתבו להגאון ר"א מקאוונע

לחא דלא תחנם במכירה חלוקה בודאי בכלל
 בזה הגזירה גם מכירה לזמן רב"ג משכירות
 אמנם עתה שפשיט נוכח לומר כי
 במכירה כזה שפעשה על בזה הוא מכירה
 דלא שכיחא ולא גזרו בה רבנן (אבל עדיין לא
 הוחלט אלפי לשנות רך ורלוני בזה הסכם מעכ"ת)
 ומ"ש מעכ"ת על דברי מכתב הגאון משאויל
 כי בודאי הרגיש בזה בעל שה"מ ובמכירה לזמן לא
 סי"ך לא תמכר ללמיתות ולא תחנם מחפזון
 דמר לא הרגיש כי לא על בעל שמן המור
 כהב הגאון משאויל כן כי אם על היחד
 שהגנובו ובודאי הלך עם מעכ"ת כי במכירה
 לזמן י"ס לומר דלא סי"ך לא תחנם הגם שיש
 לפקק לכאורה מסוגיא הנ"ל דקאמר לריכא
 דאי אשמעינן אילן קאמר ר"מ כיון דלא
 פסיד משהי ל' ופירש"י משהי ל' עור"ס במחובר
 ונמלא שנתן לו ישוב וחגייה בקרקע עכ"ל. והנה
 מכירה אילן ע"מ לקח אינו אלא מכירה זמנית
 אפילו אם משהי ל' העכו"ם אינו משהי רק
 לזמן ותשוב ל' חגייה ודוחק לפרש דלמא משהי
 ל' ולא יקון כלל [וכן נראה לכאורה מלשון
 הרמב"ן בחידושו] דאי"ב בעל המכירה אלא
 ודאי המכירה לזמן חשיב חגיית קרקע אמנם י"ל
 דבזה פליג ר"י ע"ל' ולא חייב מוסיף דאם אפי'
 משהי ל' לית ב' חגי' כיון דאינו אלא לזמן
 אמנם ק' דאם איבעיה להו בבהמה כו' הנה
 טעמא מאי שרי ר"י דלאו בדרשותיה קיימי ולא
 מלי משהי להו ופי' רש"י שחא ואילן וקמה בקרקע
 ישראל נינהו ולא מלי לשהייניהו דישאל מעכב
 ע"ל' עכ"ל. הרי נעם ר"י משום דהישראל לא
 יניח ל' הא בלא"ה אסור וז"ל דלהמסקנא
 דאשריקו ל"ש לא היו טעמא דר"י משום שהישראל
 לא יניח לו רק כנ"ל דבמכירה לזמן לא סי"ך
 ב' חגייה וז"ע בזה. ועי' בבאורי הגר"א בי"ד
 סו' קנ"ד בזה ע"כ' דטעם דאילן כו' כו' ובהמה
 אחד הוא ע"ש. ומעשה. י"ל בודאי דהו פירוש
 הבע' אס נאמר רב"ג דהני' ליכא מדאורייתא
 מ"מ כיון דאם משהי ל' נראה כהני' ה' ראוי
 לגזור רק משום דלאו בדרשותיה קיימא ולא מלי
 משהי ל' ואי"ב בבהמה בדרשותיה קיימי אסור
 אע"ג דאם משהי אינו אלא מדרבנן או דלמא
 ל"ש דלא גזרינן כלל דלמא משהי כיון דהו רק
 מדרבנן ול"ש אילן ול"ש בהמה וכן הוא המסקנא.
 ואדרבא יש להוכיח לריכא חגי' במכירה לזמן

ז"ל שכל יורה עוד הוראתו בזה"ק יען שגולס
 מסבמים כהוראות הגאב"ד רישו וכן מר חותני
 ז"ל כתב מכתב שרטי בצקשה ג"כ כמו זה
 שבאתריה והגאון היל"ד ז"ל לא יסלה הוראתו
 והגאון רי"א ז"ל לא שם על לבו כ"ז והשיב
 למר חותני הגאון ז"ל מכתב בזה"ל:

ד"ה י"ס א' כ' תשרי תרנ"ו קאוונא
 כבוד ידידי ה"ה הרב הגאון המפורסם נש"מ
 מו"ה נפתלי העב"ן (נ"י) אב"ד דק"י פו שלוסבט"ס.
 את רש"י מכתבו הגיעני כמה שדרש
 ממני ע"ד השמיטה הנני להשיבו כי לא חדשתי
 עתה שום דבר וכמו שילא ממני דעתו בשנת
 השמיטה העבר כן דעתי עתה בלא שום החחדשות
 וד' יו"ב בעורינו להקיס הדת על תילה והנני לבדך
 את מעב"ת בגמר חתימה טובה ומבורכה
 כנפשו ונפש ידידי דוש"מ יתכן אלתן החופ"ק
 ולמששה נהנו כל בני המושבות המתגחלים
 בזה"ק למזכר האילנות חז"מ לקון עם שיעור
 יתקה כהוראות מר חותני הגאב"ד ז"ל. אמנם
 יען שמכירה זאת הוי הערמה קלת לכן לא
 סמך על המכירה רק באיסורי דרבנן דהיינו בכל
 עבודת הארץ והאילנות חזק מהני שני אבות דהיינו
 זריעה ובלילה והני שתי תולדות דהיינו זמירה וק"ל
 ובתרישה י"ס מחלוקת הפוסקים (ובספרי תורה ליון
 על הלכות שביעית הארבעת בזה) אבל שאר אבות
 ותולדות אינם אסורים אלא מדרבנן ובשבילם היה
 הוליל המכירה וזמירה יען שחזק מאד בגפנים ולא
 סגי בלא"ה לזה להס' לעשות הזמירה באופן
 אחר מזה שטוש"ן בשאר השנים דהיינו בענין
 זמירה הגפנים נהנו י"ס בזה שני מיני זמירה
 ידיעית משתנה מין א' בזמירה שומרים את
 הזמירות עד הגזע רק שמניחים שלש או ארבע
 זמירות מרחוקות זו מזו והיותר חזקות אשר מניחים
 לשאת פירות הענבים מין ב' בזמירה שומרים
 גם את אותן הזמירות שמניחים לנשיאם הפירות
 כנ"ל ורק יניחו מהן סמוך לגזע שנים או
 שלשה פקקים הנקרא בפי הכורמים בשם עינים.
 המין זמירה הראשונה דעת מר חותני ז"ל שזויה
 עלם הזמירה הכתובה בתורה והמין זמירה השנ'
 אינו אלא כמו המוכב וזויה אסור לכן המין זמירה
 הראשונה יעשו לאחר המכירה דוקא ע"י א"י
 והזמירה השני יעשו אפילו ע"י ישראל וטוב
 לעשות בתחילה המין זמירה השני ואח"כ מין
 זמירה הראשונה (ובספרי תורה ליון הארבע בזה

בעזרת וכן שאר מלאכות האסורות מדאורייתא
 עושין לאחר המכירה דוקא ע"י א"י ובשמיטה דשנת
 תרס"ג (יען שראה שדעת הגאון משאויל נוטה
 שהמכירה ע"מ לקון הוי ערמה דמוכר ומוכח
 וכן פעל דברי הגאון משאויל על הגאון האדר"מ
 ז"ל לחוש בשביל זה) חידש קודם פשירתו
 להוסיף תנאי במכירה כי אם יבא הזמן המוגבל
 ולא יעקור הא"י את הנטיעות והאילנות והגפנים
 אזי יקנה הא"י מעשיו אה כל הכרמים והפרדסים
 במכירה לזמן דלא הוי ערמה כ"כ כדכתבתי
 לעיל בשאו ולראב"ן לבי לא הספיק לסדר את
 השמיטה עד שנסתלק לפתע פתאום ושקעה
 שמשו בזהרים ותבקש בישיבה של מעלה וזו
 מילאו הגאונים הלד"קיס ה"ה הגאון סבא קדישא
 רש"ס ז"ל והגאון הגדול האדר"מ ז"ל את ידי
 לסדר את השמיטה עפ"י הסדר ששאלתי מפני
 מר חותני הגאב"ד ז"ל וכתבו לי דברים הללו:

לידידי הרב המאור"ג וכו' וכו' מו"ה
 יוסף צבי הלוי נ"י הממלא מקום רב ביפו
 ערוך תוב"ב שלו' שלו' וברכה סלה.

כמלאים אל מכתבי מאתמול הנני
 להודיעו בדבר ש' השביעית הבעל"ט אשר
 אתמול דברתי עם כ' הגאון סבא קדישא
 הרש"ס (נ"י) איזה אופן נוכל להסל חומר
 השביעית מצני פק"ג מאות בתי אבות
 היו וספרתי לו כר אשר דברתי עם כ' ב'
 חותנו הרה"ג זצ"ל (יבדל לנו ד' לחיים
 ארוכים וטובים) בפרטי החזית אשר הגאון
 הבריסקי זצ"ל הסכים לו ונענע לי כי יפה
 אמרתי להותנו זצ"ל כי כאשר עשה אז
 בשנת השביעית הקודמת (תרנ"ו) כן
 יעשה גם עתה. והנה בעוה"ה"ר למינות
 לבנו נסתלק לפתע פתאום ושמה: **שמשו**
 בצהרים ל"ע ע"כ אנחנו ממלאים ידי כת"ה
 להודרו בזה ולעשות: וכלל הדברים
 המסתעפים אל אותו החזית **שמשו** מבורת
 האילנות שיהי' הכר כדת של תורה וכוונאי
 ימצא בכ"ק של חותנו זצ"ל או שיודע
 כתיר בעצמו כפי אשר עשה וכן יודע

ניסו הר"י בודאי ויודיעני בת"ר נ"י בדבר השדות של המישיבה עק"ו איך עשו או ולע"ע אין אנו יודעים באיזה דבר להקל להם וד"י יאר עינינו בתודיק ואר יציל מפינו דבר אמת ואמנם בענין הוצאות פירות שביעית לח"ל צ"ע הרבה וכלי ספק ימצא בתר"ה בכתבי חותנו ז"ל מה שהעלה בזה בשביעית ההודמות ואשר בודאי ה"י בהסכם הגאון מבריסק זצ"ל מעמל היום א"א לי הכתוב בעת יותר ורק מפני המוכ"ז חשתי לכתוב עתה בליזה והנני בזה מוקירו מצפה אשרו וטובו אלהי דוד.

הספר הלכות א"י המיוחס להנזכר שכתב בד"ן קדושה הארץ אלה ב' לא ברירה לן דהוא סוחר עלמו מחמתו ועד כופו ע"ש. ואיכה למימר דלפי מ"ש לעיל בפ"א עממ"ה דמ"ד אין עושרין עם הגוי אפי' להרמס"ם דס"ל דבעוון בידו לכ"ע י"ש קנין כדי שלא ישקעו ביד הגויים ויחזרו לפדות ע"ש. היינו דוקא בקרקע הגוי שיש לו ב"א בקנין גמור הוא דליכא בקרקע הגוי משום שלא ישקעו משא"כ במקרה שאנו עושין להגוי מחמת הקנה השביעית אינה רק החבולה להשאר את הקרקע ביד ישראל ולא נעטרך להשקע את החמתנו לאינם יהודים דלולא העלה למכור את אדמת ישראל לא"י לשנת השביעית מוכרחין היו להשאר את הקרקעות ביד עכו"ם ילל"ה לח"ל א"כ עיקר החבולה של המכירה הוא רק לקום הישוב ושלא להשתנות ביד הגויים א"כ הו' ליכא חשש ונזירה כלל לאסיר עבודה בשביעית בקרקעות שלנו המכורות לנו בשביל היתר השמטה מעטע השקט דאדרבה ע"י שניתן להאכרים האפשרות לעבוד את הקרקע המכורות לנו בשביעית הישוב יותר יתקיים ויפתח ויפ"י להמחריט"ן שכתב בס' מ"ז מעטע דאין עושרין עם הגויים מפני שהרו"ם שיראו אותם עושרין בשדה בשביעית יחשבו שהם עושים צדקותיהן ע"ש. ובגידן דידן כיון שמפורסם לכל שצננת השביעית הכל מוכרחין שדויתיהן לא"י בשביל היתר השמטה וחוקה על כ"א שבו"הו' מנר לא"י כדי לעשות צדיקה דלא שביק היתירה וחביל איסורה דק"ל דנאמן ארס לומר פרוצול ה"י לי ולאנד הו' ליכא חשש מפני הרו"חין כלל כדאיתא בירושלמי פ"ג דשביעית ה"א ו"ל: יודעין הן בני עירו ח"ס יש לו בית השלחין ע"ש. וכדאיתא בפ"ע אר"ח ס' רמ"ג ו"ל: אכל שדה מותר שכן דרך לקבל שדה בארבות ע"ש. ובגמ' א"י סוחר סחורה בפירות שביעית והולאוהן לחון להרץ מלאהי כתיב בכתבי ז"ל: ו"ל: לשנין סחורה הנדיק מר חותני ז"ל: ו"ל: ו"ל: לשנין סחורה בפירות שביעית והולאוהן לחון להרץ במסחר הי"ן הגמ' צננת השבע הרמ"ו נמכרו האילנות והגפנים לנכרי על מנת שיעקרם הנכרי לשתולם בארנו ונמכרו עם העפר שיעור ייקה והרווחתו בזה א' בענין לאו דלא חתנס כי באופן כזה מותר כמבואר בפ"ק דע"ז ב' כי המכירה היא

ומחמת אין מסרבין כו' סדרתי לבני המושבות את המכירה באופן שחידש מר חותני קודם פטירתו דהיינו למכור ע"מ לקון בזמן המוגבל קודם השמטה ואם לא יעקור אזי יחול המכירה לשתי שנים במכירה גמורה לזמן דבכה"ג ליכא משום לא חתנס אפי' מדרבנן דמילתא דלא שכחא ל"ג רבנן וסדרתי להם כל הדניס שיש עליהם לנהוג אחר המכירה כפי מה שמלאתי בכתבי מר. חותני ז"ל אמנם לריבין להבין מה"י מושיל כלל המכירה לא"י לענין איסורי דרבנן לעשות ע"י ישראל הא אפי' בקרקע של א"י גמור נמי איסור לישראל לעבוד אותם כדק"ל דאין עושרין עם הנכרי ועידיה אינו איסור אלא דרבנן כדכתבתי בספרי תורת ליון על הלכות שביעית ועיין פנה"ש ס"י כ' ס"ק ד'. לדעת רש"י בסנהדרין (כ"ז). עיין בכות' גיטין (כ"ב). ד"ה ק"ו בשכר מותר ולדעת בעל התרומות הא דאמר רב דימי בר שינא בניטין (ס"ט) אין עושרין עם הגוי בשביעית היינו משום דכונן כרבנן דקידשה לעמוד לבא ולעש"י שאין היובל נוהג מה"ה שביעית נוהג מה"ה אבל לדידן דק"ל כמ"ד דלא קדשה לעמוד לבא ושביעית בזמן הזה אינו אלא דרבנן מותרין לחרוש ולזרוע בקרקע הגוי אפי' מדרבנן אבל הרמב"ם בפ"ה מה"ה שמיטה ה"ח והר"ף בס"פ הטקן והסמ"ג במלות עשין קמ"ח והרא"ש בס"פ הטקן והחידושים ס"י ל"א ע"ש. כולם פסקו דגם בזה אין עושרין עם הגוי ודעת

בזמן הזה ואין אסור לעשות מהם סחורה כיון שאין הארץ מיוחדת להם עכ"ל. הרי התיר בסחורה אשלי בפירות ישראל וקרקע של ישראל וכו' ש בזמן דין ההפירות מותרין בסחורה אך עיקר דבריו מיוחד להם הוא וכו' אם אין הארץ מיוחדת להם מהי הוי ואין לומר דכוונתו דכיון שאין הארץ מיוחדת להם לנגזרי אלא שמשלמים מהם להמלוכה לא הוי שדה המיוחד לך ופסדו מאיסור סחורה כמו שכתב הראשון שהבאתיו דבריו לעיל בפכ"ט להחיר מחמתו עעס זה להסירה ביום לעכו"ס בארץ ישראל חעפ"י סוגנוטיבוס בהם ע"ז שלהם ע"ש. דא"כ הו"ל להחיר גם עבודה בשביעית מחמתו עעס זה אלא דה"י דעכ"פ קנין שפירות יש לנו ותייב בשביעית הארץ מחמת חלק השטרות כדהארסתי בפרקים הקודמים. ואיכא למימר שברחו הוא דכיון דלפינן מחד לאכלה ולא לסחורה לאכלה ולא להפסד ח"כ ומסתברא דלא ילפינן מלאכלה למעט סחורה אלא באופן דע"י איסור סחורה לא יגיע להפירות שום הפסד דהיינו אם כל ישראל יושבים בארץ ישראל וקיימוו מנהג דלאכלה וזה חזו שיך אלא בזמן שכל יושבים עליה ורבו חולקיה משא"כ בזה"י דאין הארץ מיוחדת להם אלא דרוב יושביה אינם יהודים ומחמת איסור סחורה דודאי יגיע להם להפסד בפירות בכה"ל לא זותה סחורה איסור סחורה. דגומא ליה עיין ברשב"ם לבי"ה (פ"ח.) ד"ה כל הראוי לבינה ע"ש. ובספרי תורה ליון על הלכות שביעית נבאר בשו"ת"ת בדין סחורה בזה"י בארובה. עד כה הארסתי לבאר את המערכת בענין שמיטה בדרך הוראות שעה למו שאי אפשר לו לקיים מנהג ושבחה הארץ, שבת שבתון יחי' לארץ. והיתה שבת הארץ לבס לא תרוע לא תזמור לא תקור לא תבזר בכל פרייה ובשביל מי שזכה להוות ויטלה בידו לקיים המצות האלו בכל פרייה ודקדוקיה עוד ידו נעו"י להוסיף בשו"ת"ת לאור ספרי תורה ליון על הלכות שביעית בסדר הש"ע עם ביאורים להלכה למעשה וחי' תועלת אפי' למו שאין ביכולתו לקיים מנהג שביעית בפועל ומוכרחים המה להשתמש בשו"ת"ת שעה כ"א וקיים עכ"פ בלימוד הלכות שביעית מאחזקה כל העוסק בתורת עולה טו' בוצות זה ויטלה לנו מאלו ואלו הארץ יחי' מיוחד לנו ולכל ישראל וקיים השבת ולויתיה את ברכתו ומקרא שכתוב ע"י ישע"ה הנביא מה נזו על

אחיות ומתקיימת כי חעפ"י שבארץ ישראל ע"פ יימוסי המלוכה אין שום מצוה מוטלת כלל רק הנעשה בנימוסי הממשלה של המדינה וכל שאר המצוות שנעשו אפי' על ידי הקונסול אין בו ממש אומנם כל זה קרקע ממש במחוצה אבל חילנית לתלום נחשב למטלטלין ומצותם הנעשה בחיוב אופן שיעשה אשילו עפ"י ב"ד של ישראל מצוה נמורה הוא בדמיסה ג"כ אלא שדרך שלם שעה מארקון אבל המצוה בגמרה באופן כיה נשאר הגפנים והפירות והיו הכל של הנגרי והן פירות נכרי להם חע"י דאמריק ב"י האול דשקף נהר זיהו שנעקרו בגוסיקן ונהן לתוך שדה חבירו דיתלוקו אלמא דגם לבעל הקרקע יש חלק בפירות ח"כ נ"י לנגזרי פירות נכרי הם היינו טעמא דא"כ אלא גמי נעשי במקומם כמבואר שם אבל בזמן דין הא שביעית אסור ליעש ולא עוד אלא כיון שכל עלמן של בעלי הקרקע שמוכרים לנגרי הוא בשביל להסתלק מהפירות שיהיה של נכרי ח"כ בודאי סליקי סליקי נפשיהו ומכל וכל ואין להם חלק בהפירות כלל וכלל וסברא הולת נוכר נכמה מקומות בענין זה ומעשה לכאורה תלי' הדבר אם יש קנין לעכו"ס בח"י הו לא וידוע מחלוקת הב"י והמג"ש וכו' פאה השלקן הארץ בזה והעיקר ברעה הב"י דפירות עכ"י אין בהם קדושת שביעית ולפיכך אם בלו ליד ישראל ונמקן חייבין בתרומות ומעשרות וכו' אצת רובל כ' הב"י שגזרו בידיו על כל מי שלא יתנו כן ע"ש. וא"כ כיון דחע"י בלו אח"כ ליד ישראל אין בהם קדושת שביעית וא"כ מותר להוסיף לח"ל ולעשות בהם סחורה ועפ"י אופן הכל הנגסי היתר הנ"ל בהסכמת הגאון מהר"ל ד"ו וכו' והמריסק אומנם אחרי שהסכים על כל הנ"ל והוא ז"ל הוסיף אח"כ שכל העסק יהיה רק ביד הנכרי והיון לא יבאנו עליו על הכשר נכר וימכרו לגויים ואפשר שטעמו חי' שחשב לחימת השל"ה ז"ל לאסור לקחת משל גוי וכן הסכים החכמים אח"כ הרבינו עליו בדברים והר"י דעת שה"ה דבר שאין הצבור יכולים לעמוד בה והסכים להחיר אבל הגנהו כי לא היתה דעתו ומה ש"כ ולא היתר רק לזמן הוא עכ"ל. והאיות בספר הלכות ארץ ישראל המיוחדת להמור בזמן קדושת הארץ סעיף ב' שכתב וז"ל: ואין דרך להפקיר הפירות בשנה השביעית בח"י

ההרים הגלי מבשר משמיים שלום מבשר טוב משמיים יצועה אומר לזיון חזק אלהך קול לוסף כשלו קול ידו ירגע כי עין בעין יראו בשבט ה' לזיון פלמו רגזו יחדו חלצות ירושלים כי נחם ה' עמו גאל ירושלים חסד ה' אלה ורוע קדשו לעיני כל הגוים ורחמי כל אבסו ארץ את יצועת אלקיני .

ושמנה מאות (20800) עולה מחירים שתיים ועשרים אלף ושמנה מאות ושמנים פראנק. כך כל מחירים אחת ועשרים אלף שש מאות ושמנים (21,650) עולה מחירים מאה ושמנה אלף שתי מאות ושמנים פראנק. כך כל הארזאג'ים השעיים ושש אלף שתי מאות ושמנים (96,250) עולה מחירים ארבע מאות ושמנים ואחת אלף שתי מאות ושמנים פראנק. כך כל החומים עשרים ושמנה אלף ושמנה מאות (28,800) עולה מחירים שלשים ואחת אלף שש מאות ושמנים פראנק. כך כל הארזאקיס שלש עשר אלף ושתי מאות (13200) עולה מחירים ארבעה עשר אלף וחמש מאות ועשרים פראנק. נמצא עולה מקח כל הנפטים והחילטות לסך מיליון ושמנה מאות וארבעה וארבעים אלף ומאה ושמנים פראנק (1,844,180) והמוכר הג'ל קבל מיד הארון . . . בעד הקנין הג'ל לחמיה פראנק כך עשרים פראנק ועל המוצר נתן לו שער חוב בחתימת ידו לשלם לו לזמן חדש השני התרס". ובפירוט הותנה שמחויב הארון . . . לעקור את כל הנטיעות והנפטים והחילטות עד מנח חדש אחד קודם שנת התרס"ו הבט"ל עם העפר ישעור יקוים לישותלם במקום אחר חוץ דמות הקונה הג'ל ואם לא יעקור אותם הארון הג'ל עד זמן הג'ל אזי הרשות להמוכר הג'ל לעקור אותם על הולאות הקונה הג'ל ואם המוכר הג'ל לא יעקור בזמן הג'ל אזי יחול הקנין על הארון . . . הקונה הג'ל בעד הסך הג'ל את כל הקרקע של הכרמים והפרדסים הג'ל עם הנפטים והנטיעות מתהום ארעה עד רום דקוב במכירה גמורה מעכשו עד ה"ה דשנת תרס"ה הבט"ל ובתוך הזמן הג'ל יהי הכרמים והפרדסים הנפטים והחילטות מוכרים להארון הקונה הג'ל בעד הסך הג'ל במכירה גמורה בלי שום מוחה בעולם כל' נעשה בקנ"ס ובכל אופן המועיל בתיוקון חו"ל ובדרך ההגרים וכ"ו נעשה ברצון הטוב בלא שום אונס והכרח כלל בביטול ובפיסול כל מודעות בו' והכל שריד ובריד וקום ולראי' באש"ח ח"י"ס . . . חדש . . . שנה . . . פשי"ק . . .

וכדי שלא ישאר נזר חלק אצני פה ניסח השטר במכירה שנסדר על ידי בשנת תרס"ג לפ"ק:

בפנינו עדים ח"מ בא הארון

ואומר לנו הו' עלי עדים כו"ג ה"ך האמת ולדק שמכרתי מכירה גמורה וחלוטה נהארון את כל הנפטים והנטיעות עם הטפר ססביבותיהם כשיעור יניקה כפי מחירים הנמלאים בר"ל, פ"ת, עקרון ורא"ח במחיר הזה. כל גפן בעד חצי פראנק. כל אילן שקד בעד פראנק ועשרה סנטיים. כל אילן ארזאג' בעד חמשה פראנק. כל אילן זית בעד חמשה פראנק. כל אילן אפרסק בעד פראנק ועשרה סנטיים. כל אילן תות בעד פראנק ועשרה סנטיים. ואלה המה המספרים הנמלאים במושב הארון לזיון נפטים מיליון אחד ושלב מאות ועשרים אלפים (1,320,000). שקדים ששה אלפים ושש מאות (6,600). זיתים עשרה אלפים שתי מאות ושמנים (10,250). בצפתת הקונה נמצא נפטים שבע מאות וחמשה ושמנים אלפים (795,000). שקדים שתי אלפים ושש מאות (2,600). זיתים ששה אלפים וחמש מאות (6,500). ארזאג'ים שבועים אלף (70,000). תותים חמשה עשר אלף (15,000). במושב עקרון נמצא שקדים אחד עשר אלף ושש מאות (11,600). זיתים ארבעה עשר אלף ושש מאות (14,900). ארזאקיס שלשה עשר אלף ושתי מאות (13,200). תותים שלשה עשר אלף ושמנה מאות (13,800). במושב ורא"ח—חנין נמצא נפטים שתי מאות ושש ושמנים אלף ושתי מאות (256,200). ארזאג'ים ששה עשר אלף (16000). כך כל הנפטים שתי מיליון ושלב מאות ואחת ושבועים אלף ושתי מאות (2,371,200) עולה מחירים מיליון אחד ומאה וחמשה ושמנים אלף ושש מאות פראנק. כך כל השקדים עשרים אלף

עפ"י סדר הג'ל נעשתה המכירה בשמיעה שצברה ובשמיעה דגא הוסיף עלי הנאון רי"א קוק אב"ד שלי"ח להתום כל אכר על שער הרשאה על שמו ועל שם ב"ד ושמו המכירה כג"ל.